

1.8 2022-
PLAN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK
PEDERSÖRE

Godkänd av nämnden för småbarnspedagogik och utbildning 23.5.2017.

Reviderad version godkänd av nämnden för småbarnspedagogik och utbildning 5.6.2019.

Reviderad version godkänd av nämnden för utbildning och fostran 15.6.2022.

Ändringarna har gul markering i texten

Kursiv stil är den lokala delen av planen

Illustrationerna i den regionala planen för småbarnspedagogik och barnets plan för småbarnspedagogik har gjorts av Sandra Sundkvist, lärare inom småbarnspedagogik vid Solrosens daghem i Kronoby kommun.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 Uppgörandet av planen för småbarnspedagogik	1
1.1 Grunderna för planen för småbarnspedagogik	1
1.2 Regionalt samarbete kring uppgörandet av planen för småbarnspedagogik	1
1.3 Delaktighet i utarbetandet av planen för småbarnspedagogik	2
1.4 Barnets plan för småbarnspedagogik	2
2 Småbarnspedagogikens uppdrag och allmänna mål	5
2.1 Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken	5
Småbarnspedagogiken i PEDERSÖRE KOMMUN	7
2.2 Småbarnspedagogikens uppdrag och allmänna mål inom de olika verksamhetsformerna	7
2.3 Förfaringssätten vid övergångarna	8
2.4 Vår gemensamma värdegrund för småbarnspedagogiken i regionen	10
2.5 Synen på lärande	12
2.6 Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård	13
2.7 Mångsidig kompetens	14
Förmåga att tänka och lära sig	15
Kulturell och kommunikativ kompetens	16
Vardagskompetens	16
Multilitteracitet	16
Digital kompetens	17
Förmåga att delta och påverka	17
3 Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken	18
3.1 Riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen	18
3.2 Lärmiljöer inom småbarnspedagogiken	20
Utvecklandet av lärmiljöerna	20
3.3 Samarbetet med vårdnadshavarna	21
3.4 Sektorsövergripande samarbete	22
3.5 Planer och handlingsprogram mot mobbning, våld och trakasserier	23
4 Planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken	24
4.1 Utgångspunkter för planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten	24
4.2 Användningen av pedagogisk dokumentation	25
4.3 Användningen av mångsidiga arbetssätt	25
4.4 Leken stöds i verksamheten	26
4.5 Lärområden inom småbarnspedagogiken	27
Språkens rika värld	28
Mina många uttrycksformer	30
Jag och vår gemenskap	31
Jag utforskar min omgivning	32
Jag växer, rör på mig och utvecklas	33
4.6 Barnets intressen och delaktighet vid planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten	34
4.7 Småbarnspedagogisk verksamhet för olika språk- och kulturgrupper	35
Småbarnspedagogik för olika språk- och kulturgrupper i XX Stad/kommun	36
5 Stöd för barnet	37
5.1 Principer och ansvar för att ordna stöd	37

5.2 Samarbete i samband med stöd	39
Samarbete med barnet och vårdnadshavaren	39
Sektorsövergripande samarbete	39
5.3 Genomförandet av stödet i småbarnspedagogiken	40
Allmänt stöd	41
Intensifierat stöd	42
Särskilt stöd	43
Förlängd läroplikt	45
Stödformer	45
5.4 Bedömning av stödet för barnet	46
5.5 barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd	47
5.6 Beslut om intensifierat eller särskilt stöd samt stödtjänster	48
6 Utvärdering och utveckling av verksamheten inom småbarnspedagogiken	51
6.1 Riktlinjer för utvärderingen av verksamheten	51
6.2 Utvärdering som en del av den pedagogiska verksamheten	52
6.3 Utveckling av planen för småbarnspedagogik	52

Figurförteckning

Figur 1. Vår gemensamma regionala värdegrund	11
Figur 2. Olika lärstilar	13
Figur 3. Mångsidig kompetens inom småbarnspedagogiken	15
Figur 4. Referensram för den pedagogiska verksamheten	24
Figur 5. Lekens betydelse för lärandet	27
Figur 6. De fem lärområdena	28
Figur 7. Språkutvecklingens centrala delområden inom småbarnspedagogiken	29
Figur 8. Stödnivåerna inom småbarnspedagogiken	40
Figur 9. Stödformerna inom småbarnspedagogiken	46
Figur 10 Utvärdering som en del av den pedagogiska verksamheten	52

Bilagor

1. Barnets plan för småbarnspedagogik
2. Blanketten "Vårdnadshavarnas information till enheten för småbarnspedagogik"
3. Överföringsblankett
4. Blanketten "Gemensam pedagogisk planering"
5. Blankett för utvecklingssamtal
6. Blanketten "Personalens självvärdering"
7. Blanketten "Teamutvärdering"

1 UPPGÖRANDET AV PLANEN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK

1.1 GRUNDERNA FÖR PLANEN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK

Grunderna för planen för småbarnspedagogik är en nationell föreskrift som utfärdats av Utbildningsstyrelsen i enlighet med lagen om småbarnspedagogik.¹ Kommunen, samkommunen eller den privata serviceproducenten ska utarbeta och godkänna **en lokal plan för småbarnspedagogik** och **barnets plan för småbarnspedagogik** i enlighet med vad som föreskrivs i de nationella grunderna. Utbildningsstyrelsen har hittills reviderat de nationella grunderna två gånger till följd av förändringar i lagstiftningen och i småbarnspedagogikens verksamhetsmiljö. Den senaste revideringen skedde i februari 2022 och det föreskrevs då att anordnarna av småbarnspedagogik ska uppdatera sina lokala planer i enlighet med de nya grunderna. De uppdaterade lokala planerna för småbarnspedagogik ska tas i bruk i augusti 2022.²

Grunderna för planen för småbarnspedagogik har som uppdrag att stödja och styra på vilket sätt småbarnspedagogiken ordnas, genomförs och utvecklas. De nationella grunderna ska även bidra till att verksamheten håller hög kvalitet och genomförs på lika **grunder** i hela landet. Grunderna för planen för småbarnspedagogik är en föreskrift som är **juridiskt bindande** för anordnarna av småbarnspedagogik. Den lokala planen för småbarnspedagogik som utarbetas i enlighet med de nationella grunderna är även i sin tur bindande och den ska utvärderas och utvecklas. Den lokala planen beaktar lokala särdrag, särskilda pedagogiska prioriteringar, barnens behov samt resultat av utvärderingar och utvecklingsarbete som gäller **småbarnspedagogiken**. Den lokala planen preciserar de nationella grunderna men får inte utesluta mål eller innehåll som förutsätts i lagen, förordningen³ eller i Grunderna för planen för småbarnspedagogik.

Den senaste förnyelsen av de nationella grunderna gjordes till följd av ändringar i lagen om småbarnspedagogik, som godkändes av riksdagen i december 2021. De största förändringarna i lagstiftningen gäller **stödet för barnets utveckling, lärande och välbefinnande**. Stödet ska ges enligt barnets behov på **tre nivåer (allmänt, intensifierat och särskilt stöd)** och i lagen föreskrivs även om **stödtjänster** som gäller barnet. I lagen framgår också att stödet ska ges på ett inkluderande sätt och av alla aktörer som omfattas av lagen om småbarnspedagogik (både offentliga och privata serviceproducenter). I de förnyade grunderna framhålls **inkluderande principer** och till dem hör bl.a. alla barns lika rättigheter, jämlikhet och likabehandling, icke-diskriminering, värdesättning av mångfald samt social delaktighet och gemenskap⁴.

Planen för småbarnspedagogik är en helhet som omfattar **tre nivåer**: Den består av de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik, den lokala planen för småbarnspedagogik och barnets plan för småbarnspedagogik.

1.2 REGIONALT SAMARBETE KRING UPPGÖRANDET AV PLANEN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK

Flera anordnare av småbarnspedagogik kan komma överens om att utarbeta, utvärdera och utveckla den lokala planen för småbarnspedagogik **gemensamt**.⁵ Kommunerna i Jakobstadsregionen – Jakobstad, Kronoby, Larsmo, Nykarleby och Pedersöre – har valt att samarbeta **genom att göra upp en gemensam regional plan för småbarnspedagogik**. Syftet med samarbetet har varit att främja en likvärdig småbarnspedagogik av hög kvalitet inom hela regionen.

¹ Lag om småbarnspedagogik (540/2018)

² Utbildningsstyrelsens föreskrift 18.2.2022 (OPH-700-2022)

³ Statsrådets förordning om småbarnspedagogik (753/2018)

⁴ RP 148/2021 rd: Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om småbarnspedagogik s. 32

⁵ Lag om småbarnspedagogik 22 §

Det regionala samarbetet med planen för småbarnspedagogik inleddes hösten 2016 då Utbildningsstyrelsen utfärdade en föreskrift⁶ som ålade anordnarna att utarbeta lokala planer för småbarnspedagogik. Kommunernas slutliga planer, baserade på den regionala grunden, togs i bruk 1.8.2017.

Utbildningsstyrelsen utfärdade i slutet av 2018 en ny föreskrift⁷ som ålade anordnarna att uppdatera sina planer för småbarnspedagogik. Även denna gång beslöt man inom småbarnspedagogiken i Jakobstad, Kronoby, Larsmo, Nykarleby och Pedersöre att utföra uppdateringen i form av ett regionalt samarbete. De uppdaterade lokala planerna för småbarnspedagogik togs i bruk 1.8.2019.

Inför den nu aktuella revideringen av planen för småbarnspedagogik tillsatte kommunerna två nya arbetsgrupper. Den ena gruppen har arbetat med stödet för barnet och till den utsåg varje kommun varsin speciallärare inom småbarnspedagogik. I gruppen ingick följande speciallärare: Christel Sandell (Jakobstad), Denice Hansson (Kronoby), Monica Sandberg (Larsmo), Ann Edfelt-Lax (Nykarleby) och Camilla Nyman (Pedersöre). Den andra arbetsgruppen bestod av personalrepresentanter från varje kommun och den gruppen har gjort en allmän översyn av den regionala planen för småbarnspedagogik utgående från de förnyade nationella grunderna. I gruppen ingick Jonna Lemmetti (pedagogisk ledare) och Elina Saarimaa (lärare inom småbarnspedagogik) från Jakobstad, Erica Nygård (pedagogisk ledare) från Kronoby, Anette Björkvik (lärare inom småbarnspedagogik) från Larsmo, Johanna Juselius (lärare inom småbarnspedagogik) från Nykarleby samt Ann-Sofi Grönhage (daghemsföreståndare) från Pedersöre. Arbetsgruppernas möten har letts av koordinatör Johanna Storbacka, som även skrivit den reviderade regionala planen.

Varje gång den regionala planen har uppgjorts, har processen avslutats med att alla kommuner lagt till egna kompletteringar och preciseringar. Utgångspunkten för det regionala samarbetet har varit att åstadkomma en så omfattande regional grund som möjligt för planen för småbarnspedagogik men lokala kompletteringar har varit nödvändiga att införa till följd av variationer i de kommunala strukturerna inom småbarnspedagogiken samt skillnader i lokal praxis. **Resultatet av arbetet är alltså fem separata lokala planer för småbarnspedagogik, en för varje kommun, där merparten av texten ändå är gemensam för alla kommuner.**

1.3 DELAKTIGHET I UTARBETANDET AV PLANEN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK

Anordnaren av småbarnspedagogik ska se till att **personalen, vårdnadshavarna och barnen ges möjlighet att vara med och utarbeta och utveckla den lokala planen för småbarnspedagogik.**⁸ Inför den senaste revideringen av planen för småbarnspedagogik har personalen på fältet uppmanats lämna in sina synpunkter och ändringsförslag. Arbetsgruppen som gjort den allmänna översynen av planen har beaktat de inkomna ändringsförslagen och en del av dem har införts i denna plan. Vårdnadshavarnas och barnens delaktighet i småbarnspedagogiken är ett område som vi kontinuerligt försökt utveckla sedan den första regionala planen togs i bruk år 2017. Vi synliggör planen för småbarnspedagogik i kommunikationen med barnen och vårdnadshavarna, under processen med utarbetandet av barnets plan för småbarnspedagogik samt genom regelbundna enkäter till vårdnadshavarna där deras åsikter om barnets småbarnspedagogik kartläggs.

Barnens, vårdnadshavarnas och personalens delaktighet är ett område som löper som en röd tråd genom de nationella grunderna och den regionala planen för småbarnspedagogik. Ett konstruktivt samarbete inom arbetsgemenskapen, med barnen och med vårdnadshavarna betonas bl.a. i värdegrunden (kap. 2.4), verksamhetskulturen (kap. 3), planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten (kap. 4) och när **stödet för barnet** (kap. 5) utformas.

1.4 BARNETS PLAN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK

Ett barn som deltar i småbarnspedagogik har enligt lagen rätt till systematisk och målinriktad fostran, undervisning och vård. För att uppfylla detta ska en **plan för barnets småbarnspedagogik** utarbetas för **varje barn på ett daghem eller i familjedagvård.**⁹ Barnets plan för småbarnspedagogik ska utgå från **barnets behov**

⁶

⁷ Utbildningsstyrelsens föreskrift 19.12.2018 (OPH-2791-2018)

⁸ Lag om småbarnspedagogik 20 §

⁹ Lag om småbarnspedagogik 23 §

och barnets bästa¹⁰. Även barnets åsikt och önskemål ska klargöras och beaktas i processen med barnets plan för småbarnspedagogik¹¹. Personalen har ansvar för att hitta lämpliga sätt att klargöra barnets perspektiv. Det är viktigt att vårdnadshavarens och personalens iakttagelser och uppfattningar om barnets utveckling och lärande samt förmåga att fungera i grupp beaktas.

Då barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas är det viktigt att känna till barnets kunskaper, styrkor, intresseområden och individuella behov. Planen ska också beakta barnets språkliga, kulturella och åskådningssmässiga bakgrund. Då planen utarbetas eller uppdateras ska man använda sig av barnets eventuella tidigare plan för småbarnspedagogik och av pedagogisk dokumentation (kap. 4.2). **De mål som anges i barnets plan för småbarnspedagogik ska ställas upp för personalens pedagogiska verksamhet.** De ska beskriva hur man med den pedagogiska verksamheten och lärmiljöerna stöder barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Då målen ställs upp ska man också beakta vårdnadshavarnas och eventuella andra sakkunnigas syn på barnets välbefinnande, utveckling och lärande, och på stödbehoven.¹² Vårdnadshavarna deltar i processen genom att man minst två gånger årligen (höst och vår) bjuder in dem till ett samtal, där man tillsammans går igenom barnets plan för småbarnspedagogik. Det är viktigt att man i samband med samtalen medvetandegör vårdnadshavarna om att deras perspektiv och åsikter är värdefulla när man anger målen i barnets plan för småbarnspedagogik.

Barnets plan för småbarnspedagogik är ett verktyg för att planera och utvärdera verksamheten. Målen som beskrivs i barnens planer ska beaktas då verksamheten i barngruppen planeras och genomförs samt då lärmiljöerna och verksamhetskulturen utvecklas. Barnets plan ska göras upp inom två månader från det att barnet har börjat i småbarnspedagogik, då personalen har hunnit observera och lära känna barnet. Enligt lag ska barnets plan regelbundet preciseras i enlighet med barnets behov, minst en gång per år.¹³ **Inom regionen betonar vi vikten av att barnets plan för småbarnspedagogik ses över kontinuerligt;** målen ska granskas regelbundet och justeras så att de överensstämmer med den aktuella situationen. **Tillsammans med vårdnadshavarna ska barnets plan för småbarnspedagogik ses över minst två gånger årligen; en gång på hösten och en gång på våren.** Barnets plan ska dock alltid granskas om barnets stödbehov förändras.¹⁴

Processen med barnets plan för småbarnspedagogik omfattar olika skeden. I processen deltar de personer som ansvarar för barnets fostran, undervisning och vård tillsammans med barnet och vårdnadshavarna. Vid daghemmen ansvarar en person med behörighet som lärare inom småbarnspedagogik för att barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas och utvärderas. Kompetensen hos en socionom inom småbarnspedagogik kan användas i synnerhet när det gäller barnens och familjernas kunskaper om servicesystemet. **Speciallärare inom småbarnspedagogik deltar vid behov i bedömningen av barnets behov av stöd, stödåtgärder eller genomförandet av dem.** En lärare inom småbarnspedagogik eller en speciallärare inom småbarnspedagogik kan delta i processen kring barnets plan för ett barn i familjedagvård. Sakkunniga och andra parter som stöder barnets utveckling och lärande kan vid behov även delta i utarbetandet och utvärderingen av planen.¹⁵

I barnets plan för småbarnspedagogik ska man ange barnets eventuella stöd för utveckling, lärande och välbefinnande, hur stödet ska genomföras samt hur stödets effekt och genomförandet av stödåtgärderna ska utvärderas. Om barnet har en långvarig sjukdom som kräver läkemedelsbehandling ska en plan för läkemedelsbehandling göras upp inom hälso- och sjukvården¹⁶. I den mån uppgifterna i planen för läkemedelsbehandling är nödvändiga för att ordna småbarnspedagogik, ska de antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik¹⁷. I planen preciserar man då hur läkemedelsbehandlingen genomförs inom småbarnspedagogiken. **Stödet som ges inom småbarnspedagogiken behandlas närmare i kapitel 5 i denna plan.**

Genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik samt den pedagogiska verksamhetens inverkan på barnets utveckling och lärande ska följas upp regelbundet. Planen ska dock alltid granskas när barnets behov kräver det.¹⁸ Barnets behov av stöd samt hur väl det räcker till, hur ändamålsenligt det är och vilka effekter stödet

¹⁰ Lag om småbarnspedagogik 4 § och RP 148/2021, s. 36

¹¹ Lag om småbarnspedagogik 23 §

¹² RP 148/2021 rd, s. 36

¹³ Lag om småbarnspedagogik 23 §

¹⁴ Lag om småbarnspedagogik 15 d § och 23 §

¹⁵ Lag om småbarnspedagogik 23 § och RP 148/2021 rd, s. 36-37

¹⁶ Hälso- och sjukvårdslag 8 § (1326/2010)

¹⁷ Lag om småbarnspedagogik 41 §

¹⁸ Lag om småbarnspedagogik 23 §

har ska bedömas och planen ska uppdateras alltid då det sker ändringar i behovet av stöd. Om ett barn får intensifierat eller särskilt stöd ska barnets plan för småbarnspedagogik uppdateras i enlighet med innehållet i ett förvaltningsbeslut¹⁹. Initiativet till att granska planen kan komma från personer som i sitt arbete kommer i kontakt med barnet eller från barnets vårdnadshavare. Då barnets plan utvärderas ska fokus särskilt läggas på hur verksamheten organiserats, hur pedagogiken genomförts och på effekterna av stödåtgärderna.

Enligt Grunderna för planen för småbarnspedagogik ska följande anges i barnets plan för småbarnspedagogik:

- **Barnets styrkor** när det gäller utveckling och lärande samt **barnets intressen**
- **Mål** som stödjer barnets utveckling, lärande och välbefinnande, de **åtgärder** som behövs för att uppnå målen och en **utvärdering av hur målen har uppnåtts**
- Barnets eventuella **behov av stöd** (se kapitel 5)
- En eventuell **plan för hur läkemedelsbehandling genomförs**
- **Barnets, personalens och vårdnadshavarnas gemensamma överenskommelser**
- Eventuella **sakkunniga** som har varit med och utarbetat planen
- **När planen har utarbetats, granskats och när den granskas nästa gång.**

Blanketten för barnets plan för småbarnspedagogik förnyas under våren 2022 för att säkerställa att den uppfyller kraven som de nationella grunderna ställer. **Personalanvisningen** gällande processen med barnets plan och ifyllandet av blanketten ses även över och personalen fortbildas gällande förnyelsen av barnets plan för småbarnspedagogik med tanke på att förändringarna är påtagliga framförallt när det gäller stödet till barnet. I **kapitel 5.3 i denna plan** definieras samarbetet och ansvarsfördelningen när det gäller utarbetandet av barnets plan inom såväl daghemsverksamheten som familjedagvården. Blanketten för barnets plan för småbarnspedagogik utvärderas regelbundet gällande användarvänlighet och funktionalitet samt kan därefter uppdateras vid behov.

Barnets plan för småbarnspedagogik är **sekretessbelagd**²⁰. Enligt lagen har de personer som ansvarar för barnets småbarnspedagogik och de personer som arbetar med barnets stöd för utveckling och lärande rätt att trots sekretessbestämmelserna få och lämna sådana uppgifter till varandra som är nödvändiga för att ordna småbarnspedagogiken för barnet och för att bedöma stödet. Syftet med informationsöverföringen är att trygga att småbarnspedagogiken genomförs utgående från barnets bästa. Bestämmelserna om att få och lämna ut uppgifter gäller också när barnet övergår till småbarnspedagogik som ordnas i någon annans regi (annan kommun eller privat serviceproducent), förskoleundervisning eller grundläggande utbildning. Det att ett barn deltar i småbarnspedagogik är offentlig information. Det kan ändå finnas uppgifter som berör barnets deltagande i småbarnspedagogiken som är sekretessbelagda²¹.

¹⁹ Lag om småbarnspedagogik 15 e §

²⁰ Lag om småbarnspedagogik 40 §

²¹ Lag om småbarnspedagogik 41 §, lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet 24 § (621/1999)

2 SMÅBARNSPEDAGOGIKENS UPPDRAG OCH ALLMÄNNA MÅL

2.1 FÖRPLIKTELSER SOM STYR SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

Kommunerna är skyldiga att ordna småbarnspedagogik i den omfattning och i sådan form som behovet i kommunen förutsätter. Man ska sträva efter att ordna småbarnspedagogik nära dem som använder servicen och så att öppettiderna motsvarar det lokala behovet.²² Enligt lagen kan småbarnspedagogik ordnas som **daghemsverksamhet**, som **familjedagvård** eller som **öppen småbarnspedagogisk verksamhet**.²³ Barnets rätt till småbarnspedagogik gäller enligt lagen den verksamhet som ges på daghem eller i familjedagvård. Vårdnadshavaren beslutar om barnets deltagande i småbarnspedagogiken. Barn som deltar i förskoleundervisning ska ha möjlighet att delta i **kompletterande småbarnspedagogik**.²⁴ Kommunen kan **själv stå som anordnare av småbarnspedagogik** eller **köpa småbarnspedagogiska tjänster** av en offentlig eller privat serviceproducent. Anordnaren ansvarar för att de tjänster som köps ordnas enligt de författningar som gäller småbarnspedagogik och enligt de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik.²⁵

Småbarnspedagogiken ska **ges på barnets modersmål**, svenska, finska eller samiska²⁶. Mer om språket inom småbarnspedagogiken anges i kapitel 4.7 i denna plan. Anordnaren ska i den utsträckning som motsvarar behovet **ordna skiftomsorg** för barn som behöver detta pga. vårdnadshavarnas arbete eller studier. **Skiftomsorg kan ordnas på kvällstid, veckoslut och nattetid i form av daghemsverksamhet eller familjedagvård**. Barns deltagande i småbarnspedagogik i form av skiftomsorg är ofta oregelbundet. Det här ska beaktas i planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten och stödet som ges till barnet.²⁷

Förpliktelserna som styr småbarnspedagogiken bygger på Finlands grundlag, lagen om småbarnspedagogik och statsrådets förordning om småbarnspedagogik samt Grunderna för planen för småbarnspedagogik. Verksamheten regleras också av förvaltningslagen²⁸ och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet²⁹. **Enligt Finlands grundlag får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person**.³⁰ Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland har förbundit sig till att följa ska beaktas då småbarnspedagogiken ordnas. Sådana är bl.a. diskrimineringslagen³¹, lagen om jämställdhet³², Europakonventionen³³, FN:s konvention om barnens rättigheter³⁴, FN:s konvention om handikappades rättigheter³⁵, FN:s deklaration om urfolkens rättigheter³⁶ och FN:s globala mål för hållbar utveckling³⁷.

Ett barn som deltar i småbarnspedagogik har rätt att få stöd³⁸, oberoende av om småbarnspedagogiken ordnas i offentlig eller privat regi. Småbarnspedagogiken ska **ordnas och utvecklas enligt principen om inkludering** och **då har alla barn**, oberoende av t.ex. behov av stöd, **funktionsnedsättning** eller kulturell bakgrund, **rätt att delta**

²² Lag om småbarnspedagogik 5 § 4 mom.

²³ Lag om småbarnspedagogik 1 §

²⁴ Lag om småbarnspedagogik 1 § och 12 §

²⁵ Lag om småbarnspedagogik 5 § 2 mom.

²⁶ Lag om småbarnspedagogik 8 §

²⁷ Lag om småbarnspedagogik 13 §

²⁸ Förvaltningslag (434/2003)

²⁹ Lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999)

³⁰ Finlands grundlag 6 § (731/1999)

³¹ Diskrimineringslag (1325/2014)

³² Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) och ändringen (1329/2014)

³³ Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna 1990

³⁴ FN:s konvention om barnens rättigheter 1989 (519/1991)

³⁵ FN:s konvention om handikappades rättigheter 2007

³⁶ FN:s deklaration om urfolkens rättigheter 2007

³⁷ Globala mål för hållbar utveckling – Agenda 2030. FN:s toppmöte 2015

³⁸ Lag om småbarnspedagogik 15 a §

i den gemensamma småbarnspedagogiska verksamheten. Inkludering innebär att arbetssätten bör anpassas individuellt så att alla barn kan delta i de gemensamma aktiviteterna.

Då barnet behöver stöd för sin utveckling, sitt lärande och sitt välbefinnande och får stöd och service inom social- och hälsovården tillämpas **lagen om småbarnspedagogik**³⁹, socialvårdslagen⁴⁰, lagen om service och stöd på grund av handikapp⁴¹, lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda⁴², hälso- och sjukvårdslagen⁴³ samt vad som annat föreskrivs om social- och hälsovårdstjänster i lagstiftningen.

De nationella målen för småbarnspedagogiken fastställs i lagen om småbarnspedagogik⁴⁴. Målen styr hur grunderna för planen för småbarnspedagogik, den lokala planen för småbarnspedagogik och barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas, genomförs och utvärderas.

Enligt lagen om småbarnspedagogik är syftet med småbarnspedagogiken att:

- 1) hos varje barn främja en helhetsmässig uppväxt, utveckling, hälsa och ett helhetsmässigt välbefinnande i enlighet med barnets ålder och utveckling,
- 2) stödja barnets förutsättningar för lärande och främja livslångt lärande och uppfyllandet av utbildningsmässig jämlikhet i enlighet med inkluderande principer,
- 3) ordna mångsidig pedagogisk verksamhet med utgångspunkt i barns lek, rörelse, konst och kulturtradition samt ge barnet möjligheter till positiva upplevelser av lärande,
- 4) säkerställa en småbarnspedagogisk miljö som är utvecklande, främjar lärande och är hälsosam och trygg,
- 5) trygga ett verksamhetssätt som respekterar barnet och så bestående förhållanden som möjligt för växelverkan mellan barnet och personalen inom småbarnspedagogiken,
- 6) erbjuda alla barn likvärdiga möjligheter till småbarnspedagogik, främja likabehandling och jämställdhet samt ge färdigheter att förstå och respektera den allmänna kulturtraditionen samt vars och ens språkliga, kulturella, religiösa och livsåskådningsmässiga bakgrund,
- 7) identifiera barnets individuella behov av stöd och, när det uppkommit behov av stöd, ordna ett ändamålsenligt stöd inom småbarnspedagogiken, vid behov i form av sektorsövergripande samarbete,
- 8) utveckla barnets förmåga till samverkan och växelverkan, främja barnets förmåga att delta i kamratgruppen samt vägleda barnet mot ett etiskt ansvarstagande och hållbart handlingssätt, respekt för andra människor och samhällsmedlemskap,
- 9) säkerställa barnets möjligheter att få delta i och påverka sådana angelägenheter som berör barnet självt,
- 10) i samverkan med barnet och dess föräldrar eller andra vårdnadshavare främja en harmonisk utveckling hos barnet och dess holistiska välbefinnande samt stödja barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare i fostringsarbetet.

Anordnaren av småbarnspedagogik är skyldig att informera vårdnadshavarna om målen och verksamheten inom de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik. Vårdnadshavaren ska ges möjlighet att delta i och påverka planeringen, genomförandet och utvärderingen av den småbarnspedagogiska verksamheten som barnet deltar i. Vårdnadshavarens deltagande i planeringen och utvärderingen av det stöd som barnet eventuellt ges beskrivs närmare i kapitel 5. Barnens deltagande i småbarnspedagogiken varierar beroende på familjernas val, barnens lagstadgade rätt till småbarnspedagogik och enligt anordnarens beslut⁴⁵.

Lär miljön inom småbarnspedagogiken ska vara utvecklande och främja lärandet samt vara hälsosam och trygg med hänsyn till barnets ålder och utveckling. Lokalerna och redskapen ska vara ändamålsenliga och tillgängliga⁴⁶. Barn på daghem och i familjedagvård ska serveras fullvärdiga måltider. Måltiderna ska vara ändamålsenligt

³⁹ Lag om småbarnspedagogik 15 a §

⁴⁰ Socialvårdslag (1301/2014)

⁴¹ Lag om service och stöd på grund av handikapp (380/1987)

⁴² Lag angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977)

⁴³ Hälso- och sjukvårdslag (1326/2010)

⁴⁴ Lag om småbarnspedagogik 3 §

⁴⁵ Lag om småbarnspedagogik 12 § och 19 §

⁴⁶ Lag om småbarnspedagogik 10 §

ordnade och handleda⁴⁷. Småbarnspedagogiken ska vara **religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden**. Småbarnspedagogiken får **inte** användas som kanal för **kommersiell påverkan**.

Inom småbarnspedagogiken ska **bestämmelserna om personalens behörighetsvillkor och dimensionering** iakttas⁴⁸. Kommunen ska i den utsträckning som motsvarar behovet inom småbarnspedagogiken ha tillgång till **tjänster av en speciallärare inom småbarnspedagogik**⁴⁹. Om övergångsbestämmelser som gäller personalens behörighet föreskrivs i lagen om småbarnspedagogik⁵⁰.

Vid anordnandet av småbarnspedagogik ska man beakta **bestämmelserna om arbetarskydd och säkerhet** samt om **behandling av personuppgifter** och **dataskydd** och **lagar om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn**. **Barnen ska skyddas från våld, mobbning och andra trakasserier** med hjälp av systematiskt förebyggande åtgärder och omedelbart ingripande. Säkerheten ska systematiskt förbättras och regelbundet utvärderas.

Kommunen ska vid anordnandet av småbarnspedagogik **samarbeta** med de instanser som ansvarar för undervisning, idrott och kultur, socialvård, barnskydd, barnrådgivningsverksamhet och övrig hälsovård samt med andra nödvändiga aktörer. Personalen inom småbarnspedagogiken omfattas också av bestämmelserna om att **styra personer till att söka socialservice** och att **göra en barnskyddsanmälan**⁵¹.

SMÅBARNSPEDAGOGIKEN I PEDERSÖRE KOMMUN

Den småbarnspedagogiska verksamheten i Pedersöre ordnas i form av daghemsvård och familjedagvård i familjedagvårdarens eget hem. Familjedagvårdens reservvård ordnas i närbeläget daghem.

Pedersöre kommun är med i Unicefs program Barnvänlig kommun och centrala verksamhetsprinciper är Barnets bästa, barns rättigheter och barns delaktighet.

- *Verksamheten lyfter fram rörelse, utomhuspedagogik, språk och språkstigen "Kieliseikkailu"*
- *Svenskspråkig verksamhet ordnas i alla enheter. Finskspråkig verksamhet ordnas i Hoppetossan daghem i Sandsund och i Tummeliten daghem/Peukaloinen päiväkoti i Edsevö*
- *Kvälls-, helg- och nattvård erbjuds i Hoppetossan daghem. Under skiftesvårdens tider karakteriseras pedagogiken av pedagogik i vardagssituationer med inslag av annan pedagogisk verksamhet*

Kommunen har tre speciallärare inom småbarnspedagogik och förskola. Speciallärarna ambulerar och har en områdesvis fördelning av daghem, familjedagvård och förskolor inom sitt område. En av speciallärarna är knuten till Snäckan daghem/förskola/resursenhet och har merparten av sin arbetstid i Snäckan.

Administration och ledningsfunktioner är gemensamma för olika verksamhetsformer. Gemensam fortbildning och gemensamma förmansmöten.

⁴⁷ Lag om småbarnspedagogik 11 §

⁴⁸ Lag om småbarnspedagogik 25-33 § och 75 § samt statsrådets förordning om småbarnspedagogik (753/2018)

⁴⁹ Lag om småbarnspedagogik 25 §

⁵⁰ Lag om småbarnspedagogik 75 §

⁵¹ Socialvårdslag 35 § (1301/2014) och barnskyddslag (471/2007) 25 § (88/2010) och 25 a § (1302/2014)

2.2 SMÅBARNSPEDAGOGIKENS UPPDRAG OCH ALLMÄNNA MÅL INOM DE OLIKA VERKSAMHETSFORMERNA

Verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken är daghemsverksamhet, familjedagvård och öppen småbarnspedagogisk verksamhet.⁵² **Målen i lagen om småbarnspedagogik och i de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik styr alla verksamhetsformer.** Den här planen för småbarnspedagogik omfattar också i sin tur alla småbarnspedagogiska verksamhetsformer som erbjuds inom regionen. Verksamhetsformerna skiljer sig dock från varandra bl.a. gällande lärmiljöer, resurser samt personalens utbildning och behörighetsvillkor. **Även möjligheterna att ge stöd varierar.** Trots skillnaderna utgör **det huvudsakliga uppdraget för småbarnspedagogiken** – att tillsammans med vårdnadshavarna främja barnets helhetsmässiga uppväxt, utveckling och lärande samt att främja jämlikhet, likabehandling och att stärka barnets delaktighet och aktiva deltagande i samhället – **en gemensam nämnare för alla verksamhetsformer.**

Inom småbarnspedagogiken har alla barn enligt lagen rätt till **systematisk och målinriktad fostran, undervisning och vård.** För att uppfylla detta utarbetas årligen en **plan för småbarnspedagogik för varje enskilt barn** som deltar i småbarnspedagogik endera vid ett daghem eller i familjedagvård.⁵³ Genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik utvärderas också årligen tillsammans med vårdnadshavarna.

I lagen om småbarnspedagogik 3 § definieras syftet med småbarnspedagogiken i tio punkter (se kap. 2.1). Alla dessa tio allmänna mål ska beaktas inom alla verksamhetsformer, men eftersom de olika formerna av småbarnspedagogik skiljer sig från varandra, **prioriteras olika områden inom varje verksamhetsform.** Det är viktigt att vårdnadshavarna får tillräcklig information om hur verksamhetsformerna skiljer sig åt från varandra, så att de kan önska den typ av småbarnspedagogik som bäst motsvarar barnets och familjens behov.

Daghemmen erbjuder den vanligaste formen av småbarnspedagogik. **Vikten av pedagogik** samt **lärarnas och speciallärarnas pedagogiska ansvar** betonas särskilt på daghemmen.⁵⁴ **Den mångprofessionella personalen** som finns på daghemmen utgör en resurs när allas kompetens, ansvarsområden, uppgifter och yrkesroller tas till vara. På så vis skapas en mångsidig pedagogisk verksamhet. På daghemmen ger de olika grupperna barnet möjlighet att utveckla sin förmåga att samverka, när man har flera kamrater att förhålla sig till och lära känna.

Barngrupperna vid daghemmen bildas på olika sätt, t.ex. utgående från barnens ålder, syskonrelationer eller behov av stöd. Grupperna ska vara pedagogiskt ändamålsenliga och bestämmelserna om gruppernas maximala storlek samt stödet ska iakttas då grupperna bildas.⁵⁵

Alla daghem har en föreståndare som ansvarar för verksamheten⁵⁶. Lärarna inom småbarnspedagogik har det övergripande pedagogiska ansvaret för planering, genomförande, utvärdering och utveckling av verksamheten i barngrupperna. Lärarna, socionomerna, barnskötarna och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken ska planera och genomföra verksamheten tillsammans. Speciallärarna inom småbarnspedagogik ambulerar mellan daghemmen i sin kommun.

Familjedagvårdens särdrag är tryggheten i **en liten barngrupp** och möjligheten att ha **samma vårdare** hela tiden, vilket främjar en stark anknytning. Verksamhetsförhållandena inom familjedagvården innebär på så vis en annan dynamik än verksamheten på ett daghem. Familjedagvården ges i **hemliknande förhållanden**. Även inom familjedagvården erbjuds barnen en mångsidig pedagogisk verksamhet och speciallärare inom småbarnspedagogik finns också tillgänglig för barn i familjedagvård.

Öppen småbarnspedagogisk verksamhet kan tillhandahållas av kommunen själv eller av en privat serviceproducent. Verksamheten erbjuds enligt det behov som råder inom området. I lagen om småbarnspedagogik fastställs till vilka delar lagen gäller öppen småbarnspedagogisk verksamhet⁵⁷. **Bestämmelserna** som berör verksamhetsformen gäller bl.a. skyldigheten att se till barnets bästa, säkerställa att miljön är trygg och ändamålsenlig samt garantera barnens och vårdnadshavarnas delaktighet och inflytande över verksamheten. Målen i lagen om småbarnspedagogik ska beaktas i större utsträckning ju mer regelbundet och

⁵² Lag om småbarnspedagogik 1 §

⁵³ Lag om småbarnspedagogik 23 §

⁵⁴ Lag om småbarnspedagogik 2, 25 och 35 §

⁵⁵ **Lag om småbarnspedagogik 34-38 §**

⁵⁶ Lag om småbarnspedagogik 25 §

⁵⁷ Lag om småbarnspedagogik 1 § 4 mom.

oftare barnen deltar i verksamheten. I enlighet med verksamhetens karaktär kan vissa mål betonas mer än andra⁵⁸.

2.3 FÖRFARINGSSÄTTEN VID ÖVERGÅNGARNA

Småbarnspedagogiken är en del av det finländska utbildningssystemet och en viktig del av barnets uppväxt och lärtig. Småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen ska med tanke på barnets lärande bilda en **konsekvent och kontinuerlig helhet**, som lägger grunden för ett livslångt lärande. För att barnets välbefinnande, utveckling och lärande ska främjas är det viktigt att även **övergångarna planeras och utvärderas**.

Övergångarna inom småbarnspedagogiken kan delas in i tre olika nivåer:

- 1) Övergången från hemmet till småbarnspedagogiken
- 2) **Övergångar inom småbarnspedagogiken (t.ex. övergången från familjedagvård till daghem, övergången från en daghemsgrupp till en annan)**
- 3) Övergången från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen

Vid alla övergångsskeden är det viktigt att samarbeta med vårdnadshavarna och ta hänsyn till barnets bästa. Inom verksamheten bör man även skapa sådana samarbetsstrukturer och rutiner för informationsöverföring att övergångarna sker så smidigt som möjligt. Utgångspunkten är att skapa så varaktiga förhållanden som möjligt mellan barnet och personalen.⁵⁹ Nedan sammanställs de mest centrala förfaringssätten vid övergångarna.

ÖVERGÅNGEN FRÅN HEMMET TILL SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

Att börja i småbarnspedagogik innebär en stor förändring i såväl barnets som vårdnadshavarnas liv. Det är viktigt att vårdnadshavarna får tillräcklig **information om vilka verksamhetsformer** kommunen erbjuder. Familjen ska ges **rådgivning och handledning** när de ansöker om småbarnspedagogiska tjänster.

När barnet har beviljats en plats vid en verksamhetsenhet är det viktigt att personalen ser till att **barnet känner sig välkommet** och blir väl omhändertaget redan från start. Det åligger också personalen att etablera ett **ömsesidigt och förtroendefullt samarbete med vårdnadshavarna** från allra första början. Genom att **prioritera inskolningen** och satsa på att skapa förutsättningar för att **barnet ska känna sig tryggt** på enheten, skapas ett bra utgångsläge för fortsättningen. I samband med att barnet börjar i småbarnspedagogik lämnar vårdnadshavarna in blanketten "Vårdnadshavarnas information till enheten för småbarnspedagogik" (se bilaga 2) och det är också viktigt att vårdnadshavarna får tydliga **instruktioner om de rutiner och förhållningssätt** som tillämpas på enheten.

För att skapa en trygg tillvaro för barnet som börjar i småbarnspedagogik är det viktigt att personalen iakttar ett **lyhört förhållningssätt gentemot familjens behov**. Inskolningsperioden kan variera i längd och intensitet beroende på barnets behov och i början är det viktigt att ge barnet mycket positiv uppmärksamhet, uppmuntrande respons och att hålla en tät kontakt med vårdnadshavarna. För att främja en trygg start använder man sig i regionen bl.a. av **egenvårdarsystemet** eller en **anknytningspedagog** under den första tiden i småbarnspedagogik.

ÖVERGÅNGAR INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

Om barnet flyttar över från en verksamhetsenhet eller en daghemsgrupp till en annan, bör **personalen vid den överlämnande och den mottagande enheten/gruppen samarbeta** med hänsyn till barnets bästa. **Samarbetet med vårdnadshavarna intensifieras** under övergångsskedet och **det enskilda barnets behov** avgör omfattningen på inskolningen som ordnas vid den mottagande verksamhetsenheten/gruppen.

För att främja kontinuiteten och den helhetsmässiga planeringen är det viktigt att relevant och nödvändig information i den senast utarbetade versionen av **barnets plan för småbarnspedagogik förs vidare** från den

⁵⁸ Lag om småbarnspedagogik 3 § 2 mom. och RP 40/2018 rd, s. 85

⁵⁹ Lag om småbarnspedagogik 3 § 1 mom. 5 punkten

överlämnande till den mottagande enheten. Vid informationsöverföringen ska gällande bestämmelser om sekretess följas.⁶⁰

ÖVERGÅNGEN TILL FÖRSKOLEUNDERVISNINGEN

Inför övergången från småbarnspedagogiken till förskolan ordnas olika typer av **aktiviteter med målet att övergången ska upplevas smidig för barnet**. Barnets blivande förskolelärare kan t.ex. besöka småbarnspedagogiken. En del förskolor ordnar även besökstillfällen, som ger barnen tillfälle att tillsammans med sina vårdnadshavare bekanta sig med sin blivande förskola. I mån av möjlighet ordnar man **på vissa områden** även förskolebesök **som en programpunkt inom** den småbarnspedagogiska verksamheten.

För att underlätta planeringen av förskoleundervisningen ordnas **överföringsmöten** med personal från den överlämnande småbarnspedagogiska enheten och den mottagande förskolan. Skriftlig information från småbarnspedagogiken till förskolan förs då vidare med hjälp av en **överföringsblankett** (se bilaga 3). Syftet är att främja kontinuiteten i barnets individuella lärtig. Vid informationsöverföringen ska gällande bestämmelser om vårdnadshavarnas samtycke och sekretess följas.

2.4 VÅR GEMENSAMMA VÄRDEGRUND FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIKEN I REGIONEN

Värdegrunden inom småbarnspedagogiken baserar sig på de allmänna principerna i FN:s konvention om barnets rättigheter, lagen om småbarnspedagogik och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Principerna omfattar **inklusion** och att **barnets bästa** kommer i första hand⁶¹, att **barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd**⁶², att **barnets åsikter ska beaktas**⁶³ samt att barnet ska behandlas jämlikt och likvärdigt och att **barnet inte får diskrimineras**⁶⁴.

BARNDOMENS EGENVÄRDE

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att skydda och främja **barnens rätt till en god och trygg barndom**. Småbarnspedagogiken bygger på uppfattningen om **barndomens egenvärde**. **Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är**. Alla barn har rätt att bli **hörda, sedda, tagna i beaktande** och **förstådda** som individer och som medlemmar i sin grupp.

ATT VÄXA SOM MÄNNISKA

Småbarnspedagogiken bygger på **respekt för livet, de mänskliga rättigheterna** samt **människolivets okränkbarhet** och en hållbar livsstil. Personalen ska **stödja barnens utveckling till humana människor** som strävar efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred. **Småbarnspedagogiken värdesätter bildning**. Det synliggörs i det sätt på vilket var och en ser på sig själv, på andra människor, på sin omgivning och på kunskap samt i sättet och viljan att göra rätt. Personalen ska vägleda barnen att handla i enlighet med värdegrunden och att diskutera värderingar och ideal. **Ingen form av mobbning, rasism eller våld ska accepteras**.

BARNETS RÄTTIGHETER

Barnen har rätt att uttrycka sig, sina tankar och åsikter samt bli förstådda utgående från sina egna förutsättningar att kommunicera och uttrycka sig. Varje barn har **rätt till god undervisning, omsorg och uppmuntrande respons**. Barnen har **rätt att leka**, lära sig genom lek, glädjas över sitt lärande och bilda sig en

⁶⁰ Lag om småbarnspedagogik 40-42 §

⁶¹ Artikel 3 i FN:s konvention om barnets rättigheter 1989 (59/1991)

⁶² Artikel 6 i FN:s konvention om barnets rättigheter 1989 (59/1991)

⁶³ Artikel 12 i FN:s konvention om barnets rättigheter 1989 (59/1991)

⁶⁴ Artikel 2 i FN:s konvention om barnets rättigheter 1989 (59/1991)

uppfattning om sig själva, sina identiteter och världen utifrån sina egna perspektiv. Barnen har **rätt till social gemenskap** och att vara en del av en grupp. Barnet har rätt att i småbarnspedagogiken få **tillräckligt stöd och i rätt tid**. Barnet har rätt att få mångsidig information, hantera känslor och konflikter samt pröva på och lära sig nya saker.

LIKABEHANDLING, JÄMLIKHET OCH MÅNGFALD

Småbarnspedagogiken främjar det finländska samhällets **demokratiska värderingar** såsom **likvärdighet, jämlikhet** och **mångfald**. Barnen ska ges möjligheter att utveckla sina färdigheter och göra sina val oberoende av förväntningar baserade till exempel på kön, ursprung, kulturell bakgrund eller andra orsaker som gäller barnet som person. Personalen ska skapa en atmosfär som respekterar mångfald. Småbarnspedagogiken bygger på ett **mångskiftande kulturarv** som fortsätter att formas genom samverkan mellan barnen, deras vårdnadshavare och personalen.

MÅNGFALD AV FAMILJER

En professionell, öppen och respektfull inställning till mångfalden av familjer och familjers olika språk, kulturer, åskådningar och religioner, traditioner samt syn på fostran skapar förutsättningar för ett bra fostringsarbete. **Barnens familjeidentitet och familjerelationer stöds** så att varje barn får känna att den egna familjen är värdefull.

HÄLSOSAM OCH HÅLLBAR LIVSSTIL

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att vägleda barnen att tillägna sig **hälsosamma levnadsvanor**. Barnen ska ges möjligheter att utveckla sina **emotionella färdigheter** och sitt estetiska tänkande. I småbarnspedagogiken ska man följa principerna om **hållbar livsstil** och beakta dess olika dimensioner: **den sociala, den kulturella, den ekonomiska och den ekologiska dimensionen**. Småbarnspedagogiken ska lägga grunden för ekosocial bildning, så att människan förstår att den ekologiska hållbarheten är en förutsättning för social hållbarhet och mänskliga rättigheter.

Alla som arbetar inom småbarnspedagogiken ska bära med sig värdegrunden i vardagen. Värdegrunden innehåller **de viktigaste ledorden** som ska genomsyra verksamheten och den påminner oss om att **barnen står i centrum** och att det är dem vi arbetar för. För att göra det enkelt för alla att ta till sig och komma ihåg värdegrunden har vi valt att åskådliggöra den i form av en bild, som sammanfattar det vi står för inom småbarnspedagogiken i regionen.

FIGUR 1. VÅR GEMENSAMMA REGIONALA VÄRDEGRUND

2.5 SYNEN PÅ LÄRANDE

Planen för småbarnspedagogik bygger på en syn på lärande, enligt vilken **barnen växer, utvecklas och lär sig genom att kommunicera med andra människor och den närmaste omgivningen**. Synen på lärande utgår från uppfattningen om **barnet som en aktiv aktör**. Barn är nyfikna till sin natur och de vill lära sig nytt, repetera och upprepa. **Lärande är en helhetsbetonad process och sker överallt**. Lärande inbegriper kunskaper, färdigheter, handlingar, känslor, sinnesförmågor, fysiska upplevelser, språk och tankar. Barnen lär sig bland annat genom att iakttä och observera sin omgivning och genom att ta efter andras beteende. Barnen lär sig också genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små uppgifter, uttrycka sig själv och genom skapande verksamhet.

Utgångspunkten för lärandet i småbarnspedagogiken är **barnets tidigare erfarenheter, intressen och kunskaper**. Det är viktigt att **det som barnen ska lära sig har anknytning till barnens växande färdigheter, erfarenhetsvärld och kulturella bakgrund**. Barn lär sig bäst då de mår bra och känner sig trygga. Positiva känsloupplevelser och kommunikation med andra främjar lärandet. Barngruppen och känslan av att ingå i en gemenskap är av central

betydelse för barnets lärande och delaktighet. Barnen ska få handledning och stöd i sitt lärande. **En målinriktad, lagom utmanande verksamhet som intresserar barnen inspirerar dem att lära sig mer.**

Leken är betydelsefull för lärandet hos barn i småbarnsåldern. Leken motiverar och ger barnet glädje samtidigt som den bidrar till att barnet lär sig många nya färdigheter och tillägnar sig kunskap. I småbarnspedagogiken ska **lekens egenvärde** för barnet och **lekens pedagogiska betydelse** för barnets lärande samt för barnets helhetsmässiga utveckling och välbefinnande uppmärksammas.

Barn har **olika lärstilar** och det är pedagogens uppgift att observera och upptäcka på vilka olika sätt barnen lär sig. En del barn behöver extra uppmuntran inför olika uppgifter medan andra barn behöver lugn och ro. **Genomförandet av den pedagogiska verksamheten behöver således inte se likadan ut för hela barngruppens del.** Det är dock viktigt att **varje barn får uppleva glädje över att lyckas i sitt lärande.**

FIGUR 2. OLIKA LÄRSTILAR

2.6 PEDAGOGISKT INRIKTAD HELHET FÖR FOSTRAN, UNDERVISNING OCH VÅRD

Småbarnspedagogiken genomförs i samspel mellan personalen, barnen och omgivningen, där **fostran**, **undervisning** och **vård** bildar en **helhet**. I praktiken hänger alltså fostran, undervisning och vård ihop i den dagliga verksamheten. De tre begreppen **betonas dock på olika sätt** i verksamheten för barn i olika åldrar och i de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik.

Fostran är sådan verksamhet genom vilken **kulturella värderingar, seder och normer** förmedlas vidare till barnet. Målsättningen är att kulturarvet, viktiga värderingar och traditioner förs vidare till nästa generation. I uppdraget att fostra ingår också att handleda barnet till att forma sin **individuella identitet** och sina egna åsikter, att förstå hur **egna handlingar påverkar andra** och att lära sig visa **respekt** och **tolerans** gentemot andra. Vårdnadshavarna innehar huvudansvaret för barnets fostran men det är småbarnspedagogikens uppdrag att stödja

vårdnadshavarna i fostringsarbetet. På så vis är förmedlandet av **sociala koder** och **gott uppförande** samt **gränssättning** en del av den fostrande verksamheten inom småbarnspedagogiken.

Undervisning är sådan verksamhet genom vilken **barnet inspireras och motiveras att lära sig nytt** samt handleds att använda **olika sätt att lära**. Undervisningen utgår från synen på lärande (kap. 2.5), barnets individuella intressen och behov, de mångsidiga kompetenserna (kap. 2.7) samt lärområdena (kap. 4.5) som beskrivs i denna plan. Genom en **mångsidig verksamhet** stimuleras barnens olika lärostilar och man väcker deras nyfikenhet och vilja att lära sig nya saker. Undervisningen inom småbarnspedagogiken ska vara **lustfylld** – vilket innebär att personalen medvetet förstärker de positiva aspekterna, fokuserar på barnets styrkor och det som barnet idag klarar av samt uppmuntrar barnet att våga utforska och prova på nya saker.

Vård innebär att tillgodose **fysiska grundbehov** och **emotionell omsorg** om barnet. Ömsesidiga och respektfulla relationer, positiv beröring och närhet utgör grunden för god vård och omsorg. **Den emotionella omsorgen är minst lika viktig som den fysiska grundvården** – och barnet känner att det blir omsorgsfullt bemött. I omsorgsbegreppet ingår de signaler personalen sänder ut till barnet – genom vårt **förhållningssätt, tonfall och kroppsspråk** känner barnet att vi bryr oss om det, att vi ser det och att vi lyssnar på det. De dagligen återkommande **grundvårdssituationerna** (måltider, på- och avklädning, vila, toalettbestyr) utgör en viktig del av barnets dag och deras **pedagogiska betydelse** bör uppmärksammas. Grundvården utgör således samtidigt fostran och undervisning där barnet lär sig att ta hand om sig själv, kommunicera, gestalta tid och tillägna sig goda vanor.

2.7 MÅNGSIDIG KOMPETENS

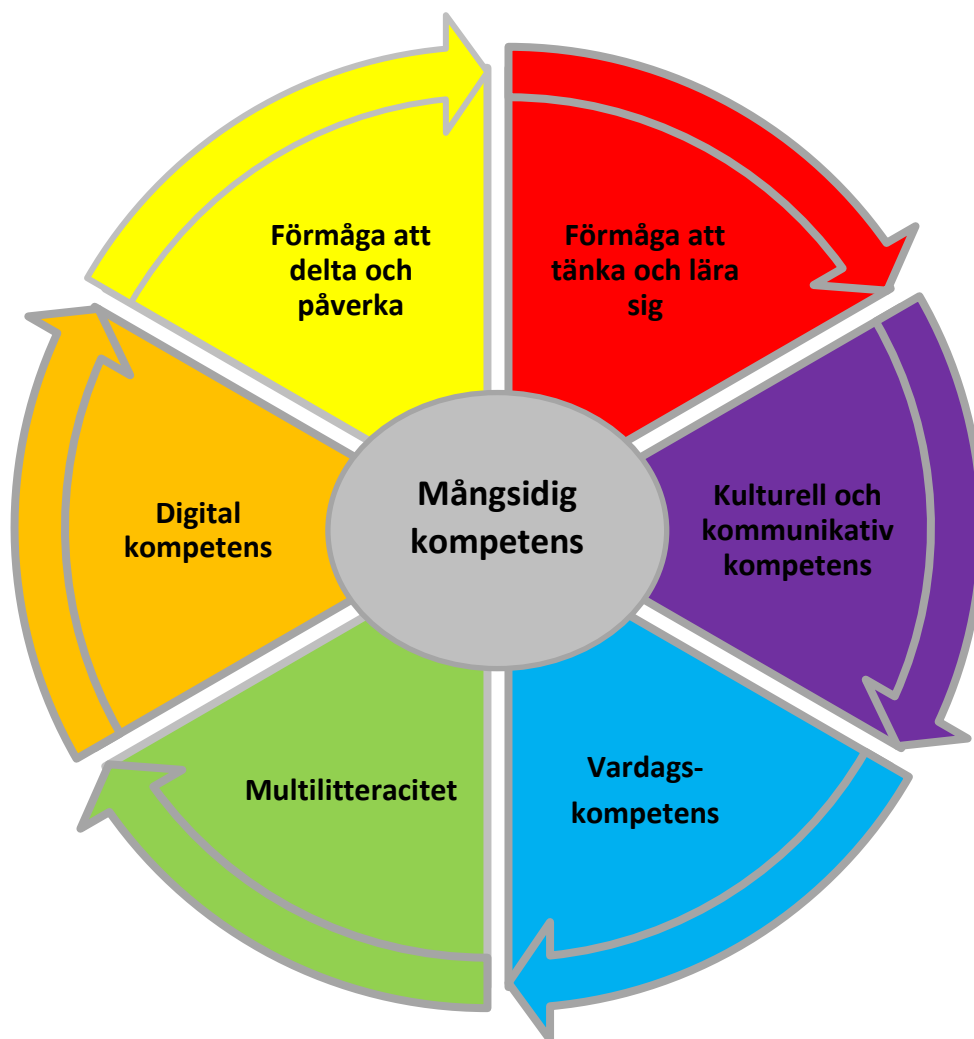
Inom småbarnspedagogiken skapas en grund för barnets **mångsidiga kompetens**. Med mångsidig kompetens avses **en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja**. Kompetens innebär också **förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter och att agera på det sätt som situationen kräver**. Behovet av mångsidig kompetens uppstår ur de förändringar som sker i den omgivande världen. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden kompetenser som överskrider och förenar olika kunskaps- och färdighetsområden. Utvecklingen av mångsidig kompetens bidrar till att barnet växer som individ och som medlem i sin grupp. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. **Målen för mångsidig kompetens löper som en röd tråd genom planen för småbarnspedagogik till läroplanerna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.**

En kvalitativ pedagogisk verksamhet stärker barnets mångsidiga kompetens. Utvecklingen av mångsidig kompetens påverkas av verksamhetskulturen, av lärmiljöerna och av hur barnets välbefinnande och lärande stöds. **Målen för mångsidig kompetens ska beaktas vid utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt inom fostran, undervisning och vård.** Lärområdena som beskrivs i kapitel 4.5 ska främja barnens mångsidiga kompetens.

I grunderna för planen för småbarnspedagogik beskrivs **sex** delområden inom mångsidig kompetens:

- förmåga att tänka och lära sig
- kulturell och kommunikativ kompetens
- vardagskompetens
- multilitteracitet
- **digital kompetens**
- förmåga att delta och påverka

FIGUR 3. MÅNGSIDIG KOMPETENS INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

Nedan följer en beskrivning av vad de olika delområdena inom mångsidig kompetens innebär. **För varje delområde anges även de huvudsakliga målen** som man arbetar med inom småbarnspedagogiken och det beskrivs även hur man **innehållsmässigt kan utforma verksamheten** för att stödja utvecklingen av de olika delområdena av mångsidig kompetens.

Personalens uppgift är att i första hand planera verksamheten utgående från barnets intressen och behov. **De olika delområdena av mångsidig kompetens vävs in i verksamheten utgående från barnets erfarenhetsvärld, förutsättningar och behov.** Personalen bör således arbeta med mångsidig kompetens på ett sätt som är logiskt och relevant för det enskilda barnets utveckling och lärande. **Målet är att barnets mångsidiga kompetens stärks successivt under tiden i småbarnspedagogik.**

FÖRMÅGA ATT TÄNKA OCH LÄRA SIG

Förmågan att tänka och lära sig utvecklas i kommunikation med andra människor och omgivningen och skapar förutsättningar för utvecklingen av andra kompetenser och livslångt lärande. Den småbarnspedagogiska verksamheten ska lägga grunden för ett **kreativt och kritiskt tänkande**, eftersom det är en förutsättning för att söka och strukturera information och skapa ny kunskap. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnets förmåga att tänka och lära sig. **Målet är att väcka barnets nyfikenhet och vilja att lära sig nya saker.**

Barnets förmåga att tänka och lära sig utvecklas med hjälp av **mångsidiga och meningsfulla upplevelser**. Det ska finnas utrymme för att förundras och göra upptäckter samt känna glädje i lärandet. I **leken** har barnet möjlighet att använda sin fantasi och sin kreativitet, pröva sina idéer och utforska världen. Barnets förmåga att strukturera, benämna och beskriva omgivningen och dess fenomen ska stödjas enligt dess ålder och utveckling. Barnet ska

uppmuntras att ställa frågor och ifrågasätta. Barnen och de vuxna gläder sig över framgångar tillsammans och barnen lär sig att uppmuntra varandra. Barnet uppmuntras att vara ihärdigt och att inte låta sig nedslås av misslyckanden och att hitta lösningar i olika situationer. Barnet ska handledas att vara uppmärksam också under längre tider. En tillräcklig **fysisk aktivitet** dagligen stödjer barnets förmåga att tänka och lära sig. Den pedagogiska dokumentationen av verksamheten (kapitel 4.2) och **gemensamma reflektioner** hjälper barnet att iakttä sitt lärande och känna igen sina styrkor. På så sätt stärks barnets tilltro till sina egna förmågor.

KULTURELL OCH KOMMUNIKATIV KOMPETENS

Barnen växer i en värld som kännetecknas av kulturell, språklig och åskådningsmässig mångfald, vilket ger de sociala färdigheterna, kommunikationsfärdigheterna och den kulturella kompetensen ökad betydelse. Kulturell och kommunikativ kompetens kännetecknas av **förmåga att lyssna, identifiera och förstå olika synsätt samt förmåga att reflektera över sina egna värderingar och attityder**. Att kunna **kommunicera, uttrycka sig och förstå andra** har stor betydelse för människans identitet, funktionsförmåga och välbefinnande. En fungerande kommunikation med människor som har en annan kulturell och åskådningsmässig bakgrund förutsätter att man förstår och uppskattar sin egen och andras kulturella och åskådningsmässiga bakgrund. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att främja barnets kulturella och kommunikativa kompetens. **Målet är att lära barnet om sin egen kultur och om andra kulturer, fostra till fördomsfrihet samt lära barnet uttrycka sig och visa respekt mot andra.**

Barnet ska uppmuntras att bekanta sig med andra människor, språk och kulturer. Personalens sätt att bemöta olika människor på ett positivt sätt och deras positiva inställning till en mångfald av språk, kulturer och åskådningar fungerar som modell för barnet. Personalen ska **handleda barnet att vara vänligt och att uppföra sig väl** mot andra. En verksamhet som baserar sig på samarbete skapar möjligheter att **öva sig i att kommunicera och uttrycka sig i olika situationer och med olika människor**. Barnet ska tillsammans med personalen öva sig i att sätta sig in i andras situationer, lära sig att granska företeelser ur olika perspektiv samt att lösa konfliktsituationer på ett konstruktivt sätt. På så sätt stärks barnets sociala färdigheter. Barnet ska få stöd i att forma sin kulturella identitet. **De upplevelser av och kunskaper om kulturarvet** som barnet får i småbarnspedagogiken stärker barnets förmåga att tillägna sig, använda och förändra kulturen. Till exempel **lekar, måltider och fester** ger goda möjligheter att dela erfarenheter om olika traditioner och vanor. Barnet ska stödas i att utveckla en positiv inställning till mångfald.

VARDAGSKOMPETENS

Alla behöver kunna **ta hand om sig själva samt värna om sin hälsa och trygghet**. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stärka färdigheter som hör samman med barnets välbefinnande, säkerhet och trygghet samt att handleda det att göra val som överensstämmer med en hållbar livsstil. Småbarnspedagogiken ska också stöda barnet att förhålla sig positivt till framtiden. **Målet är att barnet blir mera självständigt och lär sig hur man tar hand om sig själv på ett hälsosamt och tryggt sätt.**

Barnet ska stödjas att gradvist bli mera självständigt. Barnen ska få hjälp och de ska uppmuntras att be om hjälp vid behov. Barnet ska få **träna olika färdigheter**, till exempel att klä på sig, äta, sköta sin personliga hygien och ta ansvar för sina egna saker. Barnet ska vägledas att handla ansvarsfullt och tryggt i lärmiljöerna så som i naturen och i trafiken. Personalen ska tillsammans med barnen **diskutera frågor som främjar deras välbefinnande**, till exempel betydelsen av vila, kost, fysisk aktivitet och psykisk hälsa. Barnet ska få hjälp i att **uttrycka och reglera sina känslor**. Barnets emotionella färdigheter stärks när barnet får lära sig att upptäcka, förstå och sätta ord på känslor. Barnet ska också få handledning i att respektera sin egen och andras kroppsliga integritet.

MULTILITTERACITET

Multilitteracitet behövs i barnens och familjernas vardag, för **samverkan** och för delaktighet i samhället. Multilitteracitet främjar en jämlik fostran och utbildning. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja dessa färdigheter.

Multilitteracitet är en central grundläggande färdighet som behövs för att förstå mångfalden av kulturella meddelanden och den omgivande världen samt för kommunikation. **Med multilitteracitet avses förmåga att tolka och producera olika slag av meddelanden.** Multilitteracitet bygger på det vidgade textbegreppet, enligt vilket texter kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. Multilitteracitet omfattar olika färdigheter, till exempel **bildkunskap, numerisk läskunnighet, mediekunskap och grundläggande läsfärdighet.** Personalen ska tillsammans med barnen **namnge olika företeelser och föremål och lära sig olika begrepp.** Barnen ska uppmuntras att **undersöka, använda och producera meddelanden** i olika miljöer, även digitala. För att utveckla multilitteracitet behöver barnet en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn.

DIGITAL KOMPETENS

Digitalisering är en del av samhället som barnet väser upp i. Digital kompetens behövs för kommunikationen mellan människor, för delaktigheten i samhället och för lärandet. **Att stärka den digitala kompetensen främjar en jämlik utbildning för barnen.** Småbarnspedagogiken har som uppdrag att i samarbete med hemmen stödja barnens förståelse för digitalisering.

Personalen ska tillsammans med barnet **undersöka och observera digitaliseringens roll i vardagslivet.** **Digitala verktyg, applikationer och miljöer** ska användas **för dokumentation och** i samband med att barnen leker, **samverkar, spelar,** undersöker, rör på sig samt upplever och producerar konst. Då barnen ges möjligheter att självständigt och tillsammans med andra **barn öva och pröva på samt** producera innehåll med hjälp av digitala verktyg främjas deras kreativa tänkande, samarbetsförmåga och **multilitteracitet.** Personalen ska handleda barnen i att **fungera i digitala miljöer** på ett mångsidigt, **ansvarsfullt** och tryggt sätt.

FÖRMÅGA ATT DELTA OCH PÅVERKA

Förmåga att delta och påverka på ett aktivt och ansvarsfullt sätt lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har **förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka.** Till barnens rättigheter hör att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. Inom småbarnspedagogiken respekterar man dessa centrala demokratiska principer. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnets växande förmåga att delta och påverka samt att uppmuntra barnet att ta egna initiativ. **Målet är att stödja barnets delaktighet och initiativförmåga samt att lära barnet betydelsen av gemensamma regler och förhållningssätt.**

Att bemöta barn med respekt, ta hänsyn till deras tankar och bemöta deras initiativ stärker deras förmåga att delta och påverka. Barnen ska **planera, genomföra och utvärdera verksamheten tillsammans** med personalen. Barnen lär sig då samtidigt att kommunicera och att förstå betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och tillit. Personalen ska se till att varje barn har möjlighet att delta och påverka. Genom att delta och påverka utvecklas barnens uppfattning om sig själva, deras självförtroende ökar och deras sociala färdigheter utvecklas.

3 VERKSAMHETSKULTUREN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

3.1 RIKTLINJER FÖR ATT UTVECKLA VERKSAMHETSKULTUREN

I Grunderna för planen för småbarnspedagogik beskriver man vilka faktorer som verksamhetskulturen består av. Det handlar om **både medvetna och omedvetna handlingsmönster som utvecklas genom det sociala samspelet**.

Man slår även fast att verksamhetskulturen ska utvecklas enligt följande riktlinjer:

- En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen
- En gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation
- En gemenskap som främjar delaktighet, likabehandling och jämställdhet
- En gemenskap som främjar kulturell mångfald och språkmedvetenhet
- En gemenskap som främjar välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil

I de reviderade nationella grunderna från år 2022 betonas även att utgångspunkten för utvecklingen av verksamhetskulturen ska vara en **inkluderande småbarnspedagogik, där varje barn kan agera, utvecklas och lära sig som en unik individ och som medlem i gemenskapen**.

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken ska utvecklas enligt **inkluderande principer**, och inklusionen anknyter på ett övergripande sätt till genomförandet av den pedagogiska verksamheten⁶⁵. En inkluderande verksamhetskultur **främjar barnens delaktighet och lärandet och tillgodoser de olika behoven hos varje barn. Varje barn har rätt att vara en del av gruppen, delta i den gemensamma verksamheten och nå sin fulla potential med hjälp av sina egna styrkor och positiva lärupplevelser tillsammans med de övriga barnen i gruppen**. Barnen ska erbjudas lämpliga utmaningar för lärandet, och de ska få det stöd de behöver (kapitel 5). Lärmiljöerna ska utvärderas och utvecklas tillsammans med barnen så att de lämpar sig för dem.

En förutsättning för att genomföra inkluderande småbarnspedagogik är att personalen har **högklassig pedagogisk och specialpedagogisk kompetens, omsorg för barnens välbefinnande** och att **alla förbinder sig till de inkluderande principerna**. För att genomföra en inkluderande verksamhetskultur krävs också **ledning och utveckling** av inkluderingen och **utvärdering** av hur inkluderingen genomförs.

Nedan beskrivs hur vi konkret tänker oss att den småbarnspedagogiska verksamhetskulturen i regionen ska utvecklas i enlighet med riktlinjerna ovan.

EN LÄRANDE GEMENSKAP ÄR KÄRNAN I VERKSAMHETSKULTUREN

För att utveckla verksamhetskulturen i denna riktning är det av yttersta vikt att personalen på enheterna för småbarnspedagogik får **möjlighet att samlas och tillsammans reflektera över verksamheten**. I en lärande gemenskap får alla komma till tals och alla åsikter värdesätts. **Föreståndare och teamansvariga innehar en nyckelposition** när det gäller att engagera hela personalen i **att utveckla verksamhetskulturen i enlighet med de inkluderande principerna**. Tillsammans identifierar man i gemenskapen vilka särskilda styrkor var och en i personalen besitter och funderar sedan på hur man använder dessa resurser på ett ändamålsenligt sätt.

För att upprätthålla en sund och positiv arbetsgemenskap är det viktigt att **eventuella konflikter och dispyter mellan personalen löses i ett tidigt skede** innan de hunnit fördjupas. I en lärande gemenskap respekteras alla sådana som de är. När misstag sker är det inte skäl att fråga sig *vem* som gjort misstaget, utan istället fundera på *varför* det skedde – då kan *alla* lära sig något för framtiden.

För att motverka att motvilja får fotfäste i gemenskapen är det även viktigt att **var och en modigt vågar lyfta upp sådant man är missnöjd med till gemensam diskussion**. En arbetsgemenskap där alla uppskattas sänder positiva signaler vidare till barnen och deras vårdnadshavare. För att kunna sprida den lärande gemenskapen vidare till barn, vårdnadshavare och samarbetsparter är det dock viktigt att **först säkerställa att atmosfären inom personalen är inkluderande, uppmuntrande och konstruktiv**.

⁶⁵ RP 148/2021 rd, s. 32

EN GEMENSKAP SOM UPPMUNTRAR TILL LEK OCH KOMMUNIKATION

Leken är ytterst betydelsefull för barns utveckling och lärande och ska därför **prioriteras**. På enheterna för småbarnspedagogik bör man se till att skapa miljöer som inbjuder till lek; där ingår att se till att lekredskapen finns tillgängliga och att det finns plats för leken (t.ex. genom att dela in barnen i mindre grupper inom- och utomhus). **Personalen bör även värna om att alla barn ges förutsättningar att delta i den gemensamma leken.**

Barnen behöver få lekro, vilket innebär att **personalen inte i onödan avbryter leken**. Barnen lär när de leker och när personalen är närvarande i leken. **Den vuxnas närvaro i leken** är synnerligen viktig – personalen bör observera leken, vara medveten om lekens innehåll samt även delta i leken. Personalen ska låta **barnen vara med och utforma lärmiljöerna och skapa sina egna lekplatser**. Lekplatser kan finnas inomhus och utomhus, i tamburen, i förrådet, i skogen osv. Genom leken får barnen röra på sig fysiskt, deras kreativitet och fantasi stimuleras och de lär sig det sociala samspelet.

En konstruktiv kommunikationskultur skapas bäst genom att fokusera på **inskolningen** och etablerandet av en **god kontakt till barnet och dess vårdnadshavare redan från början**. När barnet börjar i småbarnspedagogik är det viktigt att familjen får ett positivt bemötande, tydliga instruktioner och att personalen anstränger sig för att skapa ett ömsesidigt förtroende med vårdnadshavarna. Om kontakten med vårdnadshavarna fungerar väl från början, skapas förutsättningar för att bättre kunna samarbeta kring eventuella svårigheter framöver.

Alla barn som deltar i småbarnspedagogik har rätt till **positiv och uppmuntrande respons**. Det är viktigt att personalen **uppmärksammar barnens framsteg** och hjälper dem att finna sina särskilda styrkor och färdigheter. För upprätthållandet av en god relation till såväl barn som deras vårdnadshavare, fästs även särskild vikt vid ett **personligt bemötande när barnet förs och hämtas** från verksamhetsenheten.

EN GEMENSKAP SOM FRÄMJAR DELAKTIGHET, LIKABEHANDLING OCH JÄMSTÄLLDHET

Den småbarnspedagogiska verksamheten ska **utgå från barnens intressen och behov**, vilket ställer nya krav på arbetsätten och den pedagogiska planeringen. Pedagogerna bör kartlägga barnens förståelse kring olika teman och ta vara på deras idéer och intressen. Även i genomförandet bör barnen göras delaktiga i valet av innehåll och arbetsätt. Barnen och personalen reflekterar tillsammans över sina nya kunskaper och erfarenheter efter att aktiviteterna genomförts. Att barnens delaktighet prioriteras, innebär dock inte att pedagogerna låter bli att komplettera aktiviteterna med den vuxnes erfarenheter. Den vuxna kan utöka barnens erfarenhetsvärld genom att erbjuda olika möjligheter.

Att **varje barn är unikt och värdefullt precis som det är** bör synliggöras i vardagen i enlighet med regionens värdegrund för småbarnspedagogiken. Alla människor är olika men alla är lika värda. **Alla barn har rätt att ingå i gemenskapen och att behandlas likvärdigt** oberoende av omständigheter som gäller en enskild person (t.ex. språk, etnicitet, åskådning, handikapp och kön).⁶⁶ Främjandet av en **jämställd småbarnspedagogik** förutsätter genusmedvetenhet och insikt om att alla barn ska få utveckla sina egna intressen och personligheter, oberoende av könstillhörighet.

EN GEMENSKAP SOM FRÄMJAR KULTURELL MÅNGFALD OCH SPRÅKMEDVETENHET

Det mångskiftande kulturarvet och nationalspråken samt den egna gemenskapens kulturella, språkliga och åskådningsmässiga mångfald ska tas tillvara inom småbarnspedagogiken. **Den aktuella barngruppens kulturella och åskådningsmässiga bakgrund** ska därmed utgöra grunden för planeringen av olika aktiviteter som uppmärksammar olika kulturer. **Alla barn i gruppen ska uppmärksammas likvärdigt** och de ska känna att deras språkliga, kulturella och åskådningsmässiga tillhörighet värdesätts. Man kan t.ex. uppmärksamma olika kulturer genom att fira olika högtider, bekanta sig med nya maträtter samt diskutera olika sedvänjor och företeelser. Målsättningen med all verksamhet ska vara att lära barnen uppskatta sina egna traditioner samtidigt som de tillägnar sig ett tolerant förhållningssätt gentemot andra kulturer och religioner.

⁶⁶ Diskrimineringslag 7 § och 8 §

Ett särdrag för vår region är att **många barn växer upp i flerspråkiga familjer**. Oftast handlar det om att båda nationalspråken talas i hemmet, men även andra hemspråk än finska och svenska blir vanligare. Småbarnspedagogikens uppgift blir att **värna om flerspråkigheten** och se den som en resurs.

I en språkmedveten småbarnspedagogik ingår också att personalen **fäster uppmärksamhet vid sitt eget språkbruk**. För att stödja barnens språkutveckling bör personalen tänka på att tala i hela meningar, förklara metaforer ifall sådana används, samt undvika bruket av ironi och sarkasmer. Bland den svenskspråkiga befolkningen i regionen innehar **dialekten** ofta en framträdande roll och den egna dialekten utgör ofta det primära känslspråket. Inom småbarnspedagogiken bör personalen dock som regel använda **standardsvenska**.

EN GEMENSKAP SOM FRÄMJAR VÄLBEFINNANDE, TRYGGHET OCH EN HÅLLBAR LIVSSTIL

Förändringar i arbetslivet har medfört att vårdnadshavarnas arbetstider blivit mer oregelbundna, vilket återspeglas i att barnens vårdtider blir alltmer varierande. Denna utveckling ställer i sin tur nya krav på småbarnspedagogiken, eftersom **varje barn - oberoende av vårdtider - har rätt till en balanserad dagstruktur som innefattar såväl pedagogiska aktiviteter som vila och återhämtning**. Man bör även **fästa uppmärksamhet vid att barn, vars deltagande i småbarnspedagogiken är oregelbundet, också får känna sig inkluderade i den sociala gemenskapen**. Personalen bör således **anpassa verksamheten**, t.ex. genom indelning i smågrupper. För att främja en flexibel dagsstruktur är det också skäl att fördjupa samarbetet med bl.a. kosthålls- och städpersonalen. Tillsammans bör man se över sina rutiner och arbetssätt, så att **systemet anpassar sig till barngruppen istället för tvärtom**.

Trygghet inom småbarnspedagogiken poängteras även i den regionala värdegrunden, och den främsta metoden för att ingjuta en känsla av trygghet i varje barn är att **satsa på inskolningen** och etablerandet av en förtroendefull relation mellan barn och personal redan från början. För att säkerställa tryggheten och välbefinnandet bör personalen **uppmärksamma varje enskilt barn** för att kunna ge det vad det just då behöver i form av t.ex. tröst, omsorg eller sällskap. Inom småbarnspedagogiken ska barn skyddas från **våld, mobbning och andra former av trakasserier**⁶⁷, vilket innebär att personalen omgående bör ta itu med och lösa dylika problem. Vid behov ska man samarbeta med barnens vårdnadshavare.

Det är viktigt att man inom småbarnspedagogiken belyser frågor som berör **ekologiskt tänkande och hållbarhet**, eftersom konsumtionstakten och slit-och-slängmentaliteten ökat i samhället överlag. Exempel på konkreta metoder för att stöda utvecklingen av barnens medvetenhet kring en hållbar livsstil är att inkludera dem i **sopsortering**, låta dem **återanvända** olika material samt att med jämna mellanrum byta **leksaker mellan grupper och enheter** istället för att köpa nya.

3.2 LÄRMILJÖER INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

Inom småbarnspedagogiken ska lärmiljöerna som barnen vistas i vara utvecklande, **inkluderande**, hälsosamma, trygga och tillgängliga⁶⁸. Med lärmiljöer avses **lokaler, platser, gemenskaper, metoder, redskap och tillbehör** som stödjer barnens utveckling, lärande och kommunikation. I begreppet lärmiljö ingår således både **fysiska, psykiska och sociala dimensioner**. Lärmiljöerna ska enligt de nationella riktlinjerna vara ergonomiska, ekologiska, trivsamma och tillgängliga. Det innebär bl.a. att utrymmena ska vara prydliga och rena samt att belysningen, akustiken och inomhusluftens kvalitet ska beaktas.

UTVECKLANDET AV LÄRMILJÖERNA

Lärmiljöerna ska utvecklas så att de möjliggör **mångsidiga aktiviteter** – de ska locka till fysisk aktivitet, ge barnen möjlighet att uppleva och uttrycka konst samt låta barnen uppleva världen med alla sina sinnen och med hela kroppen. Lärmiljöerna ska erbjuda fartfyllda lekar och meningsfull sysselsättning men också ge möjlighet till vila och lugn och ro.

⁶⁷ Lag om småbarnspedagogik 10 §

⁶⁸ Lag om småbarnspedagogik **3 § 1 mom. 2 punkten och** 10 §

Barnen ska göras delaktiga i planeringen och utformningen av lärmiljöerna. Det innebär att lärmiljöerna bör kunna omformas enligt behov och utifrån barngruppens intressen. I lärmiljöerna ska man arbeta flexibelt i grupper av olika storlek och barnen ska ges utrymme att leka, vara kreativa och skapa fantasivärldar. Målet är att barnens egna idéer, lekar och alster ska synas i lärmiljöerna. Barnens lek och kreativitet ska inte avbrytas eller bromsas i onödan.

Barnen ska också göras delaktiga i utformningen av gemensamma regler och tillvägagångssätt. En trygg lärmiljö präglas av gemensamt ansvar, inbördes respekt och tillåtelse att visa olika känslor. Lärmiljöerna ska främja likabehandling, jämställdhet och kulturell mångfald. Det innebär att alla ska tillåtas vara sådana som de är, utan att i förväg tillskrivas olika egenskaper på basis av etnicitet, kön eller åskådning. I en trygg lärmiljö upptäcker och ingriper personalen i all typ av mobbning och trakasserier i enlighet med uppgjorda planer (se kapitel 3.5).

Den omgivande naturen - gården, lekparken och den övriga miljön - ska utnyttjas i verksamheten. Dessa miljöer erbjuder upplevelser, material och mångsidiga möjligheter att leka och undersöka. Utevistelse, fysisk aktivitet, utflykter i närmiljön och naturupplevelser utgör viktiga regionala prioriteringar inom småbarnspedagogiken. Fysiska och virtuella besök på exempelvis bibliotek, museer, kulturarvsplatser, konserter, teatrar och vårdnadshavarnas arbetsplatser bidrar också till att berika barnens lärmiljöer.

Inom småbarnspedagogiken ska barnen i tillräcklig omfattning ha tillgång till och få använda mångsidiga, pedagogiska och säkra lek- och aktivitetsredskap som är lämpliga för deras ålder. Personalen ska se till att lekredskapen finns tillgängliga och att de anpassas till barnens individuella behov av stöd och intresseområden. Teknologin är en del av en mångsidig och inkluderande lärmiljö för barnet. Digitala verktyg, applikationer och miljöer ska användas på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt i verksamheten.

3.3 SAMARBETET MED VÅRDNADSHAVARNA

Samarbetet med vårdnadshavarna spelar en viktig roll inom småbarnspedagogiken. Målet med samarbetet är att vårdnadshavarna och personalen förbinder sig att tillsammans främja att barnet växer, utvecklas och lär sig på ett sunt och tryggt sätt. För att lyckas väl i samarbetet bör det bygga på förtroende, ömsesidig respekt och jämlik kommunikation. För att skapa ett ömsesidigt samarbete bör personalen vara aktiv och ta initiativ till att bygga upp en förtroendefull relation med varje vårdnadshavare.

Det första intrycket som personalen ger till vårdnadshavarna när barnet börjar i småbarnspedagogik är viktigt för att etablera ett gott samarbete framöver. Genom att visa vårdnadshavarna vänlighet, respekt och professionalitet redan från första början kan man ingjuta ett starkt förtroende hos vårdnadshavarna. Under inskolningen är samarbetet med vårdnadshavarna särskilt betydelsefullt. För att skapa en trygg tillvaro för barnet inom småbarnspedagogiken är det viktigt att ge både barnet och vårdnadshavarna positiv uppmuntran under den första tiden.

I samarbetet med vårdnadshavarna ska familjernas mångfald, barnens individuella behov samt frågor som gäller vårdnad och föräldraskap beaktas. Vid behov ska en tolk användas under diskussionerna för att säkerställa att alla parter blir förstådda⁶⁹. För att upprätthålla ett gott samarbete med vårdnadshavarna bör personalen således vara lyhörd inför familjernas behov och ibland ge lite extra tid åt de vårdnadshavare som behöver reflektera kring hur det går för barnet i småbarnspedagogiken. På så vis uppfylls också småbarnspedagogikens uppgift att ge vårdnadshavarna stöd i föräldraskapet.

Den gemensamma diskussionen med vårdnadshavarna är särskilt viktig när barnets plan för småbarnspedagogik görs upp och senare utvärderas. Småbarnspedagogikens mål, värderingar och ansvar ska diskuteras med vårdnadshavarna och barnets vårdnadshavare ska även ges möjlighet att delta i planeringen och utvecklingen av målen för den småbarnspedagogiska verksamheten. Samarbetet med vårdnadshavarna är också av central betydelse vid övergångsskedena och när stödet för barnet planeras och genomförs. En förtroendefull atmosfär skapar förutsättningar för ett konstruktivt samarbete mellan personalen och vårdnadshavarna också i utmanande situationer. Vid svåra samtal lönar det sig att också lyfta fram positiva aspekter och ta fasta på lösningarna istället för problemen.

⁶⁹ Språklag 18 § (423/2003) och utlänningslag 203 § (301/2014)

Utöver den dagliga kontakten med vårdnadshavarna används även informations- och kommunikationsteknik i samarbetet. Olika applikationer används bl.a. för bokning av vårdtider, meddelanden mellan verksamhetsstället och hemmet samt för digital pedagogisk dokumentation.

3.4 SEKTORSÖVERGRIPANDE SAMARBETE

Målet med det sektorsövergripande samarbetet är att försäkra sig om att den småbarnspedagogiska verksamheten som bedrivs vid enheterna motsvarar barnens behov och håller hög kvalitet. Enligt lagen ska man inom småbarnspedagogiken bedriva ett sektorsövergripande samarbete och skapa de samarbetsstrukturer som behövs.⁷⁰

Samarbetspartner för småbarnspedagogiken är alla de regionala och lokala aktörer som det är naturligt att samarbeta med. Samarbete till exempel med instanser som ansvarar för övrig undervisning, idrott, bibliotek och kultur och med andra aktörer i närmiljön gör lärmiljöerna mångsidigare och stöder verksamhetens mål. Andra samarbetspartner inom småbarnspedagogiken är till exempel organisationer, livsåskådningsamfund såsom församlingar, polisen samt kost- och städservice. När man samarbetar med församlingar kring teman som berör religionsfostran, ska barnets åskådningsmässiga bakgrund beaktas och annan verksamhet ska ordnas för de barn som inte deltar.

Det är viktigt att samarbeta och att utveckla samarbetet mellan kommunens småbarnspedagogiska verksamhet och de privata serviceproducenterna som erbjuder småbarnspedagogik inom kommunen samt mellan kommunerna. Anordnarna av småbarnspedagogik kan utveckla sin verksamhet i samarbete med högskolor, läroanstalter, forskningsinstitut och myndigheter.

Inom den småbarnspedagogiska verksamheten ska man också samarbeta med välfärdsområdets tjänster: barnrådgivningspersonalen, barnskyddet samt med andra aktörer inom hälsovården och socialvården. Vikten av samarbetet ökar om någon av dessa aktörer känner oro för barnets utveckling eller välbefinnande samt när barnets stöd planeras och ordnas. I den omfattande hälsoundersökningen ingår, med vårdnadshavarens skriftliga samtycke, personalens bedömning av hur ett barn under skolåldern klarar sig i den småbarnspedagogiska verksamheten. Personalens bedömning är en viktig del av bedömningen av barnets helhetsmässiga växande, utveckling och välbefinnande och vid tidig identifiering av barnets behov av stöd i ett sektorsövergripande samarbete⁷¹. Det är också viktigt att personalen får respons efter att undersökningen har utförts, så att man kan anpassa verksamheten till barnets behov. I kapitel 5.2 beskrivs strukturerna för det sektorsövergripande samarbetet i samband med bedömning, planering och genomförande av stödet för barnet inom småbarnspedagogiken.

Personalen är enligt lag skyldig att utan dröjsmål göra en barnskyddsanmälan utan hinder av sekretessbestämmelserna om man får kännedom om ett barn, för vars del behovet av omsorg, omständigheter som gäller barnets utveckling eller barnets eget beteende kräver att behovet av barnskydd utreds.⁷² De sociala myndigheterna inom välfärdsområdet har skyldighet att utreda alla barnskyddsanmälningar.

Sektorövergripande samarbete i Pedersöre:

- Lärarna och speciallärarna samarbetar med vårdnadshavarna och de olika aktörer som deltar i barnets habilitering och stöd
- Samarbete med välfärdsområdets personal: Barn- och familjerådgivningen, socialvården, rehabiliteringstjänster, såsom ergo-, tal- och fysioterapi samt funktionshinderservice
- Speciallärarna håller möte med barnrådgivningens hälsovårdare en gång/termin
- Gemensamma förmansmöten småbarnspedagogik-förskola,
- Småbarnspedagogiken samarbetar med förskolorna genom att delta i överföringsmöten och besökskvällar
- I Bildningens ledningsgrupp ingår representanter för hela lärstigen: Grundl utb, småbarnspedagogik, bibliotek, kultur, idrott och fritid samt medborgarinstitutet

⁷⁰ Lag om småbarnspedagogik 7 och 22 §

⁷¹ Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga (338/2011) 7, 9 och 13 § samt lag om småbarnspedagogik 7 §

⁷² Barnskyddslag 25 § (88/2010)

- *Samarbete med läroanstalter, organisationer och församlingar i regionen*

3.5 PLANER OCH HANDLINGSPROGRAM MOT MOBBNING, VÅLD OCH TRAKASSERIER

Trygghet betonas såväl i värdegrunden för småbarnspedagogiken (kap. 2.4) som i riktlinjerna för att utveckla verksamhetskulturen (kap. 3.1). En trygg småbarnspedagogik innebär också att varje barn som deltar i verksamheten ska skyddas från alla typer av mobbning, våld och trakasserier.

I alla kommuner har man gjort upp **planer och handlingsprogram för hanteringen av mobbning, våld och trakasserier**. I planerna konkretiseras dels hur man **förebygger** mobbning, våld och trakasserier, dels hur man **ingriper** vid dylika situationer och också hur man **följer upp** att åtgärderna genomförts. All personal inom småbarnspedagogiken ska känna till innehållet i ovannämnda planer och handlingsprogram, så att planenliga åtgärder garanteras i praktiken.

4 PLANERING OCH GENOMFÖRANDE AV DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

4.1 UTGÅNGSPUNKTER FÖR PLANERINGEN OCH GENOMFÖRANDET AV DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN

Den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken förverkligas i samverkan mellan barnen och personalen. **Barnens spontana verksamhet, personalens och barnens gemensamma idéer till aktiviteter samt verksamhet som planerats av personalen** ska komplettera varandra.

Den pedagogiska verksamheten ska präglas av ett **helhetsskapande tillvägagångssätt**. Som **referensram** för verksamheten fungerar följande avsnitt som alla beskrivs separat i den här regionala planen för småbarnspedagogik:

- Den regionala **värdegrunden** (kapitel 2.4)
- **Synen på lärande** (kapitel 2.5)
- En **verksamhetskultur** som stödjer värdegrunden och synen på lärande (kapitel 3.1)
- Mångsidiga **lärmiljöer** (kapitel 3.2)
- **Samarbete** (kapitel 3.3 och 3.4)
- **Pedagogisk dokumentation** (kapitel 4.2)
- Mångsidiga **arbetsätt** (kapitel 4.3)

Målet är att de värderingar och förhållningssätt som speglas i avsnitten ovan, bl.a. i värdegrunden och verksamhetskulturen, ska synas i den dagliga verksamheten vid de småbarnspedagogiska verksamhetsenheterna.

FIGUR 4. REFERENSRAM FÖR DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN

(Källa: Utbildningsstyrelsen)

Vid planeringen av den pedagogiska verksamheten i barngruppen utgår man från **barnens intressen och behov**, målen för **de sex mångsidiga kompetensområdena** (kapitel 2.7) samt målen för **de fem lärområdena** (kapitel 4.5). Barnets intressen och behov kartläggs av personalen i samarbete med vårdnadshavarna och dokumenteras i **barnets plan för småbarnspedagogik**. Barnets plan för småbarnspedagogik utgör således ett **konkret arbetsredskap** för personalen. Den huvudsakliga arbetsmetoden vid planeringen är **reflektion**. Genom att reflektera över barnets intressen och behov formuleras individuella **målsättningar för pedagogiken**. Utgående från målsättningarna planeras ändamålsenliga aktiviteter in i verksamheten. Barnet görs även delaktigt i valet av aktiviteter.

Målet med den pedagogiska verksamheten är att främja varje barns lärande och välbefinnande samt mångsidiga kompetens. All verksamhet inom småbarnspedagogiken ska kunna **motiveras pedagogiskt**. Det förutsätter pedagogisk sakkunskap och att personalen når en samsyn kring hur barns lärande och välbefinnande kan främjas på bästa sätt. Den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken ska även så frön och bädda för den kommande förskoleundervisningen så att barnens lärtig bildar en logisk och kontinuerlig helhet.

4.2 ANVÄNDNINGEN AV PEDAGOGISK DOKUMENTATION

Pedagogisk dokumentation är en **central arbetsmetod** för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken. Pedagogisk dokumentation utgör också den främsta metoden för att förverkliga en **småbarnspedagogisk verksamhet som utgår från barnens intressen och behov**.

Barnets plan för småbarnspedagogik är en viktig del av den pedagogiska dokumentationsprocessen. Även **andra dokument, fotografier, videoupptagningar, teckningar och personalens observationer och reflektioner** utgör delar av den pedagogiska dokumentationen. Systematisk dokumentation behövs också när man bedömer barnets behov av stöd (**kapitel 5**).

Målet med den pedagogiska dokumentationen är att personalen genom reflektion ska lära känna varje enskilt barn och förstå samspelet i gruppen, för att därmed kunna förverkliga den småbarnspedagogiska verksamheten utgående från barngruppen. Den pedagogiska dokumentationen ska således inte ses som ett slutresultat, utan som en del av en fortlöpande process. Den information och förståelse som dokumentationen bidrar med ska användas till att **anpassa arbetsätten, lärmiljöerna, verksamhetens mål, metoderna och innehållet i enlighet med barnens intressen och behov**.

Den pedagogiska dokumentationen ska bidra till att **synliggöra lärandeprocessen** såväl för barnen som för deras vårdnadshavare. Det är viktigt att dokumentationen synliggörs **i lärmiljöerna**, så att man **dagligen kan observera och reflektera över lärandeprocessen**. Utgångspunkten vid insamlingen av dokumentationsmaterialet är att fånga barnets **förförståelse och efterförståelse**, så att barnet medvetandegörs om sina framsteg och sitt lärande. **Dokumentation som har samlats in under en längre tid är en viktig del av utvärderingen av den pedagogiska verksamheten, personalens självvärdering av verksamheten samt utvecklingen av verksamhetskulturen.**

4.3 ANVÄNDNINGEN AV MÅNGSIDIGA ARBETSSÄTT

En variation av arbetsätt ger barn i olika åldrar och barn med olika lärstilar möjlighet att uppleva att de lyckas. **Inom småbarnspedagogiken ska man säkerställa att verksamheten är inkluderande, vilket innebär att arbetsätten bör anpassas individuellt så att alla barn kan delta i de gemensamma aktiviteterna.** **Barnens intressen och behov, ålder och förutsättningar** ska styra valet av arbetsätt. **Barnen ska också göras delaktiga i valet av arbetsätt**, så att de får vara med och planera och välja hur olika aktiviteter genomförs i praktiken. Exempel på mångsidiga arbetsätt är **spontan och ledd lek, fysisk aktivitet och att uttrycka och uppleva konst** av olika slag. Också **digitala verktyg, applikationer och miljöer** ska utnyttjas i verksamheten.

Arbetsätten ska vara **både verktyg och föremål för lärandet**. Därför är det viktigt att personalen handleder barnen att prova olika arbetsätt både i grupp och självständigt. Nya arbetsätt kan utvecklas genom att **ta tillvara de kompetenser som barnen besitter** samt genom att **utnyttja de styrkor som finns inom personalen**. Samtidigt är det viktigt att personalen inte blir för bekväm, utan att alla frimodigt bjuder på sig själva för att demonstrera vikten av att våga prova på, våga misslyckas och våga försöka på nytt.

Mångsidiga arbetsätt förutsätter **mångsidiga lärmiljöer**. Barnen ska få utforska världen med alla sina sinnen och med hela kroppen. Det är även viktigt att arbetsätten varierar överallt, såväl i utomhus- som inomhusmiljön. Genom **smågruppsarbete** kan personalen verka barncentrerat och erbjuda barnen ändamålsenliga material och arbetsätt. Personalen förutsätts ha yrkeskompetens och sensitivitet att uppfatta **pedagogiska möjligheter i olika situationer**.

4.4 LEKEN STÖDS I VERKSAMHETEN

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att **ge alla barn möjligheter till olika slags lekar**. Leken främjar barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Även om barnet självt inte upplever leken som ett verktyg för lärande, utan ett sätt att vara och leva, så lär sig barnet genom leken. I leken är barnen aktiva aktörer, de strukturerar och utforskar omgivningen, utvecklar sociala relationer och skapar mening utifrån sina erfarenheter. Leken ska således vara **ett centralt arbetsätt** inom småbarnspedagogiken. I den pedagogiska verksamheten kan man kombinera t.ex. **drama, improvisation** och **sagor** för att utveckla leken och bygga upp fantasivärldar. Olika situationer kan berikas genom lek. **Ramsor, ordlekar, sånger och lekfull samvaro** stärker också tryggheten och en positiv atmosfär vid verksamhetsenheten.

Kommunikationen mellan personalen och barnen samt barnen emellan lägger grunden för barnens tanke- och språkutveckling samt deras växande förmåga att leka. I leken iakttar, provar och lär sig barnen gruppens regler. Då barnen leker i grupp lär de sig att reglera sina känslor och sin vilja samt att ta andra människors perspektiv i beaktande. Genom leken stärks gemenskapen.

Personalens fysiska och psykiska närvaro i leken stöder kommunikationen mellan barnen och förebygger konfliktsituationer. Personalen ska främja inkluderingen och försäkra sig om att **alla barn ges förutsättningar att delta i den gemensamma leken**.

Inom småbarnspedagogiken **ska personalen utgående från inkluderande principer trygga förutsättningarna för barnens lek genom att:**

- Tillhandahålla utrymme, tid och lämpliga lekredskap
- Inse att leken ska få synas och höras, anpassa lärmiljöerna efter leken
- Inte i onödan bromsa eller avbryta barnens lek
- Handleda leken antingen utanför den eller genom att själv delta i leken
- Se till att alla barn har möjlighet att delta i gemensamma lekar utifrån sina förutsättningar och sin förmåga
- Vara närvarande i leken samt förebygga och ingripa i konfliktsituationer

Personalen ska även iaktta och dokumentera barnens lek. Genom att observera leken får personalen insikt i barnens tänkande, intressen, känslor och upplevelser. Observationerna ska användas för att planera och handleda leken och den övriga verksamheten. Av personalen förutsätts också lyhördhet, yrkeskompetens och genusmedvetenhet, så att man upptäcker barnens initiativ till lek och bemöter dem på ett lämpligt sätt.

Personalen ska även **diskutera lekens betydelse med vårdnadshavarna** och delge dem sina iakttagelser om barnens lekar. På så vis kan man främja att leken fortsätter hemma eller följande dag inom småbarnspedagogiken. Nedanstående figur kan fungera som ett stöd i diskussionerna med vårdnadshavarna, eftersom den illustrerar hur många olika förmågor som barnet tränar på genom leken.

FIGUR 5. LEKENS BETYDELSE FÖR LÄRANDET

4.5 LÄROMRÅDEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

Lärområdena beskriver **den pedagogiska verksamhetens centrala mål och innehåll**. Lärområdena styr hur personalen tillsammans med barnen planerar och genomför en mångsidig och helhetsskapande pedagogisk verksamhet. Barnen har rätt att få mångsidiga upplevelser inom de olika lärområdena. **De enskilda lärområdena ska inte genomföras separat, utan deras teman ska kombineras och anpassas utgående från barnens intressen och kompetens.**

Lärområdena är indelade i fem helheter. Lärområdena kan på olika sätt sammanlänkas med målen för mångsidig kompetens (kapitel 2.7) och inom förskoleundervisningen fortsätter barnet arbeta med de fem lärområdena som man stiftat bekantskap med inom småbarnspedagogiken.

FIGUR 6. DE FEM LÄROMRÅDENA

En pedagogisk verksamhet som kombinerar och tillämpar lärområden gör det möjligt att granska och undersöka olika företeelser och fenomen i ett brett perspektiv. Den centrala utgångspunkten för verksamheten är barnens frågor och intressen. Teman kan till exempel växa fram i samband med lekar, sagor, utflykter eller i spontana kommunikationssituationer mellan barn och personal samt i kommunikationen barnen emellan. Det sätt på vilket målen för lärområdena förverkligas varierar beroende på temat, situationen och hur barnen lär sig. Personalen ska se till att den pedagogiska verksamheten främjar utvecklingen och lärandet hos barn i olika åldrar.

SPRÅKENS RIKA VÄRLD

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja utvecklingen av barnens språkliga kunskaper och färdigheter samt deras språkliga identiteter. Barnens intresse och nyfikenhet för språk, texter och kulturer ska stärkas. Då man stödjer språkutvecklingen utvecklas även barnets multilitteracitet (kapitel 2.7). Språkutvecklingen har också samband med andra delområden inom mångsidig kompetens, bl.a. kulturell och kommunikativ kompetens. När barnens språkliga färdigheter utvecklas ger det barnen nya möjligheter att påverka, delta och vara aktiva aktörer.

För barnen är språket både ett föremål och ett verktyg för lärandet. Med hjälp av språket kan barnet hantera olika situationer och företeelser, kommunicera med andra, uttrycka sig och skaffa information. En mångsidig språkmiljö och samarbete med vårdnadshavarna stödjer barnens språkliga utveckling. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen regelbundet få uppmuntrande respons på sin förmåga att använda språket och sin förmåga att kommunicera.

I småbarnspedagogiken ska varje barn få stöd för att utveckla sina färdigheter i verksamhetsspråket. I fostran och undervisningen ska man ta hänsyn till att barnen lever i olika språkliga miljöer och att de kan tillägna sig flera

olika språk samtidigt. Språkbruket och sättet att kommunicera varierar mellan hemmen och i vissa hem talas det flera språk. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språklig och kulturell mångfald synliggöras i samarbete med vårdnadshavarna, vilket stödjer utvecklingen av barnens språkliga identiteter. **Preciseringar gällande språk och kultur behandlas i kapitel 4.7.**

Med tanke på språkinläringen är det viktigt att vara medveten om att barn i samma ålder kan befinna sig i olika skeden av språkutvecklingen inom olika delområden. **De språkliga identiteterna** utvecklas när barnen får stöd och handledning inom de centrala delområdena för språkliga kunskaper och färdigheter.

FIGUR 7. SPRÅKUTVECKLINGENS CENTRALA DELOMRÅDEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

(Källa: Utbildningsstyrelsen)

Med tanke på utvecklingen av **förmågan att kommunicera** är det viktigt att barnen upplever att de blir hörda och att deras initiativ blir bemötta. Det är centralt att personalen är sensitiv för och reagerar även på barnens non-verbala budskap. Utvecklingen av **förmågan att kommunicera** stöds genom att barnen uppmuntras att kommunicera med personalen och med varandra.

Genom en mångfald av språkliga modeller stödjer man barnens **förmåga att förstå språk**. Genom att systematiskt verbalisera och diskutera med barnen stöds utvecklingen av barnens ordförråd. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språkbruket vara beskrivande och exakt. Barnets förmåga att förstå språk ska vid behov stödjas med hjälp av bilder, föremål och tecken.

Utvecklingen av barnens **förmåga att producera tal** ska följas upp och handledas. Barnen ska uppmuntras att tala i olika situationer både med vuxna och med varandra, vilket främjar förmågan att använda och förstå talat språk. Tillsammans med barnen ska man också iaktta tonfall och betoningar.

Förmågan att använda språket ska stimuleras och barnen och personalen ska tillsammans fundera över användningen av språk i olika situationer. Syftet är att stärka förmågan att anpassa språket enligt situationen. Barnen ska få öva sig i att berätta, förklara och diskutera. När barnen får leva sig in i olika situationer, använda humor och lära sig goda vanor stärks deras **förmåga att använda språket**. Genom att barnen bekantar sig med olika typer av texter utvecklas **förmågan att använda språket** och förmågan att skilja på talat och skrivet språk.

Barnens språkliga uttryck berikas då deras **språkliga minne och ordförråd** utökas. Till personalens uppgift hör att medvetet stödja denna utveckling. För att stödja utvecklingen av **det språkliga minnet** kan t.ex. ramsor och sånglekar användas. Att leka med språket, benämna och att använda beskrivande ord främjar utvecklingen av barnens **språkliga minne** och ordförråd. En rofylld tid för diskussioner, läsning och berättelser ger barnen möjlighet att fundera över ords och texters betydelser och att lära sig nya begrepp i olika kontexter.

Att iaktta olika språk i närmiljön stödjer utvecklingen av barnens **språkliga medvetenhet**. Personalen ska väcka och öka barnens intresse för talat och skrivet språk och småningom också för att läsa och skriva. Genom att iaktta och undersöka språk styrs barnens uppmärksamhet från ordens betydelse till språkets former och strukturer, bland annat till ord, stavelser och ljud. Barnen ska uppmuntras att lekskriva och lekläsa.

I småbarnspedagogiken ska rika och varierande texter användas. Personalen ska tillsammans med barnen bekanta sig med barnlitteratur på ett mångsidigt sätt. Barnen ska få höra berättelser och de ska uppmuntras att hitta på egna berättelser. Barnens berättelser, ramsor och verbala budskap ska dokumenteras. För att stödja multilitteraciteten inom den småbarnspedagogiska verksamheten ska vid sidan om talat språk också bland annat visuella, auditiva och audiovisuella meddelanden och texter användas.

MINA MÅNGA UTTRYCKSFORMER

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att på ett målinriktat sätt stödja utvecklingen av barnens **förmåga att uttrycka sig musikaliskt, visuellt, verbalt och kroppsligt samt genom slöjd**, och att låta barnen **bekanta sig med kulturarvet och olika konstarter**. Barn uttrycker sig ofta på ett helhetsbetonat sätt och kombinerar olika uttrycksformer på ett kreativt sätt. Att uppleva och uttrycka konst främjar barnens förutsättningar för lärande, deras sociala färdigheter, positiva självbild och förmåga att förstå och strukturera sin omvärld. Förmågan att tänka och lära sig utvecklas då barnen undersöker, tolkar och skapar mening genom att öva att uttrycka sig på olika sätt. Förmågan att fantisera och föreställa sig olika saker är central också då barnets etiska tänkande utvecklas. Att bekanta sig med kulturarvet, konst och olika uttrycksformer stärker barnens mångsidiga kompetenser också när det gäller delområdena multilitteracitet och förmåga att delta och påverka (kapitel 2.7).

Kulturen är en viktig del av barnets identitet. Småbarnspedagogiken ska ge barnen möjligheter att se och uppleva konst och annan kultur på ett mångsidigt sätt. Upplevelser av konst och kultur stärker barnens förmåga att ta till sig, ta del av och skapa kultur. Samtidigt lär sig barnen att förstå konstens och kulturarvets betydelse och värde.

Genom att uttrycka sig på olika sätt upplever och gestaltar barnen världen på ett sätt som tilltalar och inspirerar dem. Konstnärliga uttrycksformer uppmuntrar barnen att synliggöra sina iakttagelser, känslor och kreativa tankar. Olika uttrycksformer ska utforskas med hjälp av olika sinnen, arbetssätt, lärmiljöer och genom att ta vara på kulturutbudet i närmiljön. Estetiska och inspirerande lärmiljöer, tillgång till mångsidiga redskap och material samt tillräcklig handledning har stor betydelse då barnen bekantar sig med olika uttrycksformer.

Konstfostran omfattar både spontan och på förhand planerad verksamhet. I skapande och lärande processer betonas att barnen ska få möjligheter att försöka och undersöka samt öva olika arbetsfaser och dokumentera dem. Varje barns individuella sätt att uttrycka sig ska stödjas och barnens gemensamma kreativa processer ska ges tillräckligt med tid och utrymme. Att utnyttja personalens, barnens och samarbetsparternas specialkompetens berikar konstfostran.

Inom småbarnspedagogiken är målet att **utveckla barnens förmåga att uttrycka sig musikaliskt** genom att ge barnen **musikaliska upplevelser** och **stärka deras intresse och förhållande till musiken**. Barnen ska uppmuntras att lyssna till och uppleva musik och att iakttä ljudmiljön. Barnens förmåga att uppfatta musik, **långa och korta ljud, tonhöjder, dynamik** och klangfärger utvecklas genom lekfull musikalisk verksamhet. Man sjunger och säger ramsor tillsammans, prövar olika instrument, lyssnar till musik och rör sig till musik. Barnen ska få erfarenheter av **musikens puls**, ordrytm och av att använda kroppen som instrument. Barnen ska uppmuntras att använda sin fantasi och att uttrycka tankar och känslor som musiken väcker, till exempel i bilder eller genom att berätta och dansa. Barnen ska också få erfarenheter av att skapa musik tillsammans och öva inför mindre musikframföranden samt uppleva glädjen över att lyckas i ett framförande.

När det gäller den **visuella uttrycksförmågan** är målet att **utveckla barnens förhållande till bildkonst, annan visuell kultur och kulturarvet**. Barnen ska ges möjligheter att njuta av att skapa bilder och få estetiska upplevelser och erfarenheter av konst. Barnen ska träna sitt visuella tänkande och sin förmåga att iakttä och tolka bilder genom att uttrycka sig visuellt på flera olika sätt. Förmågan att skapa bilder utvecklas med hjälp av olika sinnen och genom att skapa samband med andra uttrycksformer. Barnen ska få pröva att skapa bilder på olika sätt och med olika verktyg och material, till exempel genom att måla, rita, bygga och skapa mediepresentationer. Tillsammans med barnen ska man iakttä och analysera bilder, konstverk, medieinnehåll och föremål som barnen själva producerat och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen ska handledas att tolka och beskriva sina tankar om budskapet i bilderna. Bilder ska studeras med avseende på till exempel färg, form, material, upphovsman, i vilket sammanhang bilderna visas och vilka känslor de framkallar.

Barnen ska **med hjälp av arbetssätten som hör till tekniskt arbete och textilarbete inom slöjd** och som anpassats **till barnen** få träna sin förmåga att planera och lösa problem på ett kreativt sätt, **sina finmotoriska färdigheter**, sin kunskap om konstruktioner, material och tekniker **samt formgivning**. Dessa arbetssätt kan vara till exempel **att modellera, klippa, spika, såga och sy**. Målet med att **uttrycka sig genom slöjd** är att barnen **ges** möjligheter att glädjas över att **försöka, utforska**, skapa **tillsammans**, uppleva och upptäcka samt att njuta av att vara kreativa och sätta sin egen prägel på arbetet. Barnen ska ges möjligheter att experimentera med, undersöka och kombinera olika mjuka och hårda material samt att lära sig de tekniker **inom slöjd** som behövs i arbetet. Barnen ska få planera och skapa olika verk och föremål. **Tillsammans med barnen** kan man undersöka och ta vara på såväl hantverkstraditioner som anknyter till barnens bakgrund som lokala hantverkstraditioner.

Barnen ska uppmuntras att **uttrycka sig verbalt och kroppsligt** till exempel med hjälp av **drama, dans och lek**. Målet är att övningarna och lekarna ska **ge barnen möjlighet att uppleva, uttrycka sig och kommunicera verbalt och kroppsligt på ett mångsidigt sätt**. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt. Barnen ska få erfarenheter både av att uttrycka sig spontant och av kreativa processer som planeras, genomförs och utvärderas gemensamt. I verksamheten ska man på ett mångsidigt sätt använda sig av t.ex. barnlitteratur, ordkonst, olika former av teater, dans och cirkus.

JAG OCH VÅR GEMENSKAP

Då barnen börjar i den småbarnspedagogiska verksamheten vidgas deras livsmiljö utanför hemmet. Utöver det egna hemmets traditioner, vanor, värderingar och åskådningar möter barnen också andra sätt att tänka och handla. Småbarnspedagogikens uppdrag är att utveckla barnens förmåga att förstå mångfalden i närmiljön och att öva sig att fungera i den. Uppdraget betraktas ur olika perspektiv: **etiskt tänkande, åskådning, närmiljöns förflutna, nutid och framtid samt media**. I verksamheten kan man på ett mångsidigt sätt använda till exempel sagor, musik, bildkonst, lek, drama, olika medieinnehåll samt gäster, besök och evenemang i den närmaste omgivningen. Lärområdet stödjer barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig (kapitel 2.7).

Personalen ska stödja barnens förmåga till **etiskt tänkande** genom att tillsammans med barnen fundera på etiska frågor som förekommer i olika sammanhang eller som barnen funderar över. Det kan handla om teman som vänskap, skillnaden mellan rätt och fel eller rättvisa. Det kan också handla om rädsla, sorg och glädje. Etiska frågor ska behandlas så att barnen kan känna sig trygga och accepterade. Tillsammans med barnen ska man också fundera över gruppens regler och varför de behövs.

Inom **åskådningsfostran** ska man tillsammans bekanta sig med de religioner och övriga åskådningar som finns i barngruppen. **Med barnen kan man också ur ett bredare perspektiv granska religioner och åskådningar. På motsvarande sätt ska man granska religionslöshet.** Målet är att **främja ömsesidig respekt och förståelse gentemot olika åskådningar samt stöda barnens kulturella och åskådningsrelaterade identiteter**. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med olika åskådningar och traditioner som hänger ihop med dem. Åskådningarna kan undersökas på ett naturligt sätt i samband med till exempel årstidsfester och evenemang samt i olika situationer i vardagen så som vid påklädning eller vid måltider. Det ska finnas utrymme för barnen att förundras och de vuxna ska tillsammans med dem fundera på frågor om livet. När det gäller åskådningsfostran ska personalen samarbeta med vårdnadshavarna samt ta hänsyn till och respektera varje familjs bakgrund, åskådningar och värderingar. Åskådningsfostran stödjer barnens mångsidiga kompetens bland annat inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig (kapitel 2.7).

Genom att fundera över **närmiljöns förflutna, nutid och framtid** riktas barnens intresse mot historiska frågor och byggandet av en hållbar framtid. Mångfalden i barnens uppväxtmiljöer granskas också.

Barnen ska ges möjligheter att leva sig in i historiska händelser och situationer. Viktiga informationskällor är barnen själva och deras personliga historia samt personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen. Också vårdnadshavarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv kan utnyttjas. Det förflutna kan utforskas till exempel med hjälp av lekar och musik som var aktuella när barnens mor- och farföräldrar var barn.

Nutiden iaktas genom att personalen tillsammans med barnen diskuterar aktuella frågor som barnen funderar över eller är intresserade av. Mångfalden i närmiljön ska undersökas och respekteras. Målet är att barnen ska lära sig **förstå att människor är olika men ändå lika värda**.

Utöver **det förflutna** och nutiden är det viktigt att fundera över framtiden och hur vi kan påverka och bidra till en hållbar framtid. Det kan man göra till exempel i samband med att man planerar lekar till den kommande årstiden eller då man planerar den egna lärmiljön. Tillsammans med barnen kan man till exempel bygga framtida fantasivärldar eller reflektera kring framtiden utgående från yrken som intresserar barnen.

Inom småbarnspedagogiken har **mediefostran** som uppdrag att stödja barnens förutsättningar att vara aktiva och uttrycka sig i gruppen. Personalen ska tillsammans med barnen bekanta sig med olika medier och pröva att producera medieinnehåll på ett lekfullt sätt i trygga miljöer. Man ska tillsammans fundera över medieinnehåll som anknyter till barnens liv och innehållets sanningsenlighet. Samtidigt utvecklar barnen sina färdigheter i käll- och mediekritik. Barnen ska få handledning i att använda medier på ett ansvarsfullt sätt med hänsyn till sitt eget

och andras välbefinnande. Teman som förekommer i medierna kan tas upp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av drama.

Inom regionen har vi beslutat att lyfta fram **sociala och emotionella färdigheter** som ett särskilt fokusområde inom lärområdet "Jag och vår gemenskap". Målet är att utveckla barnens förmåga att förstå sig själva och stöda deras förmåga till samspel med andra. Inom småbarnspedagogiken ska barnet få lära sig om olika slags **känslor**. Barnet ska få hjälp i att uttrycka och reglera sina känslor. Barnets emotionella färdigheter stärks när barnet får lära sig att upptäcka, förstå och sätta ord på känslor.

Barnen tränar sina sociala samspelsfärdigheter dagligen inom småbarnspedagogiken genom att umgås och leka med andra barn. Personalen ska stärka en **positiv, trygg och inkluderande gruppanda** bland annat genom samspelsövningar och handledd lek. Tillsammans med barnen funderar man på hur man är en god vän och hur man bör behandla andra för att alla ska må bra.

Barnens empatiska förmåga ska också stödjas inom småbarnspedagogiken. **Empati** handlar om förmågan att kunna leva sig in i och förstå andras situation samt förstå hur andra känner. Barnen ska få förståelse för vad som kännetecknar empatiska handlingar; hur man tröstar en kompis eller hjälper någon som behöver hjälp. Personalen kan synliggöra empati genom att själva vara goda förebilder gällande hur man pratar med barnen, hur man uppmärksammar barnens känslor samt hur man uppmärksammar konsekvenser av olika beteenden.

JAG UTFORSKAR MIN OMGIVNING

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att ge barnen färdigheter att iakttä, strukturera och förstå sin omgivning. Barnen ska handledas att utforska och röra sig i naturen och den bebyggda miljön. Småbarnspedagogiken ska stödja utvecklingen av barnens **matematiska tänkande** och stärka en positiv inställning till matematiken. Småbarnspedagogiken ska även omfatta **miljöfostran och teknologifostran**. Egna iakttagelser, upplevelser och erfarenheter i anslutning till lärmiljöerna hjälper barnen att förstå orsakssammanhang och att utvecklas som tänkande och lärande individer. Utveckling av förmågan att benämna saker och använda olika begrepp främjar barnens multilitteracitet (kapitel 2.7).

Målet med småbarnspedagogiken är att **erbjuda barnen, oberoende av på vilket stadium av sitt matematiska tänkande de befinner sig, glädje över insikt och lärande**. Barnen ska stifta bekantskap med matematiken och dess delområden på ett åskådligt och lekfullt sätt. Barnen ska handledas att upptäcka former, antal och förändringar i vardagliga situationer och i näromgivningen. Barnen ska uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska iakttagelser genom att presentera och utforska dem till exempel med kroppen eller med hjälp av olika redskap och bilder. Barnen ska ges möjligheter att klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter och förändringar. Barnen ska också uppmuntras att hitta problem som anknyter till lärmiljön, fundera över dem, dra slutsatser och söka lösningar på dem.

Utvecklingen av barnens **taluppfattning** ska stödjas mångsidigt i interaktiva situationer, till exempel genom lek och med hjälp av material som intresserar barnen. Barnen ska uppmuntras att iakttä antal i miljön och, i takt med att färdigheterna ökar, att kombinera dem med motsvarande räkneord och siffersymboler. Förmågan att se och räkna upp talföljder kan utvecklas till exempel med hjälp av rim och ramsor. Tillsammans med barnen prövar man att mäta och övar plats- och jämförelsebegrepp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av olika redskap.

Barnens förmåga att uppfatta rum och plan ska stödjas genom olika övningar. Barnen ska uppmuntras att undersöka kroppar och former och att leka med dem. För att stärka barnens **geometriska tänkande** ska barnen ges möjligheter att bygga, pyssla och modellera. **Tidsbegreppet** utforskas till exempel genom att iakttä årstiderna och dygnets olika tider.

Syftet med **miljöfostran** är att **stärka barnens förhållande till naturen, lära dem att bete sig ansvarsfullt i miljön** och handleda dem att **stegvis tillägna sig en hållbar livsstil**. Miljöfostran omfattar tre dimensioner: att lära sig i miljön, att lära sig om miljön och att agera till förmån för miljön. Den närbelägna naturen och den bebyggda miljön är både föremål för lärande och lärmiljöer.

Att göra utflykter i naturen och i den bebyggda miljön samt att undersöka omgivningen är en viktig del av den småbarnspedagogiska verksamheten. Genom positiva upplevelser lär sig barnet att njuta av naturen och

närmiljön och det stärker barnets förhållande till sin omgivning. Olika naturfenomen iakttas med flera sinnen och under olika årstider och man diskuterar och undersöker dem. Samtidigt lär sig barnen att använda begrepp som hör ihop med omgivningen. Genom att öva sig att känna igen olika växt- och djurarter stärks kunskapen om naturen. Tillsammans med barnen övar man att söka information om frågor som intresserar dem. Naturen kan också vara en plats för estetiska upplevelser och avkoppling.

Barnen ska handledas att värna om naturen och dess växter och djur. Tanken med miljöfostran är att barnen ska tillägna sig en hållbar livsstil och öva färdigheter som den förutsätter. Sådana färdigheter är bland annat att inte skräpa ned i samband med utflykter, att lära sig måttlighet och sparsamhet, att förhålla sig ansvarsfullt i samband med måltider, att spara energi och att minska avfallet genom till exempel återvinning, reparation av föremål och återanvändning. Samtidigt ska barnen handledas att fästa uppmärksamhet vid konsekvenserna av olika handlingar. **Det är viktigt att se till att barnen upplever att de genom sina egna handlingar kan påverka en hållbar livsstil utan att de som barn behöver ta ett för stort ansvar för att upprätthålla en hållbar framtid.**

Syftet med **teknologifostran** är att uppmuntra barnen att **bekanta sig med undersökande och experimenterande arbetssätt**. Barnen ska handledas att **upptäcka teknik i omgivningen** och att hitta på egna kreativa lösningar. Barnen ska även uppmuntras att ställa frågor, att gemensamt söka svar på dem och att dra slutsatser.

Personalen ska tillsammans med barnen iakttä tekniska lösningar i vardagen och bekanta sig med digitala verktyg **och applikationer** och hur de fungerar. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid en trygg användning av maskiner och apparater. Barnen ska ges möjligheter att förverkliga sina egna idéer till exempel genom att bygga med olika material och testa hur olika apparater fungerar. De ska också uppmuntras att beskriva sina lösningar. Tillsammans ska man lösa problem och glädjas över att lyckas. Målet är att barnen genom egna erfarenheter ska komma till insikt om att tekniken är ett resultat av mänsklig aktivitet. I verksamheten kan man använda tekniska lösningar som finns i närmiljön, till exempel i leksaker **och andra tekniska lösningar i vardagen**, och undersöka hur de fungerar.

JAG VÄXER, RÖR PÅ MIG OCH UTVECKLAS

Detta lärområde omfattar mål som anknyter till **fysisk aktivitet, matfostran, hälsa, trygghet och säkerhet**. Ett uppdrag inom småbarnspedagogiken är att tillsammans med vårdnadshavarna **lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa och välbefinnande och som främjar fysisk aktivitet**. Lärområdet stödjer barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdet vardagskompetens (kapitel 2.7).

Syftet med småbarnspedagogiken är att **inspirera barnen att röra på sig på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig**. Barnen ska uppmuntras att vara ute, leka och röra på sig under alla årstider. Utöver handledd fysisk aktivitet ska barnen också varje dag ges tillräckliga möjligheter att fritt röra på sig både inomhus och utomhus. Den fysiska fostran ska vara regelbunden och barncentrerad, mångsidig och målinriktad. Tillräcklig fysisk aktivitet är viktig för barnets sunda uppväxt, utveckling, lärande och välbefinnande. Fysisk aktivitet innebär olika typer av rörelseaktiviteter och olika ansträngande sätt att röra på sig, till exempel att leka inomhus och utomhus, samt att göra utflykter och delta i **handledd fysisk aktivitet**. Att röra på sig tillsammans utvecklar barnens sociala färdigheter, så som kommunikationsfärdigheter och självregleringsförmåga. Den fysiska aktiviteten ska vara en naturlig del av barnets dag. I samarbete med vårdnadshavarna ska barnen uppmuntras till fysisk aktivitet också på fritiden i olika utrymmen och i olika terränger och förhållanden utomhus.

Småbarnspedagogiken har även som uppdrag att **utveckla barnens kroppskännedom och -kontroll samt grundläggande motoriska färdigheter**, till exempel balans- och rörelseförmåga och förmåga att hantera redskap. Man ska använda sig av olika sinnen och använda redskap av olika material som inspirerar barnen att röra på sig. Den fysiska aktiviteten ska varieras på ett naturligt sätt med avseende på längd, intensitet och tempo. Barnen ska få erfarenheter av att röra på sig individuellt, parvis och i grupp. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen få erfarenheter av olika rörelselekar, till exempel traditionella gårdslekar, sago- eller musikgymnastik. Man ska utnyttja de olika årstiderna så att barnen har möjligheter att lära sig för årstiderna typiska sätt att röra på sig utomhus.

Regelbunden och ledd fysisk aktivitet spelar en stor roll för barnens helhetsmässiga utveckling och motoriska lärande. Därför är det viktigt att systematiskt observera hur barnens motoriska färdigheter utvecklas. Personalen ska planera dagsstrukturen, inomhus- och utomhusmiljön samt verksamhetens innehåll så att barnen kan njuta

av att röra på sig i olika sammanhang på flera olika sätt. Redskapen ska vara tillgängliga för barnen så att de kan använda dem också för spontana aktiviteter och lekar. Inom småbarnspedagogiken är det viktigt att se till att redskapen är trygga.

Syftet med **matfostran** är att **främja ett positivt förhållningssätt till mat och ätande samt stödja mångsidiga och hälsosamma matvanor**⁷³. Barnen ska handledas att äta självständigt, mångsidigt och tillräckligt. De dagliga måltiderna ska avnjutas i en lugn atmosfär och barnen ska få lära sig gott bordsskick, att ge matro och att äta tillsammans. Med hjälp av olika sinnen och genom att noga studera maten bekantar man sig med maträtter, deras ursprung, utseende, sammansättning och smak. Samtal, sagor och sånger om mat utvecklar barnens ordförråd angående mat.

I småbarnspedagogiken ska man tillsammans med barnen fundera över faktorer som är förknippade med **hälsa, trygghet och säkerhet**. Barnens förmåga att sköta sin hälsa och personliga hygien ska stödjas. Tillsammans med barnen ska man diskutera betydelsen av att röra på sig, vila och ha goda mänskliga relationer för välbefinnandet och hälsan. Barnen ska få lära sig om säkerhet i dagliga situationer. Det kan till exempel vara påklädnings-, måltids-, lek- eller utomhussituationer. **Barnens nyfikenhet gentemot sexualitet och kroppen ska handledas på ett respektfullt och för barnets ålder lämpligt sätt**. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen bekanta sig med regler för hur man rör sig tryggt och de ska öva sig att röra sig tryggt i trafiken. **Målet är att stödja barnens känsla av trygghet och säkerhet, lära dem att be om och söka hjälp och att handla tryggt i olika situationer och miljöer**.⁷⁴

4.6 BARNETS INTRESSEN OCH DELAKTIGHET VID PLANERING OCH GENOMFÖRANDE AV DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN

Barnens intressen och behov utgör den primära utgångspunkten för planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten. Barnens intressen och behov styr även hur målen för mångsidig kompetens utformas och hur lärområdena genomförs inom verksamheten. Utgående från barnens intressen och behov formuleras mål för den pedagogiska verksamheten och aktiviteterna genomförs således utgående från en **målstyrd planering**. Eftersom enskilda barns intressen och behov skiljer sig från varandra, betyder det att genomförandet av den pedagogiska verksamheten **inte behöver se likadan ut för hela barngruppens del**. På vilket sätt olika aktiviteter genomförs styrs istället av hurdana **pedagogiska** mål man formulerat för varje enskilt barn i gruppen.

Barnets plan för småbarnspedagogik utgör ett centralt arbetsredskap för planeringen av den pedagogiska verksamheten. I planen har man dokumenterat barnets egna, personalens och vårdnadshavarnas uppfattningar om barnets intressen och behov samt kommit överens om målen för den pedagogiska verksamheten. Barnet ska inkluderas i uppgörandet av sin plan för småbarnspedagogik i enlighet med sina förutsättningar.

Förutom barnets plan för småbarnspedagogik, **ska** personalen även ta hjälp av **annan pedagogisk dokumentation** (se kapitel 4.2) för att kartlägga barnets intressen och därigenom planera en ändamålsenlig pedagogisk verksamhet. Att identifiera barnets intressen och behov **förutsätter sensitivitet** av personalen och uppgiften ska ses som ett lagarbete som hela arbetsteamet hjälps åt med. Genom att **diskutera och växelverka med barnet** samt genom att **observera** barnens lek och samspel, kan personalen klarlägga barns olika intressen och behov. Via **smågruppsarbete** förbättras förutsättningarna för att identifiera barnets intressen eftersom det möjliggör en intensivare kontakt mellan barn och personal.

Personalen ska även se till att **barnet görs delaktigt i planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten**. Vardagen inom småbarnspedagogiken består såväl av barnets spontana aktiviteter som av aktiviteter som planerats av personalen. I de aktiviteter som personalen har planerat i förväg är det alltid skäl att begrunda på vilket sätt man kan främja barnets delaktighet i genomförandet. Barnet ska **göras delaktigt i valet av teman, material och metoder, och det ska ges frihet att förverkliga uppgifterna på sitt eget kreativa sätt**. Barn behöver inte serveras färdiga lösningar, utan lärandet stimuleras optimalt när barnet får låta sig inspireras, utforska, experimentera och pröva sig fram. Personalens uppgift är att handleda och stöda barnet i sitt lärande. En lagom utmanande verksamhet som intresserar barnet inspirerar det att lära sig ännu mer.

⁷³ Lag om småbarnspedagogik 2 b §

⁷⁴ Lag om småbarnspedagogik 6 §

4.7 SMÅBARNSPEDAGOGISK VERKSAMHET FÖR OLIKA SPRÅK- OCH KULTURGRUPPER

Enligt de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik ska **de språkliga och kulturella aspekterna beaktas för varje barn** som deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. I småbarnspedagogiken ska barnens varierande språkliga och kulturella bakgrund ses som något positivt som berikar gruppen. En språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik innebär att olika språk, kulturer och åskådningar knyts samman till en del av den småbarnspedagogiska helheten.

Enligt lagen ska kommunen se till att småbarnspedagogik ordnas på **barnets modersmål**; svenska, finska eller samiska.⁷⁵ **För ett barn som använder teckenspråk kan småbarnspedagogik ges på teckenspråk. Småbarnspedagogik kan även ges på romani**⁷⁶. **Även andra språk kan användas** i småbarnspedagogiken ifall det inte äventyrar förverkligandet av Grunderna för planen för småbarnspedagogik. Om andra språk används ska barnet också få stöd för sin modersmålsutveckling i svenska eller finska.

Ett särdrag för regionen är att en förhållandevis stor andel av barnen pratar **både svenska och finska** som modersmål. Det är viktigt för det tvåspråkiga barnets språk- och identitetsutveckling att **båda språken får stöd** och att barnet uppmuntras att använda båda språken. Eftersom regionen präglas av en stark tvåspråkighet, är det viktigt att man även hos enspråkiga barn uppmuntrar dem att tillägna sig **en positiv inställning till det andra inhemska språket**.

För barn med ett **främmande språk som modersmål** och för **flerspråkiga barn** ska man inom småbarnspedagogiken se till att barnet får **stöd för att utveckla sina språkkunskaper**, sina språkliga och kulturella identiteter och sin självkänsla. Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska eller finska ska främjas målinriktat **och pedagogiskt** utgående från barnets behov och förutsättningar på alla områden som barnets språkliga kunskaper och färdigheter omfattar. Med hjälp av mångsidiga kommunikationssituationer och lärmiljöer ska barnet ges möjlighet att tillägna sig svenska eller finska som andraspråk **i olika fostrings- och undervisningssituationer**. Det är viktigt att personalen använder ett konkret språk och ett vardagligt uttrycksförråd när man kommunicerar med barnet. Även kroppsspråk och bilder kan användas för att underlätta barnets förståelse, men det är viktigt för inläringen att man genomgående också använder svenska eller finska ord för att beskriva det man vill förmedla. **Att ett barn bekantar sig med och försöker lära sig det svenska eller finska språket ska inte jämföras med stödet som ges inom småbarnspedagogiken** (kapitel 5).

En del barn blir bekanta med den finländska kulturen och det svenska eller finska språket först då barnet börjar i småbarnspedagogik. Småbarnspedagogiken bidrar således till att **stödja integreringen i det finländska samhället. Vårdnadshavarna ska få höra om den finländska småbarnspedagogikens mål, innehåll och metoder**. För att stärka barnets självkänsla och kulturella identitet bör personalen även **visa intresse för barnets kulturella bakgrund och modersmål**. Det är också viktigt att barnet får stöd för sitt eget modersmål för att barnet ska utveckla en funktionell två- och flerspråkighet. Personalen bör diskutera familjens språkval med vårdnadshavarna och uppmuntra dem att för sin del ta ansvar för upprätthållandet och utvecklandet av barnets modersmål och kultur. Vid behov används tolk i diskussionen med vårdnadshavarna för att garantera ömsesidig förståelse. För att underlätta starten i småbarnspedagogik och främja familjens helhetsmässiga integrering är det även bra att samarbeta med kommunens integrationsenhet eller –koordinator.

Samiska och romska barn ska få stöd för sin identitetsutveckling och sin kultur. Personalen ska **i samarbete med vårdnadshavarna** främja bevarandet av det samiska respektive romska språk- och kulturarvet. Småbarnspedagogik för **teckenspråkiga barn** har som mål att **i samarbete med vårdnadshavarna** stödja och stärka barnets språkliga och kulturella identiteter genom att ge dem möjlighet att använda det finlandssvenska eller finska teckenspråket.

⁷⁵ Lag om småbarnspedagogik 8 § och RP 40/2018, s. 88-89.

⁷⁶ **Lag om småbarnspedagogik 8 § och RP 40/2018 rd, s. 88-89 samt teckenspråkslag (359/2015)**

SMÅBARNSPEDAGOGIK FÖR OLIKA SPRÅK- OCH KULTURGRUPPER I PEDERSÖRE

- *Småbarnspedagogiken på svenska ordnas i alla enheter.*
- *Småbarnspedagogik på finska ordnas i Hoppetossan daghem i Sandsund och i Tummeliten/Peukaloinen päiväkoti i Edsevö.*
- *Verksamheten i Hoppetossans och Peukaloinens grupper för finskspråkiga barn är i regel tvåspråkig verksamhet. I gruppen ingår oftast även svenskspråkiga barn och verksamheten blir därför en form av språkdusch för båda språkgrupperna. Verksamheten sker naturligt på båda språken. Verksamheten och språkanvändningen utgår från barnets eget modersmål. Personalen byter smidigt språk. Vid sagor delas barnen in i grupper enligt modersmål. Vid övriga smågruppsindelningar ingår oftast barn från båda språkgrupperna, t.ex. enligt ålder.*
- *Inom kommunens småbarnspedagogik finns möjlighet att använda tecken som stöd och teckenspråk enligt behov.*
- *Teckenspråksundervisning fås i Pedersöre i Snäckan daghem/förskola/resursenhet. Undervisningen sker både individuellt och i grupp. Snäckan erbjuder olika tjänster då det gäller tecken som stöd eller teckenspråk. Snäckan samarbetar med föreningar, organisationer och sakkunniga inom området hörselnedsättning*
- *I gruppernas verksamhet uppmärksammas olika kulturer i syfte att stöda barns kulturella bakgrund och att göra andra kulturer bekanta för barnen i Pedersöre*

5 STÖD FÖR BARNET

Ett barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet **har rätt att få allmänt, intensifierat eller särskilt stöd** i enlighet med lagen om småbarnspedagogik⁷⁷. Genom att stödet ges **i rätt tid, individuellt och i enlighet med barnets behov** främjar man barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Samtidigt förebygger man att problemen växer och blir allt mer komplexa samt motarbetar risken för marginalisering.

Stödet ska ordnas utgående från **barnets styrkor** samt **behov** som anknyter till barnets lärande, utveckling och välbefinnande. **Barnet ska höras** med beaktande av hens ålder och utveckling. I småbarnspedagogiken omfattar stödet såväl **lösningar som möter barnets individuella behov** som **lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna**. Personalen ska se till att den småbarnspedagogiska verksamheten är **inkluderande**, dvs. att barnen känner sig accepterade som individer och som medlemmar i gruppen. Detta gäller **alla barn**, såväl de som har behov av stöd som de som inte har det. Genom att uppmuntra barnet och ge barnet möjligheter att lyckas stöds utvecklingen av barnets positiva självbild. Barnets **behov av stöd** och **stödåtgärderna** ska **antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik** i daghemmet eller familjedagvården.

5.1 PRINCIPER OCH ANSVAR FÖR ATT ORDNA STÖD

Anordnaren av småbarnspedagogik **har skyldighet att ge barnet det stöd hen behöver** i daghemmet eller familjedagvården. Behovet av stöd för barnet ska bedömas och stödet ska ordnas **utan dröjsmål**. Det åligger alla i personalen att observera barngruppen och agera ifall man upplever att ett barn behöver stöd, så att stödet kan ges så fort som möjligt.

Stödet i småbarnspedagogiken ska ordnas som **allmänt, intensifierat och särskilt stöd** i enlighet med **inkluderande principer**. Utgångspunkten är att varje barn har rätt att få stöd **i den egna barngruppen** med hjälp av olika flexibla arrangemang.

För barnet är det viktigt att **stödet ges kontinuerligt och konsekvent** under tiden i småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen samt när barnet övergår till den grundläggande utbildningen.

I lagen om småbarnspedagogik definieras flera typer av uppgifter och ansvar när det gäller stödet för barnet. Anordnaren av småbarnspedagogik ska besluta om **rutinerna, genomförandet och verksamhetssätten** för att ordna stödet och om **utvärderingen** av stödet i daghemmet och familjedagvården. Anordnaren av småbarnspedagogik ska **följa upp** och utvärdera hur stödet som ges räcker till och vilken effekt det har. Anordnaren ska även besluta om **samarbetsstrukturerna, ansvarsfördelningen och verksamhetssätten för samarbetet med vårdnadshavarna** samt för **det sektorsövergripande samarbetet**. Anordnaren av småbarnspedagogik ska också besluta om **arbetsfördelningen** med olika aktörer när det gäller att ordna stödet i sektorsövergripande samarbete. Sakkunniga inom social- och hälsovården ska på begäran av anordnaren av småbarnspedagogiken delta i bedömningen, om bedömningen av stödbehovet kräver det⁷⁸. I denna plan konkretiseras rutinerna och verksamhetssätten för ovannämnda uppgifter i kapitel 5.3 (Genomförandet av stödet i småbarnspedagogiken).

I lagen om småbarnspedagogik föreskrivs även om barnets rätt till **stödtjänster**. Anordnaren av småbarnspedagogik ansvarar för att barnets rätt till **tjänster av en speciallärare inom småbarnspedagogik** samt till sådana **tolknings- och assistenttjänster och hjälpmedel** som behövs för att delta i småbarnspedagogiken förverkligas⁷⁹.

När det gäller **allmänt stöd** krävs inget beslut, utan barnet ska få det allmänna stödet genast behovet uppstår. När det gäller **intensifierat stöd** och **särskilt stöd** samt **stödtjänster** ska ett **förvaltningsbeslut** göras av

⁷⁷ Lag om småbarnspedagogik 15 a §

⁷⁸ Lag om småbarnspedagogik 15 d §

⁷⁹ Lag om småbarnspedagogik 15 c §

kommunen som har ansvar för anordnandet av småbarnspedagogik⁸⁰. Om det är frågan om småbarnspedagogik som ordnas av en **privat serviceproducent** ska beslutet på förslag av serviceproducenten fattas av kommunen där verksamhetsstället inom småbarnspedagogik finns. I förfaringssättet med förvaltningsbeslut ska förvaltningslagen⁸¹ tillämpas. Mera om processen med förvaltningsbeslut beskrivs i kapitel 5.6 i denna plan.

Om ett barn som behöver stöd deltar i småbarnspedagogisk verksamhet som ordnas av **flera än en anordnare** av småbarnspedagogik ska stödet planeras, genomföras och utvärderas i samarbete⁸². Det kan t.ex. handla om ett barn som har två vårdplatser p.g.a. växelvist boende.

I lagen om småbarnspedagogik samt i de nationella grunderna finns även bestämmelser om ansvarsområden för olika yrkesgrupper inom småbarnspedagogiken. Arbets- och ansvarsfördelningen mellan yrkesgrupperna konkretiseras ytterligare i kapitel 5.3 i denna plan.

Vid verksamhetsstället ska **hela personalen** i enlighet med sin utbildning, sin arbetsbeskrivning och sitt ansvarsområde **delta i bedömningen av behovet av stöd och ge det stöd som behövs** samt **utveckla verksamhetskulturen** och verksamhetsätten.

Föreståndaren för verksamhetsstället ansvarar för att **stödet som ges inom småbarnspedagogiken håller hög kvalitet**, för **genomförandet av stödet** och för att **personalen har uppdaterad kompetens** som motsvarar barnens stödbehov. Ledarskapet har även stor betydelse när det gäller att utveckla enhetens verksamhetskultur så att den blir ännu mer inkluderande. Föreståndaren ska se till att personalen som en del av barnets plan för småbarnspedagogik planerar stödet för barnet. Det planerade stödet ska utvärderas utgående från barnets behov. Stödet ska alltid utvärderas i samband med att barnets plan för småbarnspedagogik ses över, minst två gånger per år.

Barnet har rätt att få **tjänster och undervisning av en speciallärare inom småbarnspedagogik** om hens behov av stöd förutsätter det. En speciallärare ska **vid behov delta i bedömningen av barnets behov av stöd och stödåtgärder** samt i **planeringen och utvärderingen av hur de genomförs**. Stödet som ges av en speciallärare kan vara **individuellt stöd** för barnet och/eller **undervisning som genomförs i grupp**. Stödet kan vara regelbundet, på deltid eller heltid. Det kan genomföras som samordnad undervisning eller kompanjonundervisning tillsammans med läraren för gruppen. Sakkunskapen hos speciallärare används även för att **konsultera personalen och vårdnadshavarna**⁸³. En person som är behörig som lärare och/eller speciallärare inom småbarnspedagogik har ansvar för att planera stödet som ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik och för att utvärdera hur stödet har genomförts.

Familjedagvårdaren ansvarar för att **genomföra stödet för barnen** i gruppen. **Planeringen och utvärderingen av stödet** kan göras i samarbete med en **lärare och/eller speciallärare inom småbarnspedagogik**⁸⁴. Om barnets bästa förutsätter det är det möjligt att i samarbete med vårdnadshavaren föra diskussioner om att barnet får en plats vid ett daghem för att få det stöd hen behöver. Det finns också situationer då familjedagvård kan vara den mest ändamålsenliga vårdformen för barnet sett till hens stödbehov.

Inom småbarnspedagogik kan det finnas **assistenter** som är specifika för en grupp eller ett barn⁸⁵ och som har i uppgift att **stödja barnet eller barnen i gruppen och göra det möjligt för dem att delta i verksamheten**. Det här kan även till exempel innebära att assistenten hjälper de övriga barnen i situationer då läraren inom småbarnspedagogik kommunicerar med barnet som behöver stöd och bidrar med pedagogiska innehåll som anknyter till barnets individuella mål. **Det pedagogiska ansvaret för ett barn med assistent innehas alltid av läraren inom småbarnspedagogik.**

⁸⁰ Lag om småbarnspedagogik 15 e §

⁸¹ Förvaltningslag (434/2003)

⁸² Lag om småbarnspedagogik 15 b §

⁸³ Lag om småbarnspedagogik 15 d §

⁸⁴ Lag om småbarnspedagogik 15 c §

⁸⁵ Lag om småbarnspedagogik 35 § och 38 §

5.2 SAMARBETE I SAMBAND MED STÖD

Småbarnspedagogiken ska ordnas i **samarbete med barnet och vårdnadshavaren** så att varje barn, enligt sin utveckling och sina behov, får ta del av fostran, undervisning och vård samt det stöd som barnet behöver⁸⁶. Stödet för barnet förutsätter **fungerande samarbetsstrukturer på lokal nivå** och att man utvecklar gemenskapsfrämjande verksamhetsätt.

SAMARBETE MED BARNET OCH VÅRDNADSHAVAREN

En utgångspunkt för att kunna ge tidigt och tillräckligt stöd är att **vårdnadshavaren och personalen inom småbarnspedagogik har delad information** om barnet och barnets behov. **Barnets rätt att få stöd och de centrala principerna** för att ordna stödet samt **stödet och stödformerna** som ges till barnet ska **diskuteras med vårdnadshavaren**. Barnet ska delta i samarbetet på det sätt som är ändamålsenligt och lämpligt för hans ålder och utvecklingsnivå. **Barnet ska höras och hans åsikter ska tas i beaktande**⁸⁷.

Vårdnadshavaren ska kontaktas genast om det framgår att ett barn har utmaningar i anslutning till sin utveckling eller sitt lärande eller om personalen känner oro för barnets välbefinnande. **Vårdnadshavaren ska ges information** om hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor⁸⁸. **Om det behövs ska man använda tolk** vid diskussionerna. Målen med att genomföra stödet nås bäst när alla parter deltar i samarbetet.

Ett barn kan även få stöd genom **andra tjänster för barn och familjer**. Det är viktigt att de lokala tjänsterna för barn och familjer utgör en ändamålsenlig helhet då stödet för barnet ordnas⁸⁹.

SEKTORSÖVERGRIPANDE SAMARBETE

Det sektorsövergripande samarbetet ska **utgå från barnets bästa**. Med välfärdsområdets tjänster, dvs. barnrådgivningen, barnskyddet, rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor och annan socialservice ska man komma överens om samarbetsrutinerna och principerna när ett barns ärende behandlas eller i situationer som kräver myndigheters ingripande. Sektorsövergripande samarbete ska i första hand ordnas med **vårdnadshavarens samtycke**. Bestämmelserna om sekretess och utbyte av uppgifter ska följas i samarbetet⁹⁰.

Småbarnspedagogisk verksamhet ordnas också inom **den specialiserade sjukvården**. Genom samarbete mellan småbarnspedagogiska tjänster och sjukhuset eller instansen i fråga ska kontinuiteten i småbarnspedagogiken säkerställas med hänsyn till barnets hälsa och ork. Det är särskilt viktigt att barnet kan bibehålla trygga mänskliga relationer.

Det är viktigt att **de olika stödformerna som barnet får bildar en ändamålsenlig helhet**. *Specialläraren inom småbarnspedagogik ansvarar för koordineringen av det sektorsövergripande samarbetet i anslutning till stödet för barnet*. **Barnets stödbehov bedöms alltid individuellt** och det avgörs även från fall till fall vilka sakkunniga som involveras i det sektorsövergripande samarbetet kring barnet. **Bedömningen och planeringen av stödet bör baseras på en tillräckligt bred sakkunskap**. Med hjälp av kunskaperna hos personalen som dagligen arbetar med barnet, specialläraren inom småbarnspedagogik samt andra sakkunniga utarbetas det mest ändamålsenliga stödet för barnet.

Koordineringsgrupp för specialundervisningen. Gruppen består av ledare och speciallärare.

- *Sektorsövergripande samarbete enligt behov av sakkunniga från välfärdsområdet, så kallade expertgruppsmöten*

⁸⁶ Lag om småbarnspedagogik 15 a §

⁸⁷ Lag om småbarnspedagogik 15 d §, 4. mom.

⁸⁸ Lag om småbarnspedagogik 40-41 §

⁸⁹ Lag om småbarnspedagogik 7 § och RP 40/2018 rd, s. 87-88

⁹⁰ Lag om småbarnspedagogik 40-42 §

5.3 GENOMFÖRANDET AV STÖDET I SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

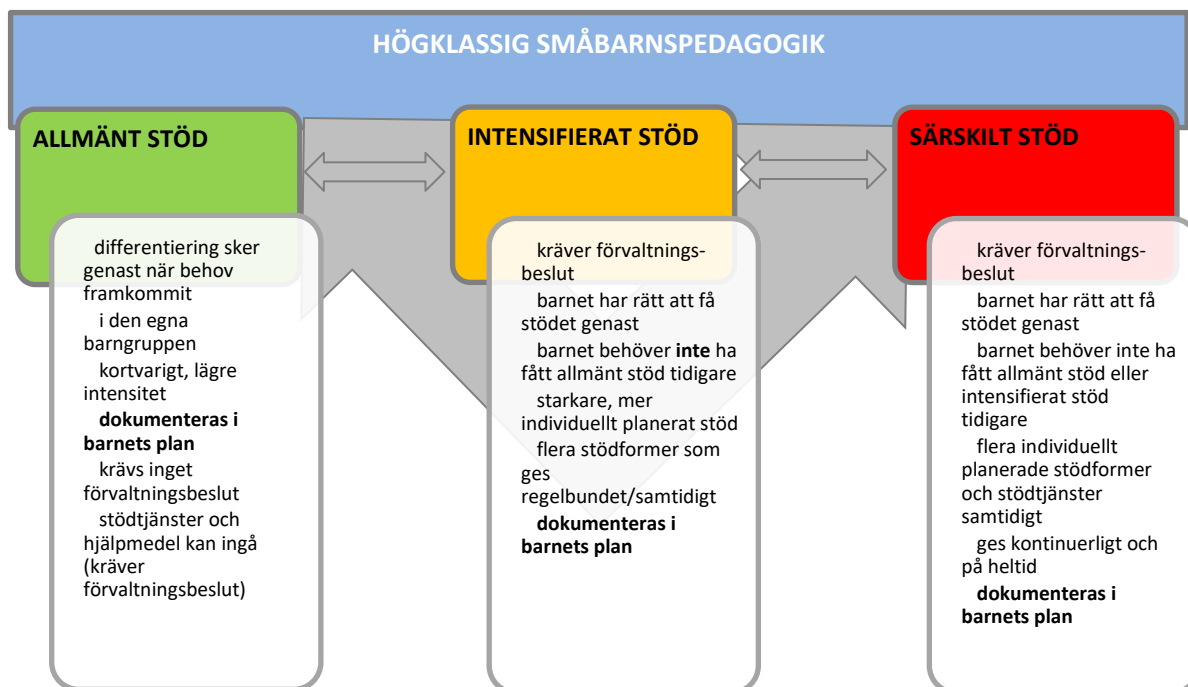
Deltagandet i den småbarnspedagogiska verksamheten lägger en god grund för barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Svårigheter ska förebyggas genom olika pedagogiska arrangemang och arbetssätt. Sådana är till exempel systematisk differentiering av verksamheten, flexibel gruppindelning och anpassning av lärmiljöerna. En tydlig dagordning och rytm i de dagliga aktiviteterna stöder alla barn. **Den lämpligaste nivån av stöd⁹¹ för barnet och stödformerna⁹² ska fastställas i enlighet med principerna för stöd, om en högklassig pedagogik inte svarar mot barnets individuella behov.** Stödformerna inom småbarnspedagogiken innebär sådana **pedagogiska, strukturella och vårdinriktade stödåtgärder** som barnet behöver. Initiativet till att stärka stödet för barnet kan komma från personalen i gruppen, från vårdnadshavaren eller från andra sakkunniga.

Barnet har rätt att få stöd på en lämplig nivå genast då behovet av stöd har upptäckts. Barnets möjligheter att få stöd förutsätter ingen medicinsk diagnos eller andra utlåtanden av sakkunniga inom hälsovården eller socialvården. Barnet har också rätt till **stödtjänster och hjälpmedel** enligt sitt behov av stöd⁹³. Anordnaren av småbarnspedagogik ansvarar för de stödåtgärder och hjälpmedel som barnet behöver för att delta i småbarnspedagogiken. Sådana är till exempel:

- arrangemang som hänför sig till rörlighet och andra fysiska funktioner, såsom **rullstolsramper och räcken** eller
- hjälpmedel som tillgodoser behov i anknytning till barnets kommunikation, syn, hörsel eller rörlighet, eller något annat fysiskt behov hos barnet, såsom **leksaker** som stöder kommunikation och interaktion, **digitala applikationer, spel** eller **ljusböcker**.

Nivåerna av stöd som används i småbarnspedagogiken är **allmänt stöd, intensifierat stöd** och **särskilt stöd**. **Övergången** från en stödnivå till en annan ska genomföras **flexibelt** och nivån av stöd ska alltid **bedömas från fall till fall**. För att få intensifierat eller särskilt stöd förutsätts inte att barnet först har fått stöd på någon annan stödnivå. Ett barn som får intensifierat eller särskilt stöd ska beaktas i dimensioneringen av daghemmets eller familjedagvårdens personal⁹⁴.

FIGUR 8. STÖDNIVÅERNA INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

⁹¹ Lag om småbarnspedagogik 15 a §

⁹² Lag om småbarnspedagogik 15 b §

⁹³ Lag om småbarnspedagogik 15 c §

⁹⁴ Lag om småbarnspedagogik 35 § och 38 §

ALLMÄNT STÖD

Ett barn som deltar i småbarnspedagogik har rätt att **som en del av den grundläggande verksamheten** inom småbarnspedagogiken få sådant **allmänt stöd** som barnets individuella utveckling, lärande eller välbefinnande förutsätter. Det allmänna stödet **genomförs i den egna barngruppen**.

Allmänt stöd är den första åtgärden för att svara på barnets behov av stöd. Allmänt stöd består av **enskilda stödformer**, till exempel enskilda pedagogiska lösningar och stödåtgärder med vilka man påverkar situationen i ett så tidigt skede som möjligt. Stödet för barnet är **kortvarigt** och/eller **till sin intensitet lägre** i jämförelse med det intensifierade och särskilda stödet. Man ska tillgodose barnets individuella behov av stöd till exempel genom att använda **lämpliga material, redskap, undervisningsprogram** eller **stöd som ges på deltid a en speciallärare**.

Allmänt stöd **förutsätter inte ett förvaltningsbeslut**, utan **stödet ska alltid ges när behovet av stöd framkommit**. Det allmänna stödet ordnas i samarbete mellan läraren inom småbarnspedagogik och den övriga personalen. **Ett förvaltningsbeslut ska fattas om användningen av eventuella stödtjänster⁹⁵**.

Arbets- och ansvarsfördelningen inom allmänt stöd uppbyggd enligt tabellen nedan:

ALLMÄNT STÖD - Vem gör vad?	Uppgift
<i>Ledare inom nybörjarundervisning och småbarnspedagogik</i>	<ul style="list-style-type: none">Om stödtjänster och hjälpmedel ges, tas ett förvaltningsbeslut
Daghemsföreståndaren/Förmanne n för familjedagvården	<ul style="list-style-type: none">Ansvarar:<ul style="list-style-type: none">för att stödet som ges håller hög kvalitetför att stödet ges enligt inkluderande principerför genomförandet av stödetför att personalen har uppdaterad kompetens som motsvarar barnens stödbehovför att personalen planerar stödet för barnet
Läraren inom småbarnspedagogik	<ul style="list-style-type: none">Bedömning av stödbehovetHörande av barnet; kartläggning av barnets perspektiv och åsikterSamarbete med vårdnadshavaren (ska kontaktas genast och ska få information)Huvudansvarig för uppgörande av barnets plan för småbarnspedagogikHörande av vårdnadshavarna (inför eventuellt förvaltningsbeslut om stödtjänster)Genomför det allmänna stödet bl.a. genom differentiering (verkställer barnets plan)Uppföljning av stödets effekt
Specialläraren inom småbarnspedagogik	<ul style="list-style-type: none">Handleder personalen i frågor som berör stödet
Barnskötaren	<ul style="list-style-type: none">Deltar i uppgörandet och utvärderingen av barnets plan i samarbete med den övriga personalenFöljer och verkställer barnens planer i den dagliga verksamheten.Använder sig av överenskomna metoder och hjälpmedel för att verkställa barnets behov av stöd i den dagliga verksamheten
Familjedagvårdaren	<ul style="list-style-type: none">Hörande av barnet; kartläggning av barnets perspektiv och åsikterSamarbete med vårdnadshavaren (ska kontaktas genast ska få information)

⁹⁵ Lag om småbarnspedagogik 15 c §

	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar i uppgörandet och utvärderingen av barnets plan för småbarnspedagogik • Hörande av vårdnadshavarna (inför eventuellt förvaltningsbeslut om stödtjänster) • Genomför det allmänna stödet (verkställer barnets plan) • Använder sig av överenskomna metoder och hjälpmedel för att verkställa barnets behov av stöd i den dagliga verksamheten
<i>Förmanen för familjedagvården och områdets speciallärare inom småbarnspedagogik</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Ansvarar: <ul style="list-style-type: none"> - för bedömning av stödbehovet hos barn i familjedagvård - för uppgörande och utvärdering av barnets plan för småbarnspedagogik inom familjedagvården

INTENSIFIERAT STÖD

Ett barn ska inom småbarnspedagogiken få **intensifierat stöd** som är individuellt planerat och som utgår från hela gruppen om det allmänna stödet inte räcker till. Stödet är **till sin intensitet starkare** och **mer individuellt** än det allmänna stödet. Stödet ges under en kortare period eller för en längre tid **enligt barnets individuella behov**, och det **ska inledas genast när behovet av stöd framkommit**. Barnet behöver inte ha fått allmänt stöd tidigare, utan hen ska få det intensifierade stödet direkt om stödbehovet förutsätter det. Intensifierat stöd ska ges så länge barnet behöver det.

Stödet för barnet intensifieras genom att man planerar stödet och ökar eller stärker sätten med vilka man genomför stödet. Intensifierat stöd består av **flera stödformer** som tillämpas regelbundet och samtidigt. Intensifierat stöd som ges i rätt tid förebygger att barnets stödbehov blir mer komplexa i ett senare skede.

En eventuell diagnos i ett senare skede eller inledning av habilitering får inte ställas som villkor för att barnet ska få stöd⁹⁶. För att ge intensifierat stöd förutsätts ett **förvaltningsbeslut**⁹⁷.

Arbets- och ansvarsfördelningen inom intensifierat stöd är uppbyggd enligt tabellen nedan:

INTENSIFIERAT STÖD - Vem gör vad?	Uppgift
<i>Ledare inom nybörjarundervisning och småbarnspedagogik</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Förvaltningsbeslut <ul style="list-style-type: none"> - om intensifierat stöd - om stödtjänster och hjälpmedel
<i>Daghemsföreståndaren/Ledaren för familjedagvården</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Ansvarar: <ul style="list-style-type: none"> - för att stödet som ges håller hög kvalitet - för att stödet ges enligt inkluderande principer - för genomförandet av stödet - för att personalen har uppdaterad kompetens som motsvarar barnens stödbehov - för att personalen planerar stödet för barnet
<i>Läraren inom småbarnspedagogik</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Bedömning av stödbehovet • Hörande av barnet; kartläggning av barnets perspektiv och åsikter • Samarbete med vårdnadshavaren (ska kontaktas genast och ska få information) • Huvudansvarig för uppgörande av barnets plan för småbarnspedagogik

⁹⁶ RP 148/2021 rd, s. 33

⁹⁷ Lag om småbarnspedagogik 15 e §

	<ul style="list-style-type: none"> • Hörande av vårdnadshavarna (inför förvaltningsbeslut om intensifierat stöd) • Pedagogiskt ansvar för alla barn, även för de barn som har assistent • Genomför det intensifierade stödet (verkställer barnets plan) • Uppföljning av stödets effekt
Specialläraren inom småbarnspedagogik	<ul style="list-style-type: none"> • Handleder personalen i frågor som berör stödet • Koordinerar det sektorsövergripande samarbetet • Handleder vid uppgörandet och uppföljningen av barnets plan för småbarnspedagogik • Ger specialundervisning på deltid (varannan vecka)
Barnskötaren	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar i uppgörandet och utvärderingen av barnets plan i samarbete med den övriga personalen • Följer och verkställer barnens planer i den dagliga verksamheten. • Använder sig av överenskomna metoder och hjälpmedel för att verkställa barnets behov av stöd i den dagliga verksamheten
Assistenten	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar i uppgörandet och utvärderingen av barnets plan i samarbete med den övriga personalen • Följer och verkställer barnens planer i den dagliga verksamheten. • Använder sig av överenskomna metoder och hjälpmedel för att verkställa barnets behov av stöd i den dagliga verksamheten
Familjedagvårdaren	<ul style="list-style-type: none"> • Hörande av barnet; kartläggning av barnets perspektiv och åsikter • Samarbete med vårdnadshavaren (ska kontaktas genast och ska få information) • Deltar i uppgörandet och utvärderingen av barnets plan för småbarnspedagogik • Hörande av vårdnadshavarna (inför förvaltningsbeslut om intensifierat stöd) • Genomför det intensifierade stödet (verkställer barnets plan) • Använder sig av överenskomna metoder och hjälpmedel för att verkställa barnets behov av stöd i den dagliga verksamheten
Ledaren för familjedagvården och områdets speciallärare inom småbarnspedagogik	<ul style="list-style-type: none"> • Ansvarar: <ul style="list-style-type: none"> - för bedömning av stödbehovet hos barn i familjedagvård - för uppgörande och utvärdering av barnets plan för småbarnspedagogik inom familjedagvården

SÄRSKILT STÖD

Ett barn ska inom småbarnspedagogiken få **individuellt planerat särskilt stöd** om det allmänna eller intensifierade stödet inte räcker till. Barnet kan få särskilt stöd på grund av **funktionsnedsättning, sjukdom, försenad utveckling** eller **något annat sådant behov av stöd för lärande eller utveckling** som avsevärt sänker barnets funktionsförmåga. Särskilt stöd är den starkaste nivån av stöd som ges inom småbarnspedagogiken. **Ett barn kan få stöd direkt i form av särskilt stöd** om barnets stödbehov förutsätter det.

Ett barn har **rätt att få särskilt stöd genast** när behovet av stöd framkommer. Särskilt stöd består av **flera stödformer och stödtjänster** som tillämpas **kontinuerligt och på heltid**. För att ge särskilt stöd förutsätts ett **förvaltningsbeslut**.

Arbets- och ansvarsfördelningen inom särskilt stöd är uppbyggd enligt tabellen nedan:

SÄRSKILT STÖD - Vem gör vad?	Uppgift
Ledaren inom nybörjarundervisning och småbarnspedagogik	<ul style="list-style-type: none"> • Förvaltningsbeslut <ul style="list-style-type: none"> - om särskilt stöd - om stödtjänster och hjälpmedel
Daghemsföreståndaren/Ledaren för familjedagvården	<ul style="list-style-type: none"> • Ansvarar: <ul style="list-style-type: none"> - för att stödet som ges håller hög kvalitet - för att stödet ges enligt inkluderande principer - för genomförandet av stödet - för att personalen har uppdaterad kompetens som motsvarar barnens stödbehov - för att personalen planerar stödet för barnet
Läraren inom småbarnspedagogik	<ul style="list-style-type: none"> • Bedömning av stödbehovet • Hörande av barnet; kartläggning av barnets perspektiv och åsikter • Samarbete med vårdnadshavaren (ska kontaktas genast och ska få information) • Huvudansvarig för uppgörande av barnets plan för småbarnspedagogik • Hörande av vårdnadshavarna (inför förvaltningsbeslut om särskilt stöd) • Pedagogiskt ansvar för alla barn, även de barn som har assistent • Genomför det särskilda stödet (verkställer barnets plan) • Uppföljning av stödets effekt
Specialläraren inom småbarnspedagogik	<ul style="list-style-type: none"> • Handleder personalen i frågor som berör stödet • Koordinerar det sektorsövergripande samarbetet • Deltar vid uppgörandet och uppföljningen av barnets plan för småbarnspedagogik • Ger specialundervisning på heltid (varje vecka)
Barnskötaren	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar i uppgörandet och utvärderingen av barnets plan i samarbete med den övriga personalen • Följer och verkställer barnens planer i den dagliga verksamheten. • Använder sig av överenskomna metoder och hjälpmedel för att verkställa barnets behov av stöd i den dagliga verksamheten
Assistenten	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar i uppgörandet och utvärderingen av barnets plan i samarbete med den övriga personalen • Följer och verkställer barnens planer i den dagliga verksamheten. • Använder sig av överenskomna metoder och hjälpmedel för att verkställa barnets behov av stöd i den dagliga verksamheten
Familjedagvårdaren	<ul style="list-style-type: none"> • Hörande av barnet; kartläggning av barnets perspektiv och åsikter • Samarbete med vårdnadshavaren (ska kontaktas genast och ska få information) • Deltar i uppgörandet och utvärderingen av barnets plan för småbarnspedagogik • Hörande av vårdnadshavarna (inför förvaltningsbeslut om särskilt stöd) • Genomför det särskilda stödet (verkställer barnets plan) • Använder sig av överenskomna metoder och hjälpmedel för att verkställa barnets behov av stöd i den dagliga verksamheten
Ledaren för familjedagvården och områdets speciallärare	<ul style="list-style-type: none"> • Ansvarar: <ul style="list-style-type: none"> - för bedömning av stödbehovet hos barn i familjedagvård

- för uppgörande och utvärdering av barnets plan för småbarnspedagogik inom familjedagvården

FÖRLÄNGD LÄROPLIKT

Ett barn kan på grund av en svår funktionsnedsättning eller sjukdom behöva **förlängd läroplikt**⁹⁸. Beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan läroplikten börjar. Barnets vårdnadshavare ska i god tid få information om hur den förlängda läroplikten ordnas i praktiken. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan föreskrivs om beslut i anknäpning till förlängd läroplikt och olika alternativ att ordna förlängd läroplikt.

Förlängd läroplikt besluts ifall det finns ett psykologiskt eller medicinskt utlåtande ur vilket den sakkunnigas bedömning av graden av funktionshinder ska framgå. Beslutet prövas utgående från ovan nämnda definition enligt grunderna för läroplanen. Samtidigt besluts även om särskilt stöd.

Specialläraren i kommunen skriver i barnets plan på vilka grunder ett beslut om förlängd läroplikt skall fattas. Läraren i gruppen samt föreståndaren är även de delaktiga i ansökan om förlängd läroplikt. Vårdnadshavarna skall höras före beslutet fattas och ge sitt medgivande muntligt eller skriftligt. Specialläraren kontakter person i kommunen som fattar beslut om förlängd läroplikt. Beslutet skickas till vårdnadshavarna, specialläraren inom småbarnspedagogik samt enheten där barnet är. Beslutet dokumenteras i kommunens Primus dataprogram och är synlig i Wilma programmet för behöriga.

Barnet kan gå sitt förskoleår på daghemsenheten.

STÖDFORMER

Olika **stödförmer** ska användas på **alla stödnivåer** i enlighet med barnets stödbehov⁹⁹. Olika stödförmer kan genomföras samtidigt, genast när behovet av stöd framkommit, som en del av den grundläggande verksamheten inom småbarnspedagogiken. Arbetssätten och lärmiljöerna ska anpassas efter barnets individuella behov. **Stödåtgärderna ska planeras pedagogiskt så att barnets delaktighet och rätt att lära sig och vara en del av barngruppen förverkligas utifrån barnets bästa.** Stödet för barnet kan omfatta **pedagogiska, strukturella och vårdinriktade stödförmer.**

Stödet för barnet ska ordnas som **en del av den dagliga verksamheten** inom småbarnspedagogiken. När barngruppens storlek bestäms ska man beakta barnen som behöver stöd och deras bästa, deras behov av stöd och nivån av stöd samt att det är möjligt för gruppen att uppnå målen som fastställts för småbarnspedagogiken.

Pedagogiska stödförmer innefattar **återkommande aktiviteter** och en **tydlig struktur i barnets dagliga rutiner** inom småbarnspedagogiken. Stödet för barnet innefattar bland annat **växelverkan och kommunikation** på ett sätt som är sensitivt och tillgängligt. Det kan vara frågan om kommunikationsmetoder som ersätter tal, såsom tecken, bilder eller olika teknologiska lösningar. För att tillgodose barnets behov av stöd krävs att personalen inom småbarnspedagogik använder gemensamma och ändamålsenliga **pedagogiska och specialpedagogiska arbetsätt och metoder.** Till de pedagogiska stödförmerna hör också **planering, observation, dokumentation** och **utvärdering** av den småbarnspedagogiska verksamheten.

Specialpedagogiska metoder som grundar sig på ett barns individuella behov kan planeras, tillämpas och genomföras som verksamhet för det enskilda barnet, för en mindre grupp eller för hela barngruppen gemensamt. I enlighet med en **inkluderande värdegrund** inom småbarnspedagogiken ska man i planeringen och genomförandet av det pedagogiska stödet **i första hand använda verksamhetsätt där stödet som barnet behöver genomförs som en del av barngruppen.**

Strukturella stödförmer innefattar att **stärka personalens kunskande** i fråga om att upptäcka barnets stödbehov och genomföra stödet samt deras **specialpedagogiska kompetens.** Till strukturella stödförmer hör också att

⁹⁸ Läropliktslag (1214/2020) 2 § 3 mom.

⁹⁹ Lag om småbarnspedagogik 15 b §

minska antalet barn i gruppen, se över personaldimensioneringen och/eller personalstrukturen samt därtill hörande lösningar och att ändra stödformerna enligt barnets stödbehov¹⁰⁰. Personalstrukturen i gruppen kan stärkas till exempel med en speciallärare inom småbarnspedagogik. Genom att minska antalet barn i gruppen förändrar man relationstalet mellan personalen och barnen så att stödet för barnet kan genomföras som planerat och gruppen kan uppnå målen som fastställts för småbarnspedagogiken. Strukturella stödformer är även sådana **tolknings- och assistenttjänster och användning av hjälpmedel** som behövs för att barnet ska kunna delta i småbarnspedagogiken. **Beaktande av hinderfrihet och små- och specialgrupper** kan även vara sådana strukturella stödformer som behövs.

Vårdinriktade stödformer innebär metoder och verksamhets sätt som **tillgodoser vården, omsorgen och assistansen för barnet**. Barnets behov av hälso- och sjukvård tillgodoses som en del av de vårdinriktade stödformerna. Dessa kan till exempel vara hjälpmedel och behov av assistans som hänför sig till **vård av barnets långtidssjukdomar** eller till **barnets medicinering, kost och rörlighet**. Man ska samarbeta med sakkunniga inom social- och hälsovården till exempel gällande handledning och rådgivning för personalen inom småbarnspedagogiken.

Vid verksamhetsställena inom småbarnspedagogik ska man alltid **från fall till fall bedöma om läkemedelsbehandling eller sjukvård kan genomföras** som en del av den grundläggande verksamheten. För varje barn ska man göra en helhetsbedömning av barnets situation. Läkemedelsbehandlingen eller sjukvården av barnet ska **inte vara beroende av stödnivån** enligt lagen om småbarnspedagogik, utan vården ska ges oberoende av stödnivå enligt barnets behov.

De pedagogiska, strukturella och vårdinriktade stödformerna ska **tillgodose barnets bästa och behov av stöd** och de ska **bedömas lokalt och från fall till fall**. Till exempel när man planerar användningen av hjälpmedel eller assistansen för barnet ska dessa stödåtgärder **i första hand ordnas så att barnet är en del av kamratgruppen** och deltar i samma utrymmen och situationer som den övriga barngruppen.

FIGUR 9. STÖDFORMERNA INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

Pedagogiska stödformer	Strukturella stödformer	Vårdinriktade stödformer
lösningar som berör strukturer och dagliga rutiner lösningar som gäller lärmiljöerna specialpedagogiska metoder metoder för växelverkan och kommunikation (t.ex. bilder, stödtecken, appar) verksamhets sätt för att barnet ska kunna vara del av barngruppens verksamhet (t.ex. hinderfrihet)	stärkt kunnande och specialpedagogisk kompetens hos personalen lösningar angående personaldimensioneringen och personalstrukturen lösningar angående barngruppens storlek och gruppstrukturen tolknings- och assistenttjänster samt användning av hjälpmedel små- eller specialgrupp eller annan gruppssammansättning konsultation eller undervisning av en speciallärare inom småbarnspedagogik.	metoder som berör vård, omsorg och assistans verksamhet som tillgodoser behov av hälso- och sjukvård, t.ex. hjälpmedel och assistans som hänför sig till vård av barnets långtidssjukdomar, medicinering, kost och rörlighet.

¹⁰⁰ Lag om småbarnspedagogik 35 § 2 mom. och 38 § 2 mom.

5.4 BEDÖMNING AV STÖDET FÖR BARNET

Stödet för barnet ska utvärderas på alla stödnivåer inom småbarnspedagogiken¹⁰¹. **Barnets behov av stöd, hur väl stödet räcker till och hur det genomförs ska bedömas vid behov; två gånger årligen eller oftare ifall barnets stödbehov förändras. Bedömningen ska ske i samband med att barnets plan för småbarnspedagogik ses över, när stödbehovet förändras eller när det sker ändringar i lärmiljön.** Processen med bedömningen av barnets behov av stöd kan påbörjas utifrån iakttagelser som gjorts av personalen inom småbarnspedagogiken. Initiativet kan också komma från vårdnadshavaren, barnrådgivningen eller personalen inom social- och hälsovården.

När man granskar stödet för barnet som helhet ska man **bedöma från fall till fall** vilka lösningar som bäst tillgodoser barnets bästa. Vid bedömningen av stödbehovet, stödåtgärderna och när stödet genomförs ska man **beakta barnets åsikter och önskemål och samarbeta med vårdnadshavaren**¹⁰².

En speciallärare inom småbarnspedagogik deltar i den utsträckning det behövs i bedömningen av barnets behov av stöd. Social- och hälsovårdsmyndigheterna ska delta i bedömningen på begäran av anordnaren av småbarnspedagogik, om bedömningen av stödbehovet och motiveringen av stödlösningarna förutsätter även annan sakkunskap än sådan pedagogisk sakkunskap som personalen inom småbarnspedagogiken innehar. *Specialläraren inom småbarnspedagogik* har hand om koordineringen av det sektorsövergripande samarbetet med social- och hälsovården.

5.5 BARNETS PLAN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK I SAMBAND MED STÖD

Barnets behov av stöd det vill säga **stödnivån, stödformerna och hur de ska genomföras** samt **ansvars- och arbetsfördelningen när det gäller stödet** ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik¹⁰³. En person som har **behörighet som lärare inom småbarnspedagogik och/eller speciallärare inom småbarnspedagogik ansvarar för att göra upp och utvärdera planen** i samarbete med den övriga personalen och barnets vårdnadshavare. Personalen har i uppgift att stödja vårdnadshavarens och barnets delaktighet när planen görs upp och utvärderas. Målet är att fungera i samförstånd med barnet och vårdnadshavaren. **Barnets åsikt ska klarläggas och beaktas** då planen görs upp och utvärderas (kapitel 1.4).

Stödbehovet och hur stödet genomförs ska bedömas och **planen ska granskas vid behov: två gånger om året och när stödbehovet förändras**¹⁰⁴. Hur målen för verksamheten har uppnåtts ska antecknas i planen och målen ska ändras så att de motsvarar barnets förändrade stödbehov. Om behovet av stöd och stödåtgärderna har upphört ska detta antecknas i planen. En bedömning av barnets behov av stöd görs också alltid då barnet börjar i förskoleundervisningen. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan föreskrivs om stöd för barnets växande och lärande för barn i förskoleundervisningen. När det gäller **småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen** ska eventuellt stöd samordnas med det stöd som ges i förskoleundervisningen och antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik.

Före intensifierat eller särskilt stöd påbörjas ska en **utvärdering av eventuella tidigare stödåtgärder** och deras effekt antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Utvärderingen ska innehålla en beskrivning av stödåtgärderna och av utvärderingen och utvecklingen av deras effekt. Utvärderingen ska också innehålla en motivering för vilka stödåtgärder barnet skulle ha nytta av och vilka som på bästa sätt individuellt tillgodoser barnets bästa¹⁰⁵.

Barnets plan för småbarnspedagogik används när man fattar ett förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd eller om stödtjänster¹⁰⁶. Om en bedömning av barnets behov av stöd har gjorts i barnets plan för

¹⁰¹ Lag om småbarnspedagogik 15 a § och d §

¹⁰² Lag om småbarnspedagogik 15 d § och 20 §

¹⁰³ Lag om småbarnspedagogik 15 d § och 23 §

¹⁰⁴ Lag om småbarnspedagogik 15 d § och 23 §

¹⁰⁵ RP 148/2021 rd, s. 36

¹⁰⁶ Lag om småbarnspedagogik 15 e §

småbarnspedagogiken, ska denna bedömning beaktas när ett förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd eller ett beslut om stödtjänster fattas. **Barnets plan för småbarnspedagogik ska uppdateras så att den motsvarar innehållet i förvaltningsbeslutet.**

Då ett barn får stöd i småbarnspedagogiken ska det i barnets plan för småbarnspedagogik, förutom det som står beskrivet i kapitel 1.3, antecknas följande:

Pedagogiska stödformer

- lösningar som berör strukturer och dagliga rutiner inom småbarnspedagogiken
- lösningar som gäller lärmiljöerna
- behövliga specialpedagogiska metoder
- metoder för växelverkan och kommunikation, till exempel användning av tecken och bilder
- verksamhetssätt för att barnet ska kunna vara del av barngruppens verksamhet, till exempel beaktande av hinderfrihet.

Strukturella stödformer

- att stärka kunnandet och den specialpedagogiska kompetensen som berör genomförandet av stödet
- lösningar angående personaldimensioneringen och personalstrukturen
- lösningar angående barngruppens storlek och gruppstrukturen
- tolknings- och assistenttjänster samt användning av hjälpmedel
- små- eller specialgrupp eller annan behövlig gruppsammansättning
- konsultation eller undervisning som ges på deltid eller heltid av en speciallärare inom småbarnspedagogik.

Vårdinriktade stödformer

- metoder som berör vård, omsorg och assistans
- verksamhet som tillgodoser behov av hälso- och sjukvård, till exempel hjälpmedel och assistans som hänförs till vård av barnets långtidssjukdomar, medicinering, kost och rörlighet.

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- samarbete med barnet och vårdnadshavaren
- ansvarsfördelning när det gäller hur stödet för barnet genomförs
- tjänster som tillhandahålls av specialister
- handledning och rådgivning av sakkunniga inom social- och hälsovården och andra sakkunniga
- eventuella transportarrangemang och vem som ansvarar för dem.

Utvärdering av effekten av stödet

- uppföljning av stödbehovet, hur väl det räcker till och hur det genomförs
- utvärdering av stödåtgärdernas effekt, slutsatser som dras och åtgärder som vidtas utifrån utvärderingen samt tidpunkter för utvärderingen.

I barnets plan för småbarnspedagogik ska även antecknas eventuella social- och hälsovårdstjänster, till exempel habilitering för barnet, om det är relevant med tanke på anordnandet av småbarnspedagogiken för barnet¹⁰⁷.

5.6 BESLUT OM INTENSIFIERAT ELLER SÄRSKILT STÖD SAMT STÖDTJÄNSTER

Anordnaren av småbarnspedagogik ska **utan dröjsmål** fatta ett **förvaltningsbeslut där man beslutar om intensifierat eller särskilt stöd eller om stödtjänster** för barnet utifrån en bedömning av behovet av stöd¹⁰⁸. I förfaringsstadiet för förvaltningsbeslutet ska förvaltningslagen tillämpas. Innan beslutet fattas ska anordnaren av småbarnspedagogik **höra barnets vårdnadshavare eller en annan laglig företrädare**¹⁰⁹. Även **barnets vårdnadshavare kan ansöka om intensifierat eller särskilt stöd för barnet**¹¹⁰. Förvaltningsbeslutet fattas av kommunen som ansvarar för anordnandet av småbarnspedagogiken och beslutet är i kraft tills vidare. En

¹⁰⁷ RP 148/2021 rd, s. 37

¹⁰⁸ Lag om småbarnspedagogik 15 e §

¹⁰⁹ Förvaltningslag 34 §

¹¹⁰ RP 148/2021 rd, s. 37

besvärсанvisning ska fogas till beslutet, eftersom vårdnadshavaren kan söka ändring i beslutet genom besvär¹¹¹. Ett beslut ska alltid motiveras¹¹². Förvaltningsbeslutet ska ändras eller upphävas om behovet av stöd förändras¹¹³.

I beslutet om intensifierat och särskilt stöd ska man ange och besluta om följande:

- stödformer
- verksamhetsstället inom småbarnspedagogik
- stödtjänster¹¹⁴.

Om det inte fattas ett beslut om intensifierat eller särskilt stöd för barnet, ska ett separat förvaltningsbeslut om stödtjänster fattas. I beslutet ska man ange och besluta om följande:

- stödtjänster¹¹⁵.

För ett barn som deltar i **privat småbarnspedagogik** som omfattas av lagen om småbarnspedagogik ska **förvaltningsbeslutet fattas på serviceproducentens förslag i kommunen där verksamhetsstället finns**¹¹⁶. Om småbarnspedagogiken för barnet ordnas som köpt tjänst ska förvaltningsbeslutet fattas av kommunen som har ansvar för anordnandet av småbarnspedagogiken. Även kommunen som har beviljat servicesedel ska fatta förvaltningsbeslut om stöd¹¹⁷.

Barnets småbarnspedagogik kan ordnas av flera än en anordnare av småbarnspedagogik. **Om barnet deltar i småbarnspedagogik som ordnas av två olika kommuner**, till exempel på grund av växelvist boende, **ska ett förvaltningsbeslut fattas separat av båda kommunerna**. Anordnarna av småbarnspedagogik har i en sådan situation skyldighet att utifrån barnets bästa planera, genomföra och utvärdera stödet i samarbete. Varje aktör ska fatta ett eget förvaltningsbeslut.

Förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd eller om stödtjänster ska verkställas omedelbart. Beslutet kan verkställas även om det inte har vunnit laga kraft. Verkställigheten innan beslutet har vunnit laga kraft är av central betydelse med tanke på rättsskyddet. Genom ett beslut kan man inte besluta om social- och hälso-tjänster för barnet, såsom hjälpmedel för medicinsk rehabilitering eller service och stödåtgärder enligt handikappservice lagen.

Barnets behov av stöd, hur väl stödet räcker till och hur det genomförs ska bedömas efter behov (se kapitel 5.4). **Förvaltningsbeslutet ska ändras eller upphävas om behovet av stöd förändras i samband med att barnets plan för småbarnspedagogik ses över eller i samband med övrig utvärdering.**

FÖRFARINGSSÄTTEN I ANSLUTNING TILL FÖRVALTNINGSBESLUT I PEDERSÖRE KOMMUN

Ledaren inom nybörjarundervisning och småbarnspedagogik gör förvaltningsbeslut om intensifierat stöd, särskilt stöd och stödtjänster(enl Förv L 434/2003) .

Barnets plan för småbarnspedagogik används som underlag när man fattar ett förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd eller om stödtjänster¹¹⁸. Initiativet till det intensifierade eller särskilda stödet och/eller stödtjänster kan komma från personalen inom småbarnspedagogiken, från vårdnadshavaren eller från andra sakkunniga.

Initiativ från personalen inom småbarnspedagogiken

¹¹¹ Lag om småbarnspedagogik 62 §

¹¹² Förvaltningslag 34 §, 45 § 1 mom., 47 §, Lag om småbarnspedagogik 15 a §

¹¹³ RP 148/2021 rd, s. 37

¹¹⁴ RP 148/2021 rd, s. 37

¹¹⁵ Lag om småbarnspedagogik 15 c och e §

¹¹⁶ Lag om småbarnspedagogik 15 e §

¹¹⁷ RP 148/2021 rd, s. 38

¹¹⁸ Lag om småbarnspedagogik 15 e §

Läraren inom småbarnspedagogik har ansvar för att **barnets stödbehov bedöms och antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik**. Specialläraren inom småbarnspedagogik deltar i bedömningen av stödbehovet enligt behov. Specialläraren kan även kalla in andra sakkunniga för att bedöma stödbehovet. Läraren ansvarar för att **stödförmerna** (pedagogiska, strukturella och vårdinriktade), som planeras i samråd med specialläraren och andra sakkunniga, **antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik**. Föreståndaren för verksamhetsstället innehar även en aktiv roll i processen i egenskap av helhetsansvarig för det stöd som ges vid enheten.

Stödet för barnet bedöms och planeras alltid individuellt och den lämpligaste stödnivån för barnet bestäms utgående från **hur många olika stödformer som behövs och med hurdan kontinuitet** (regelbundet, deltid eller heltid). Ifall de planerade stödförmerna till sin omfattning utgör **intensifierat stöd** eller **särskilt stöd**, bör ett **förvaltningsbeslut** göras. Ett förvaltningsbeslut bör också göras om man konstaterar att barnet behöver **stödttjänster** (specialundervisning på deltid eller heltid, tolknings- och assistenttjänster samt hjälpmedel).

I barnets plan för småbarnspedagogik antecknas **hur och när barnet har hörts** samt på vilket sätt hens perspektiv och åsikter har beaktats vid planeringen av stödet. Vårdnadshavaren kan höras i samband med att hen kallas till samtal om barnets plan för småbarnspedagogik eller i ett senare skede (skriftligt eller muntligt). Läraren **antecknar datumet för när vårdnadshavaren har hörts i barnets plan för småbarnspedagogik**. I samband med hörandet ska vårdnadshavaren informeras om **vad ärendet gäller** samt **ges möjlighet att framföra sin egen åsikt om ärendet**¹¹⁹. Om barnet har två vårdnadshavare ska båda höras.

Tjänstemannen som kommunen har utsett för uppgiften ska därefter **fatta förvaltningsbeslutet utan dröjsmål. Beslutet ska motiveras** utgående från informationen som antecknats i barnets plan för småbarnspedagogik. **Beslutet ska verkställas genast och barnets plan för småbarnspedagogik ska justeras så att den motsvarar innehållet i förvaltningsbeslutet** (ifall beslutet avviker från barnets plan). **Beslutet är i kraft tills vidare eller tills barnet inleder förskoleundervisning**. En besväransvisning ska fogas till beslutet, eftersom vårdnadshavaren kan söka ändring i beslutet genom besvär hos Regionförvaltningsverket.

Förvaltningsbeslutet ska ändras eller upphävas om behovet av stöd förändras¹²⁰. **Barnets plan för småbarnspedagogik uppdateras** då så att det antecknade stödbehovet och de planerade stödförmerna beskriver den aktuella situationen. **Barnet och vårdnadshavaren ska alltid höras** när barnets plan justeras i anslutning till stödet. Processen med förvaltningsbeslutet går därefter vidare beroende på vilken stödnivå som motsvarar barnets nya stödbehov. Ifall det är fråga om:

- särskilt stöd: förvaltningsbeslutet ändras
- intensifierat stöd: förvaltningsbeslutet ändras
- allmänt stöd: förvaltningsbeslutet upphävs
- att stödbehovet har upphört: förvaltningsbeslutet upphävs

Initiativ från vårdnadshavaren eller från sakkunniga

Vårdnadshavaren eller sakkunniga från social- och hälsovården kan ansöka om intensifierat eller särskilt stöd eller om stödttjänster för barnet. **Ansökan ska göras skriftligt** (på en blankett avsedd för ändamålet eller fritt formulerat) och den ska **riktas till den kommun där verksamhetsstället finns**. I ansökan bör det framgå **hurdant stöd (vad)** som ansöks samt **med vilka motiveringar** (varför).

Kommunens tjänsteman ska utreda ärendet utan dröjsmål. Barnets plan för småbarnspedagogik används som underlag när förvaltningsbeslutet fattas. **Beslutet ska motiveras och delges till vårdnadshavaren**. En besväransvisning ska fogas till beslutet, eftersom vårdnadshavaren kan söka ändring i beslutet genom besvär hos Regionförvaltningsverket.

¹¹⁹ Förvaltningslag 34 §

¹²⁰ RP 148/2021 rd, s. 37

6 UTVÄRDERING OCH UTVECKLING AV VERKSAMHETEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

För att stöda genomförandet av lagen om småbarnspedagogik och planen för småbarnspedagogik ska **verksamheten utvärderas kontinuerligt**. Syftet med utvärderingen är också att **utveckla den småbarnspedagogiska verksamheten**. Enligt lagen ska anordnaren av småbarnspedagogik utvärdera sin verksamhet och även delta i utomstående utvärdering.¹²¹ Utvärderingen ska vara **systematisk** och **regelbunden**. Genom utvärderingen synliggörs verksamhetens styrkor och utvecklingsbehov, vilket gör det möjligt att främja kvaliteten och förbättra förutsättningarna för barnens utveckling och lärande.

6.1 RIKTLINJER FÖR UTVÄRDERINGEN AV VERKSAMHETEN

Verksamheten ska utvärderas och utvecklas på **nationell nivå** samt ur **anordnar-, enhets- och individperspektiv**. **De nationella utvärderingarna** har som uppdrag att främja utvecklingen av småbarnspedagogiken på lokal, regional och nationell nivå. Resultaten av utvärderingarna kan även användas i internationella jämförelser.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska även för sin del **regelbundet följa upp och utvärdera hur planen för småbarnspedagogik har genomförts** inom de olika verksamhetsformerna. Anordnaren bestämmer själv vilka metoder som används för utvärderingen. Då man utvärderar småbarnspedagogiken på lokal nivå kan man använda sig av den nationella informationsresursen Varda¹²² samt av utvärderingsmaterial och kvalitetsindikatorer som gjorts av Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU)¹²³. **De centrala resultaten av utvärderingarna ska publiceras**¹²⁴, så att de lokala beslutsfattarna, vårdnadshavarna och personalen har aktuell information om hur småbarnspedagogiken genomförs och om dess kvalitet. **Barnen och vårdnadshavarna** ska regelbundet ges **möjlighet att delta i utvärderingen** av småbarnspedagogiken.¹²⁵

För genomförandet av utvärderingen på enhets- och teamnivå har blanketter utarbetats i samband med uppgörandet av denna plan. Personalen inom småbarnspedagogiken får årligen ett **utvecklingssamtal** (se bilaga 5) tillsammans med sin förman. Vid samtalet går man igenom bl.a. arbetssätten, arbetsgemenskapen och ledarskapet. I samband med utvecklingssamtalet utarbetar all personal även egna personliga utvecklingsmål utgående från planen för småbarnspedagogik. Målen följs upp och utvärderas i slutet av verksamhetsåret.

Personalen reflekterar även över verksamheten genom att årligen fylla i en **självvärdering** (se bilaga 6) samt delta i **teamets utvärdering** (se bilaga 7). Genom dessa utvärderingar synliggörs personalens styrkor och de välfungerande områdena av verksamheten. Personalen får även analysera vilka utmaningar som finns samt precisera olika utvecklingsförslag som sedan följs upp. **Hur stödet för barnet (kapitel 5) genomförs ska vara ett centralt mål för personalens utvärdering.**

Den respons som barnen, vårdnadshavarna och andra samarbetspartner ger i den dagliga kontakten behandlas omgående inom arbetsteamet och man funderar på hur verksamheten kunde vidareutvecklas utgående från feedbacken. Barnens delaktighet i utvärderings- och utvecklingsarbetet fördjupas närmare i kapitel 6.2 av denna plan. Vårdnadshavarna ska ges möjlighet att framföra sina synpunkter om den småbarnspedagogiska verksamheten i samband med samtalet som förs när man utarbetar barnets plan för småbarnspedagogik och de prioriteringar som framkommer ska beaktas när verksamheten i barngruppen planeras. Vårdnadshavarna ges även regelbundet möjlighet att fylla i en enkät om hur man upplever samarbetet med småbarnspedagogiken och hur man ser på verksamheten. Resultatet av enkäten behandlas inom teamet och man försöker utveckla verksamheten i enlighet med vårdnadshavarnas önskemål. De centrala resultaten av utvärderingarna som görs på anordnarnivå publiceras på kommunens hemsida. Resultaten delges även de förtroendevalda.

Utvärderingen på **individnivå** innebär **utvärdering av hur barnets plan för småbarnspedagogik genomförs**. I samband med utvärderingen ska barnet, vårdnadshavarna och personalen fundera över hur målen och de

¹²¹ Lag om småbarnspedagogik 24 §

¹²² Lag om småbarnspedagogik 65-73 §

¹²³ Lag om Nationella centret för utbildningsutvärdering (1295/2013) samt publikationen Grunder och rekommendationer för utvärdering av småbarnspedagogikens kvalitet, nr 24:2018

¹²⁴ Lag om småbarnspedagogik 24 §

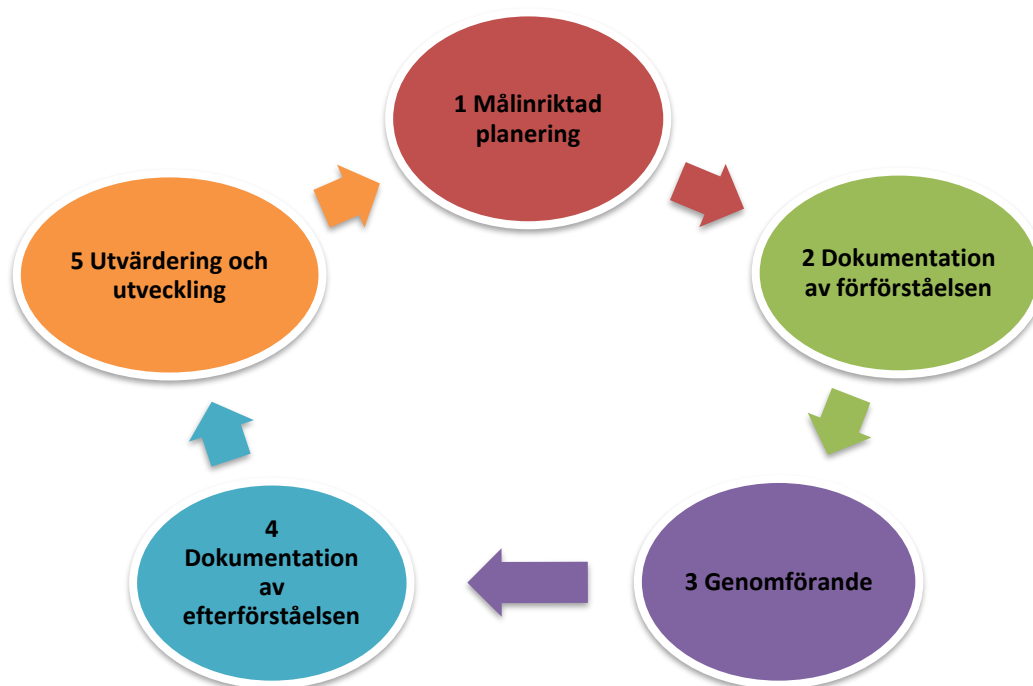
¹²⁵ Lag om småbarnspedagogik 20 §

överenskommelser som man gemensamt har skrivit in i planen har beaktats och uppnåtts i verksamheten. Utvärderingen av stödet för barnet ska ingå i barnets plan för småbarnspedagogik.

6.2 UTVÄRDERING SOM EN DEL AV DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN

Genom pedagogisk dokumentation och ett reflekterande arbetssätt kan personalen **göra utvärderingen till en naturlig del av den pedagogiska verksamheten** och samtidigt **främja barnets delaktighet i utvärderings- och utvecklingsarbetet**.

FIGUR 10 UTVÄRDERING SOM EN DEL AV DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN

När man har formulerat ett mål för den pedagogiska verksamheten **dokumenterar man barnens förförståelse** av det tema man ska arbeta med. Efter att den målinriktade verksamheten genomförts **dokumenteras barnens efterförståelse**, vilket synliggör lärandeprocessen när man jämför förförståelse och efterförståelse. Med hjälp av den pedagogiska dokumentationen kan personalen och barnet sedan tillsammans **diskutera hur barnets förståelse fördjupas och vad barnet lärt sig** under processens gång. På så vis blir utvärderingen en integrerad del av den pedagogiska verksamheten.

För att **vidareutveckla arbetet** är det viktigt att personalen såväl enskilt, inom arbetsteamet och tillsammans med barnen analyserar lärandeprocessen och funderar på hur man framöver kunde anpassa verksamheten för att främja förutsättningarna för barnens utveckling och lärande. Därefter vidtar planeringen av nya mål utgående från det man lärt sig genom sina tidigare erfarenheter.

6.3 UTVECKLING AV PLANEN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK

Syftet med planen för småbarnspedagogik är att **stödja och styra på vilket sätt den småbarnspedagogiska verksamheten ordnas** samt **främja en likvärdig småbarnspedagogik av hög kvalitet inom regionen**. Planen för småbarnspedagogik utgör **ett konkret arbetsredskap** i vardagen för personalen.

För att utforma en kvalitativ småbarnspedagogik som främjar barnens utveckling och lärande behöver man uppmärksamma och vidareutveckla **de grundläggande förutsättningarna** för verksamheten. I planen antas därför en gemensam **värdegrund** och **synen på barns lärande** tydliggörs. Dessutom anges riktlinjerna för utvecklandet av **verksamhetskulturen, lärmiljöerna** och **samarbetet** inom småbarnspedagogiken. När

personalen har en samsyn kring de grundläggande utgångspunkterna för småbarnspedagogiken, skapas bästa möjliga förutsättningar för att utforma en verksamhet som främjar barnens växande och välbefinnande.

Planen anger även på vilket sätt personalen ordnar en **målstyrd pedagogisk verksamhet** som utgår från **barnets intressen och behov**, som stöder utvecklingen av barnets **mångsidiga kompetens** och som beaktar **lärområdena** för småbarnspedagogiken. Genom **pedagogisk dokumentation**, användningen av **mångsidiga arbetsätt** och genom att särskilt uppmärksamma **lekens betydelse** för lärandet i småbarnsåldern, läggs grunden för en småbarnspedagogisk verksamhet som framhäver barnens delaktighet och tar hänsyn till olika lärstilar. Planen drar också upp riktlinjerna för hur **språkliga och kulturella aspekter ska beaktas** inom småbarnspedagogiken samt hur **stödet för barnet** ska ordnas.

Slutligen anger planen utgångspunkterna för hur **verksamheten ska utvärderas och utvecklas**. Enligt de nationella grunderna ska anordnaren också granska sin plan för småbarnspedagogik och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet. **En revidering av planen för småbarnspedagogik ska alltid följas** av att personalen **ges** stöd i genomförandet och utvecklandet av verksamheten i enlighet med de nya riktlinjerna. I samband med utvärderingar granskas genomförandet av planen för småbarnspedagogik. Även blanketten för barnets plan för småbarnspedagogik granskas kontinuerligt gällande användarvänlighet och funktionalitet. Ledningen för småbarnspedagogiken i regionen har ansvar för att en gång varje verksamhetsår se över planen för småbarnspedagogik och uppdatera den när nya utvecklingsbehov och betydande förändringar i verksamhetsförutsättningarna har identifierats. **Målet är således att planen ska vara ett levande styrdokument som kontinuerligt preciserar nya utvecklingslinjer för verksamhetens olika områden.**

Barnets plan för

småbarnspedagogi

BARNETS PLAN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK

Sekretessbelagd

Lag om småbarnspedagogik (540/2018) 40 § 3 mom.

1. Basuppgifter

Barnets namn	Födelseid
Verksamhetsställe inom småbarnspedagogik	
Vårdnadshavare/Laglig företrädare	
Vårdnadshavarens/vårdnadshavarnas/den lagliga företrädarens kontaktuppgifter	
Ytterligare kontaktinformation	

2. Uppgörandet av barnets plan för småbarnspedagogik

2.1 Ansvarsperson för uppgörandet av planen och ansvarspersonens kontaktuppgifter
2.2 Övrig personal/övriga sakkunniga som deltagit i uppgörandet av planen
2.3 Beskrivning av hur barnets perspektiv och åsikter beaktas

2.4 Beskrivning av hur vårdnadshavarnas synpunkter beaktas och hur samarbetet ordnas

3. Sektorsövergripande samarbete

3.1 Organisationer, personer och deras kontaktuppgifter

3.2 Överenskomna samarbetsformer, ansvar och tjänster

4. Utvärdering av hur målen har uppnåtts och åtgärderna genomförts i barnets plan för småbarnspedagogik

4.1 Beskrivning av hur målen har uppnåtts och åtgärderna har genomförts

4.2 Utvärdering av stödet för barnet

4.3 Övriga kommentarer om barnets tidigare utarbetade plan för småbarnspedagogik

5. Mål för den pedagogiska verksamheten och åtgärder för att uppnå målen

Målen och åtgärderna ska omfatta den helhet som består av fostran, undervisning och vård samt stöd för barnet.

5.1 Barnets styrkor, intressen och behov samt hur de beaktats

5.2 Mål för den pedagogiska verksamheten

5.3 Åtgärder och metoder för att uppnå målen

5.4 Preciseringar gällande språk och kultur			
5.5 Eventuella andra behov av stöd för barnets utveckling, lärande och välbefinnande samt mål för att genomföra stödet för barnet och stödformer (pedagogiska, strukturella och vårdinriktade)			
5.6 Förvaltningsbeslut i anslutning till genomförandet av stödet för barnet			
Stödtjänster (allmänt stöd)	Intensifierat stöd	Särskilt stöd	
Datum/givet	Datum/givet	Datum/givet	
Datum/upphävt	Datum/upphävt	Datum/upphävt	
Övriga kommentarer			
5.7 Preciseringar under verksamhetsåret enligt barnets behov			
Datum/anm.	Datum/anm.	Datum/anm.	Datum/anm.

6. Andra eventuella frågor som ska beaktas i barnets småbarnspedagogik

--

7. Dokument och planer som har använts vid uppgörandet av barnets plan för småbarnspedagogik

--

8. Tidpunkter för uppföljning och utvärdering av planen

Datum

Vårdnadshavarnas information till enheten för småbarnspedagogik

Vi önskar att ni berättar om ert barn genom att fylla i denna blankett innan barnet börjar i småbarnspedagogik. Informationen behandlas konfidentiellt och personalen inom småbarnspedagogiken har tystnadsplikt gällande ärenden som berör barnet och familjen. Vårt mål är att starten i småbarnspedagogik ska gå så bra som möjligt.

Informationen som ni uppger i denna blankett är även nyttig när barnets plan för småbarnspedagogik ska utarbetas. Vi önskar att ni returnerar den ifyllda blanketten redan i samband med första besöket på verksamhetsenheten eller så fort som möjligt då småbarnspedagogiken inleds. Vi ber er även att reservera tillräckligt med tid för inskolning inför starten i småbarnspedagogik.

Barnets namn: Födelsedatum:

Eventuellt smeknamn: Modersmål:

Hemadress:

Mammas/vårdnadshavarens namn:

Telefonnr: E-post:

Pappas/vårdnadshavarens namn:

Telefonnr: E-post:

Barnet bor hos: (vilka personer?).....

Övriga familjemedlemmar:

Andra viktiga personer:

Får barnet fotograferas inom småbarnspedagogiken?(används för pedagogisk dokumentation inom enheten) Ja Nej

Får barnet vara med på bilder som sätts ut på kommunens webbsida eller används i media? Ja Nej

Får barnet delta i utfärder med buss eller taxi? Ja Nej

Barnets eventuella tidigare vårdplatser:

Uppgifter om barnets hälsa (sjukdomar, mediciner, terapier, allergier): (bifoga intyg över födoämnesallergier).....

.....

Följande personer får föra/hämta barnet från enheten för småbarnspedagogik:

Namn: Tel.nr:

Namn: Tel.nr:

Namn: Tel.nr:

Namn: Tel.nr:

Om barnet insjuknar inom småbarnspedagogiken meddelas detta omedelbart till vårdnadshavarna, så att barnet kan hämtas hem. Vem ska man i första hand kontakta?

.....

■

Att börja i småbarnspedagogisk verksamhet

Hurdana tankar och förväntningar har ni i familjen angående barnets start i småbarnspedagogiken?.....

.....

.....

.....

.....

Hur önskar ni att personalen bemöter barnet när ni för och hämtar det från enheten?

.....

■

Barnets nuvarande dagsrytm och uppgifter om grundvården

Hur ser barnets nuvarande dagsrytm ut? (Mat- och sovtider, andra saker personalen bör beakta; t.ex. skiftesarbete?)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Hur fungerar barnet i matsituationer? (Kan barnet äta själv? Matvanor, favoritmat, eventuella specialdieter osv.)

.....
.....
.....

Uppgifter om dagsvilan: (Barnets sovvanor, sömnbehov, användningen av snuttefilt, napp osv.)

.....
.....
.....

På- och avklädning: (Behöver barnet hjälp med på- och avklädning?)

.....
.....

Toalettbesök: (WC-rutiner hemma, blöjor, handtvätt osv.)

.....
.....

Utevistelse: (Hurdana vanor har ni hemma gällande utevistelse och motion?)

.....
.....

■
Barnets egenskaper och personlighetsdrag

Ringa in några av de egenskaper som bäst beskriver ert barn. Om du saknar någon egenskap, skriv in den i de tomma cirkelarna.

glatt	blygt	självständigt	känsligt	lugnt	explosivt
nyfiket	lättirriterat				
envist	modigt	livligt			
stark egenvilja		uthålligt	socialt	otåligt	
tillbakadraget					
	tar hänsyn		söker uppmärksamhet		

.....
.....
.....

Vad är ert barn intresserat av / vad tycker barnet om att göra?.....

.....

Finns det något barnet är rädd för / skräms av?

.....

Berätta om barnets sociala färdigheter just nu: (Är barnet vant att umgås med andra barn?).....

.....

.....

Vad behöver barnet stöd och uppmuntran med?

.....

.....

Finns det saker som berör religion eller livsåskådning som vi behöver ta hänsyn till i verksamheten?

.....

.....

Finns det något annat ni vill berätta om ert barn?

.....

.....

.....

■

Datum: / 20.....

Informationen gavs av följande personer: (underskrifter)

.....

.....

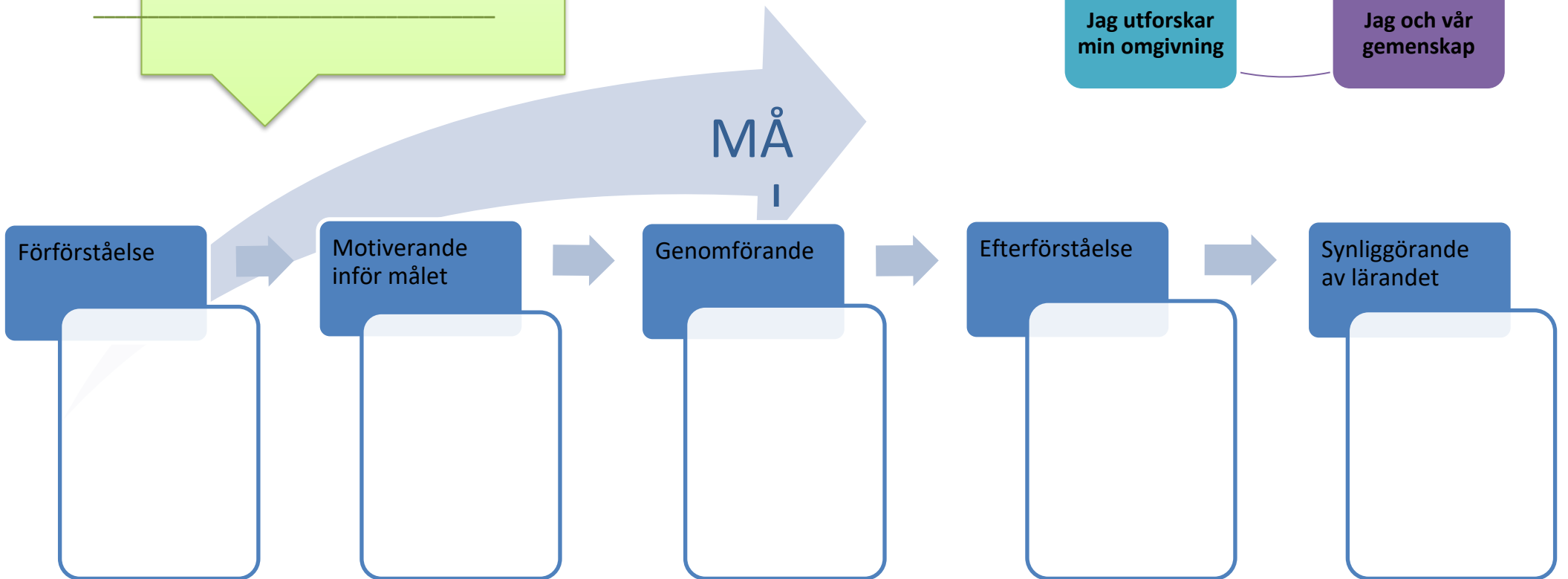
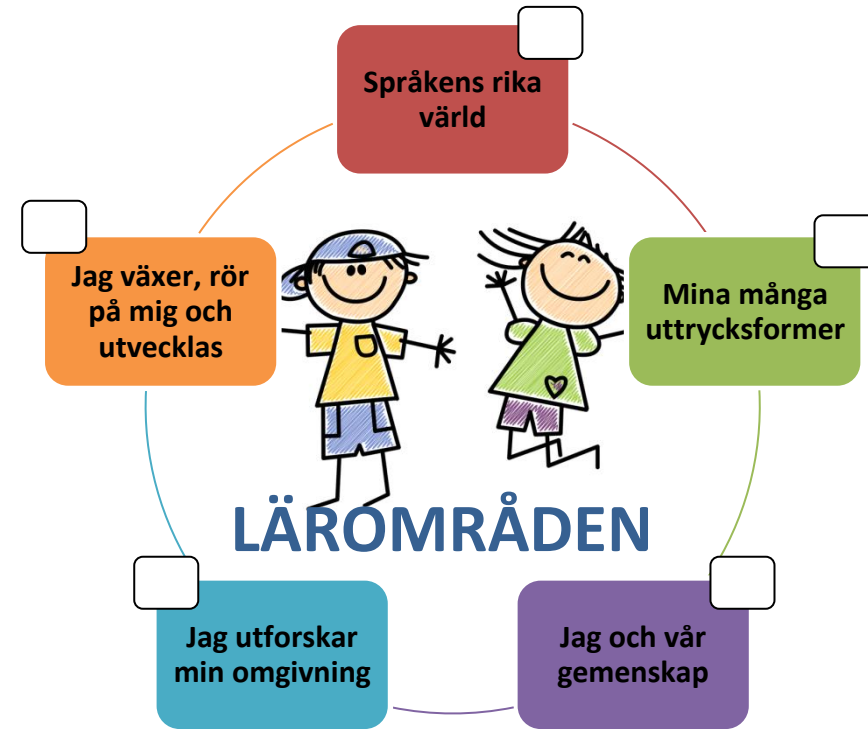
De kommuner som använder överföringsblankett när barnet övergår från småbarnspedagogik till förskola infogar blanketten som bilaga här.

GEMENSAM PEDAGOGISK PLANERING INFÖR PROJEKT INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

BARNENS INTRESSEN OCH BEHOV

Blank lined area for recording children's interests and needs.

VAD?
HUR?
VARFÖR?

GENOMFÖRANDE

I beskrivningen av genomförandet bör det framgå hur man beaktat och arbetat med barnens förslag under projektet

SPRÅKENS RIKA VÄRLD

MINA MÅNGA
UTTRYCKSFORMER

JAG OCH VÅR GEMENSKAP

MÅL

JAG VÄXER, RÖR PÅ MIG
OCH UTVECKLAS

JAG UPPTÄCKER MIN
OMGIVNING

UTVÄRDERING AV PROJEKTET

**UPPNÅDDES
MÅLET? BESKRIV!**

**KUNDE VI HA
GJORT NÅGOT
ANNORLUNDA?**

**VAD TAR VI MED OSS
OCH HUR KAN VI
VIDAREUTVECKLA?**

BLANKETT FÖR UTVECKLINGSSAMTAL

Medarbetaren fyller i blanketten på förhand. Vid behov kompletteras blanketten under samtalet.

A. MINA ARBETSUPPGIFTER

Planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten

Hur väl anser du att planen för småbarnspedagogik förverkligas i ditt arbete? Kryssa för det alternativ som bäst motsvarar din åsikt. Om du vill, kan du även fylla i egna kommentarer på den tomma raden efter varje påstående.

1. Barnens intressen och behov är den främsta utgångspunkten i verksamheten.

Väldigt ofta Ganska ofta Ibland Sällan

På vilket sätt? _____

2. Jag vet vad mångsidig kompetens och lärområdena innehåller och känner att jag väver in dem i verksamheten.

Väldigt ofta Ganska ofta Ibland Sällan

På vilket sätt? _____

3. Pedagogisk dokumentation används i verksamheten.

Väldigt ofta Ganska ofta Ibland Sällan

På vilket sätt? _____

4. Mångsidiga arbetssätt används i verksamheten.

Väldigt ofta Ganska ofta Ibland Sällan

På vilket sätt? _____

5. Leken prioriteras och stöds i verksamheten.

Väldigt ofta Ganska ofta Ibland Sällan

På vilket sätt? _____

6. Vi förmår anpassa verksamheten utgående från barnens stödbehov.

Väldigt ofta Ganska ofta Ibland Sällan

På vilket sätt? _____

Vilka arbetsuppgifter upplever du att är dina styrkor? Får du utnyttja alla dina kompetenser i ditt arbete?

Inom vilka områden behöver du utvecklas?

B. MIN ARBETSMILJÖ

Verksamhetskulturen på arbetsplatsen

Hur väl anser du att planen för småbarnspedagogik förverkligas på din arbetsplats? Kryssa för det alternativ som bäst motsvarar din åsikt. Fyll även i egna kommentarer, om du vill.

1. Vi har en uppmuntrande och konstruktiv arbetsgemenskap, där vi förmår lösa eventuella konflikter.

Väldigt ofta Ganska ofta Ibland Sällan

På vilket sätt? _____

2. Vi har en fungerande arbetsfördelning i vårt team.

Väldigt ofta Ganska ofta Ibland Sällan

På vilket sätt? _____

3. Vi ser till att varje barn kontinuerligt får uppmuntrande respons.

Väldigt ofta Ganska ofta Ibland Sällan

På vilket sätt? _____

4. Värdegrunden för småbarnspedagogiken syns också i det vardagliga arbetet på vår enhet.

Väldigt ofta Ganska ofta Ibland Sällan

På vilket sätt? _____

5. Vi uppmärksammar kulturerna i barngruppen och värnar om att alla är olika men ändå lika värdefulla.

Väldigt ofta Ganska ofta Ibland Sällan

På vilket sätt? _____

6. Vi är språkmedvetna och tänker på hur vi kommunicerar med barnen.

Väldigt ofta Ganska ofta Ibland Sällan

På vilket sätt? _____

7. Vi utnyttjar lärmiljöerna (inomhus och utomhus) på ett mångsidigt sätt.

Väldigt ofta Ganska ofta Ibland Sällan

På vilket sätt? _____

Hur upplever du din arbetssituation överlag (arbetsbelastningen, stämningen, trivseln med arbetsuppgifterna)?

C. LEDARSKAPET

Ger förmannen dig tillräckligt med:

(kryssa för det alternativ som bäst motsvarar din åsikt, om du vill kommentera frågan kan du göra det på raden intill)

- **Stöd?** Ja Ibland Nej _____

- **Eget ansvar?** Ja Ibland Nej _____

- **Feedback?** Ja Ibland Nej _____

- **Information?** Ja Ibland Nej _____

D. Individuella utvecklingsmål för det kommande året

Vilka områden i planen för småbarnspedagogik upplever du att du borde fokusera särskilt på under det kommande året? Formulera 1-3 individuella mål för din arbetsinsats under året.

Utvecklingsmålen kan t.ex. handla om att bidra till en god stämning i arbetsgemenskapen, göra utevistelsen mera mångsidig, öka barnens delaktighet, förbättra samarbetet, utvecklas i arbetet med kulturell mångfald, använda mera mångsidiga arbetsätt, börja tillämpa en målstyrd pedagogisk planering och ett reflekterande arbetsätt osv.

Vilka mål vill du fokusera på detta år? (Utgå från planen för småbarnspedagogik)

Vad behöver du göra för att nå dina mål?

Hurdant stöd behöver du för att nå dina mål? (fortbildning, handledning av förmannen osv.)

Utvecklingssamtalet hölls: _____/_____.20_____

Medarbetarens underskrift

Förmannens underskrift

Utvärdering av de individuella målen

Målen som sattes upp vid utvecklingssamtalet utvärderas tillsammans med förmannen vid ett uppföljningssamtal.

Hur och varför har målen uppfyllts/inte uppfyllts?

Vad har du lärt dig under året?

Uppföljningssamtalet hölls: _____/_____.20_____

Medarbetarens underskrift

Förmannens underskrift

PERSONALENS SJÄLVVÄRDERING

Namn: _____

Datum: _____

Svara på frågorna nedan och lämna in blanketten till din förman.

Hur har verksamhetsåret varit hittills? Vad har fungerat bra och mindre bra? Finns det några åtgärder som behöver göras?

Vilka frågor väcker barngruppen hos dig?

Reflektera över ditt eget deltagande i planering, genomförande, pedagogisk dokumentation och utveckling i gruppen. Hur har ni gjort? Finns det ändringsförslag?

Reflektera över ditt eget förhållningssätt till de värderingar som finns i planen för småbarnspedagogik (barnsyn, synen på lärande, lärområdena).

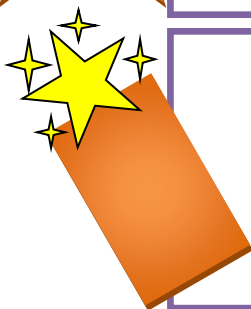
Hur tycker du att samarbetet fungerar i gruppen och på enheten? Beskriv din egen roll.

Reflektera över din egen pedagogiska arbetsinsats hittills i år. Är du nöjd?

Vilka är dina konkreta mål inför det fortsatta arbetet i barngruppen och arbetsteamet under året?

Två stjärnor och en önskan

Nämna två (2) saker som du upplever har varit positiva under året och en (1) önskan inför framtiden.

TEAMETS UTVÄRDERING

Enhet/grupp: _____ Datum (höst): _____
Datum (vår): _____

Teamet fyller gemensamt i blanketten i två steg. På hösten fyller man i de lila fälten och på våren fyller man i de gröna fälten.

A. BARNGRUPPEN

Beskriv barngruppens **styrkor** och **utmaningar**. Utgå från barnens planer, observationer av barngruppen samt från samtal med barnen och deras vårdnadshavare.

Vilka **kompetenser** och **lärområden** i planen för småbarnspedagogik bör vi särskilt satsa på i år? Utgå från barngruppens styrkor och utmaningar som ni definierat ovan.

På vilket sätt gör vi barnen **delaktiga** i planeringen och utvärderingen av verksamheten?

UTVÄRDERING. Hur väl har vi lyckats skapa en målstyrd pedagogisk verksamhet med utgångspunkt i barngruppen? Vilka lärdomar tar vi med oss framöver?

B. PERSONALEN

Hur fungerar **arbetsfördelningen** och **delaktigheten** i vårt team? Vilka är våra **styrkor**?

Hur fungerar **samarbetet** med de övriga grupperna på enheten? Hur fungerar våra **gemensamma regler**?

Hur fungerar vår **planering**? Hur synliggör vi vår planering?

Hur kan vi **utveckla och förbättra** vårt arbete under året? Vilka **konkreta mål** ska vi ha för fortsättningen? Hur når vi målen?

UTVÄRDERING. Hur väl har vi lyckats uppnå målen för personalen? Vilka lärdomar tar vi med oss framöver?

C. VÅRDNADSHAVARNA

Vilka är de **viktigaste synpunkterna** som vårdnadshavarna uttryckt gällande verksamheten och värderingarna? Utgå från samtalen med vårdnadshavarna.

Hur förverkligas vårdnadshavarnas **delaktighet och inflytande** under året? Hur sker vårdnadshavarnas utvärdering?

UTVÄRDERING. Hur väl har samarbetet med vårdnadshavarna fungerat under året? Vilka lärdomar tar vi med oss framöver?

D. LÄRMILJÖERNA OCH -PROCESSERNA

Hur fungerar **lärmiljöerna inom- och utomhus**? Finns det något vi behöver förändra och utveckla för att skapa bättre lärmiljöer?

Hur synliggör vi **lärandeprocessen** genom **pedagogisk dokumentation** (förförståelse, genomförande, efterförståelse)? Hur kan vi utveckla detta?

UTVÄRDERING. Hur har lärmiljöerna och -processerna utvecklats under året? Vilka lärdomar tar vi med oss?